

RINKOTYRA
MARKET RESEARCH

ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI
AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

4(38)
2007

VILNIUS

LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF AGRARIAN ECONOMICS

UDK: 339.13.017(051) + 338.439(051)

Leidinio „Rinkotyra“ Nr. 4 (38) pirmoje dalyje „Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinka“ pateikiama pokyčių analizė pagrindinių šalies žemės ūkio produktų (grūdų, rapsų, bulvių, daržovių, pieno, jautienos, kiaulienos, paukštienos ir kiaušinių) rinkose per dešimt 2007 metų mėnesių. Nagrinėjamos žemės ūkio produkcijos gamybos, supirkimo, vidaus prekybos, eksporto ir importo apimtys, kainos. Lietuvos duomenys lyginami su kitų šalių duomenimis, pateikiamos prognozės. Apžvelgiami naujaisi su žemės ūkio produktais susiję teisės aktai.

Antroje dalyje „Moksliniai tyrimai ir analitinės apžvalgos“ nagrinėjami šalies užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais pokyčiai, pateikiama ūkininkų ūkių 2006 metų veiklos rezultatų tyrimo apžvalga, analizuojami biokuro gamybos skatinimo Europos Sąjungos šalyse ir Lietuvoje būdai.

Priede – informacija apie ūkininkų ūkių 2006 metų veiklos rodiklius.

Redakcinė kolegija:
Editorial Board:

dr. Rasa Melnikienė (pirmininkė/*Chief Editor*),
dr. Vygantas Katkevičius, dr. Irena Kriščiukaitienė, doc. dr. Arvydas Kuodys,
dr. Ramutė Naujokienė, doc. dr. Aleksandras Savilionis, Virgilijus Skulskis

TURINYS

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ RINKA

Grūdai. <i>V. Bradūnas</i>	5
Rapsai. <i>V. Bradūnas</i>	23
Bulvės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	27
Daržovės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	32
Pienas. <i>D. Mikėlionytė</i>	40
Mėsa. <i>A. Gapšys, L. Petrauskaitė</i>	51
Kiaušiniai. <i>L. Petrauskaitė</i>	67

MOKSLINIAI TYRIMAI IR ANALITINĖS APŽVALGOS

Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais per 2007 metų I–III ketvirčius. <i>A. Laskauskienė</i>	75
Ūkininkų ūkių 2006 metų veiklos rezultatų apžvalga. <i>A. Kuodys, R. Daunytė</i>	85
Bioenergijos gamybos skatinimas ES ir Lietuvoje. <i>A. Gapšys, V. Dabkienė</i>	98
PRIEDAS. Ūkininkų ūkių 2006 metų veiklos rodikliai.....	107
SANTRUMPOS	109

Priedą parengė: A. Kuodys

CONTENTS

LITHUANIAN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS MARKET

Grains. <i>V. Bradūnas</i>	5
Rape. <i>V. Bradūnas</i>	23
Potatoes. <i>I. Lukošiūtė</i>	27
Vegetables. <i>I. Lukošiūtė</i>	32
Milk. <i>D. Mikelionytė</i>	40
Meat. <i>A. Gapšys, L. Petrauskaitė</i>	51
Eggs. <i>L. Petrauskaitė</i>	67

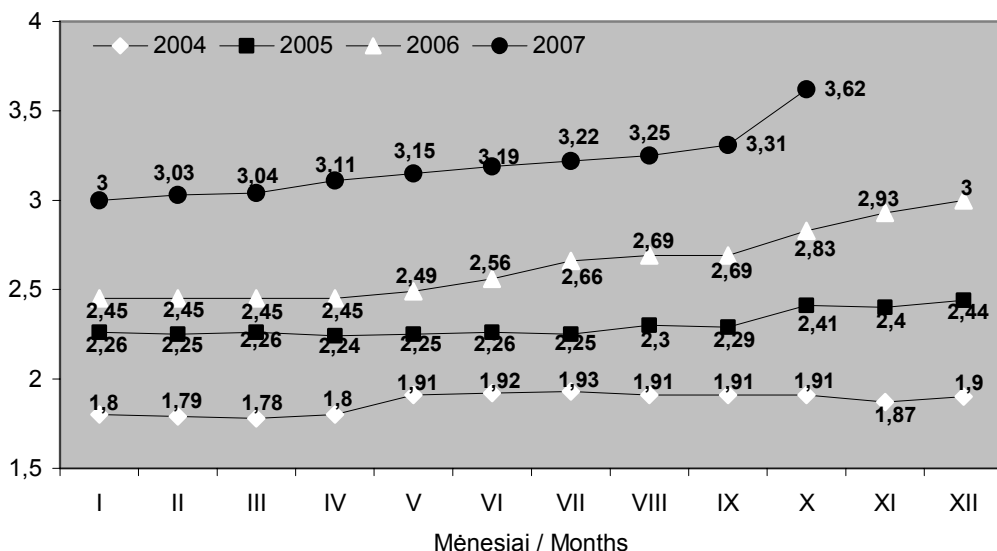
RESEARCH STUDIES AND ANALYTIC SURVEYS

Lithuanian foreign trade of agricultural and food products in the I–III quarters of 2007. <i>A. Laskauskienė</i>	75
Review of farming results at family farms in 2006. <i>A. Kuodys, R. Daunytė</i>	85
Promotion of bioenergy production in the EU and Lithuania. <i>A. Gapšys, V. Dabkienė</i>	98
ANNEX. Farming indicators of family farms in 2006	107
ABBREVIATIONS	109

GRŪDAI / GRAINS

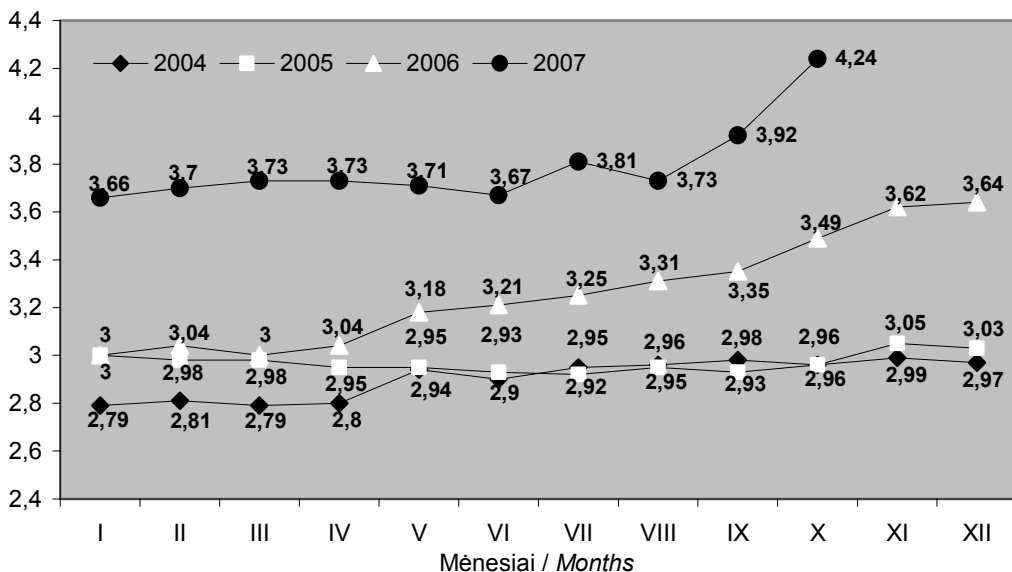
2006 metais pasaulio grūdų rinkose, tarp jų ir Europos Sąjungoje (ES), labai sumažėjo grūdų pasiūla, dėl kurios žymiai sumažėjo ir grūdų atsargos. Pavyzdžiui, kviečių atsargų 2007 metais pasaulyje buvo mažiau 12,8 proc. nei 2006-aisiais, o ES šalyse – net 24,4 proc. Dėl šios priežasties išaugusi grūdų paklausa minėtose rinkose daugiausia ir lėmė grūdų brangimą. Smarkiai brangstantys grūdai turėjo įtakos mėsos, paukštienos ir kiaušinių kainų kilimui, bet labiausiai grūdų produktų – miltų, kruopų ir duonos kainoms.

Ruginės duonos mažmeninė kaina 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio mėnesiu, išaugo 27,9 proc. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų kaina per tą patį laikotarpį padidėjo 21,5 proc. 1 ir 2 paveiksluose pateikta ruginės duonos ir batono mažmeninių kainų dinamika rodo, kad per trejus metus juodos duonos kaina išaugo 90,5 proc., o batono – 42,8 proc.



1 pav. Ruginės duonos mažmeninė kaina 2004–2007 metais, Lt/kg
Figure 1. Retail prices of rye bread in 2004–2007, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.



2 pav. Batono iš aukščiausios rūšies kvietinių miltų mažmeninė kaina 2004–2007 metais, Lt/kg
Figure 2. Retail prices of a loaf of white bread made from the best-quality wheat flour in 2004–2007, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Pagrindinių grūdų produktų mažmeninių kainų augimas pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė / Table 1

Kai kurių grūdų produktų kainos Lietuvoje 2006 ir 2007 metų lapkričio mėnesį, Lt/kg
Retail prices of selected grain products in Lithuania in November 2006 and 2007, Lt/kg

Produktai / Products	2006-11-09	2007-11-08	Pokytis, Change, %
Ekstra rūšies kvietiniai miltai <i>Wheat flour, extra-fine quality</i>	1,93	2,84	47,2
Aukščiausios rūšies kvietiniai miltai <i>Wheat flour, best quality</i>	1,57	2,33	48,4
Juoda duona / <i>Brown bread</i>	2,95	3,89	31,9
Balta duona / <i>White bread</i>	3,15	3,91	24,1
Makaronai, spagečiai / <i>Pasta, spaghetti</i>	3,41	3,95	15,8
Grikių kruopos / <i>Buckwheat groats</i>	3,73	4,08	9,4
Manų kruopos / <i>Semolina</i>	1,90	3,02	58,9

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Nuolat brangstantys grūdų produktai verčia didelę dalį Lietuvos gyventojų taupiau juos vartoti arba pagal galimybes keisti daugelį metų tenkinusį poreikius tradicinį vartojimo asortimentą, pasirenkant pigesnius maisto produktus. Šio proceso vyksmą patvirtina mažėjantis grūdų produktų pardavimas vidaus rinkoje 2007 metų III ketvirtį (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Grūdų produktų pardavimas vidaus rinkoje 2006 ir 2007 metų III ketvirtį, t
Sales of grain products in the domestic market in the IIIrd quarter 2006 and 2007, t

Produktai / Products	2006	2007	Pokytis / Change, %
Kvietiniai miltai / Wheat flour	40984	35748	-12,8
Ruginiai miltai / Rye flour	11180	5447	-51,3
Kviečių kruopos / Wheat groats	2827	739	-73,9
iš jų manų / semolina	273	281	2,9
Kitų javų kruopos, išskyrus kviečių Other cereal groats, except wheat	2192	2674	22,0
Grikių kruopos / Buckwheat groats	579	956	65,1
Avižų dribsniai / Oatmeal	413	564	36,6
Duona: / Bread:	36190	33604	-7,2
ruginė / rye bread	16217	14722	-9,2
kita (balta ir batonai) / other bread	19973	18882	-5,5
Pyragai ir konditerijos gaminiai Pastry and confectionery	8040	7830	-2,6

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

3 lentelė / Table 3

Grūdų produktų didmeninės kainos 2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt/t
Wholesale prices of grain products in October 2006 and 2007, Lt/t

Produktai / Products	2006-10	2007-10	Pokytis / Change, %
Aukščiausios rūšies kvietiniai miltai Wheat flour, best quality	824	1222	48,3
Ruginiai sijoti miltai / Rye flour, sifted	772	1193	54,5
Ruginiai pasijoti miltai / Rye flour, half-sifted	668	1025	53,4
Perlinės kruopos / Pearl-barley	674	1057	56,8
Grikių kruopos / Buckwheat groats	2649	2284	-13,8
Manų kruopos / Semolina	911	1341	47,2

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Mūsų šalies gyventojai pradeda daugiau vartoti beveik visų rūšių kruopų ir javų dribsnių. Kitų grūdų produktų suvartojama vis mažiau. Daugiausia sumažėjo kviečių kruopų, ruginių bei kvietinių miltų suvartojimas. Duonos, pyragų ir konditerijos gaminių vartojimo mažėjimo tendencija taip pat išlieka.

Savo augimo tempais nuo grūdų produktų mažmeninių kainų neatsilieka ir jų didmeninės kainos, kurios per metus padidėjo vidutiniškai apie 50 proc. (3 lentelė).

Grūdų produktų mažmeninės kainos didėjo apie 20 proc. mažiau nei grūdų supirkimo kainos, nes šių produktų mažmeninės kainos struktūroje grūdai sudaro: ruginės duonos – apie 17 proc., kvietinio batono – apie 14 proc., kvietinių miltų – apie 30 proc.

Duonos kainų augimas per 2004–2007 metus tik iš dalies pateisinamas grūdų kainų augimu, nes per šį laikotarpį ruginės duonos mažmeninė kaina pakilo 80,6 proc., o rugių – 103,3 proc., batono – 33,7 proc., o maistinių kviečių – 65,2 proc.

Daug sparčiau augo duonos ir miltų didmeninės kainos. Per 2004–2007 metus didmeninė ruginės duonos kaina šoktelėjo 85,4 proc., batono – 41,9 proc., o aukščiausios rūšies kvietinių miltų – 65,4 proc.

Pagrindinių grūdų rūšių supirkimo kainos Lietuvoje 2007 metų lapkričio pradžioje buvo vidutiniškai apie 60 proc. didesnės nei 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (4 lentelė).

4 lentelė / Table 4

Grūdų supirkimo kainos Lietuvoje 2006 ir 2007 metų lapkričio mėnesį, Lt/t
Grain purchase prices in Lithuania in November 2006 and 2007, Lt/t

Grūdai / Grains	2006-11-05	2007-11-04	Pokytis / Change, %
Maistiniai kviečiai <i>Food wheat</i>	488	775	58,8
Maistiniai rugiai <i>Food rye</i>	445	623	40,0
Pašariniai kviečiai <i>Feed wheat</i>	440	716	62,7
Pašariniai miežiai <i>Feed barley</i>	394	752	90,9

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Lietuvoje 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, sumažėjusi grūdų pasiūla sudarė realias prielaidas supirkimo kainoms didėti. 2006 metų II pusmetį grūdų supirkimo kainos pradėjusios laipsniškai didėti, metų pabaigoje pasiekė ES kainų lygį ir 2007 metais buvo panašios (5 lentelė). Palyginus 2007 ir 2006 metų 45-osios savaitės grūdų supirkimo kainas matyti, kad jos Lietuvoje tarp minimų valstybių išaugo mažiausiai. Labiausiai per minėtą laikotarpį grūdų supirkimo kainos šoktelėjo Bulgarijoje, Vengrijoje, Latvijoje, Vokietijoje.

Vidutinės grūdų kainos kai kuriose valstybėse 2006 ir 2007 metų 45-ąją (11-05-11) savaitę, Lt/t
Average prices of grains in selected countries in the 45 week of 2006 and 2007, Lt/t

Valstybė / Country	2006	2007	Pokytis / Change, %
Maistiniai kviečiai / Food wheat			
Bulgarija / Bulgaria	432	875	102,5
Estija / Estonia	442	672	52,0
J. Karalystė / UK	518	881	70,1
Latvija / Latvia	460	822	78,7
Lenkija / Poland	511	771	50,9
Lietuva / Lithuania	496	743	49,8
Rusija / Russia	446	636	42,6
Slovakija / Slovakia	421	735	74,6
Vengrija / Hungary	397	739	86,1
Vokietija / Germany	462	764	65,4
Pašariniai kviečiai / Feed wheat			
Estija / Estonia	367	694	89,1
J. Karalystė / UK	465	757	62,8
Latvija / Latvia	419	665	58,7
Lenkija / Poland	434	758	74,7
Lietuva / Lithuania	411	663	61,3
Slovakija / Slovakia	384	673	75,3
Vokietija / Germany	445	735	65,2
Maistiniai rugiai / Food rye			
Estija / Estonia	420	602	43,3
Latvija / Latvia	322	670	108,1
Lenkija / Poland	478	675	41,2
Lietuva / Lithuania	480	621	29,4
Slovakija / Slovakia	557	678	21,7
Vokietija / Germany	455	750	64,8
Pašariniai miežiai / Feed barley			
Bulgarija / Bulgaria	336	746	122,0
Estija / Estonia	369	638	72,9
J. Karalystė / UK	451	723	60,3
Latvija / Latvia	374	684	82,9
Lenkija / Poland	379	699	84,4
Lietuva / Lithuania	398	667	67,6
Rusija / Russia	339	600	77,0
Slovakija / Slovakia	372	507	36,3
Vokietija / Germany	401	747	86,3

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Dėl nuolat didėjančio grūdų poreikio bei prognozuojamo nežymaus jų kiekio padidėjimo pasaulinėje rinkoje grūdų kainos nemažės. Ateities sandoriai tarptautinėse biržose rodo, kad 2008 metų I pusmetį maistinių kviečių kainos dar kils, o miežių bus panašios kaip ir 2007 metais, o II pusmečio pradžioje grūdų kainos palaipsniui ims mažėti (6 lentelė).

6 lentelė / Table 6

Ateities sandorių kviečių ir miežių kainos tarptautinėse biržose 2007 metais, Lt/t
Future transaction prices of wheat and barley at the international exchanges in 2007, Lt/t

Birža <i>Exchange</i>	Pristatymo data <i>Date of delivery</i>	42 sav. / week (10-15-21)	43 sav. / week (10-22-28)	44 sav. / week (10-29-11-04)	45 sav. / week (11-05-11)
Maistiniai kviečiai / Food wheat					
MATIF	2008-01	839	796	786	765
	2008-08	663	648	646	641
Miežiai / Barley					
WCE	2007-12	471	460	465	456
	2008-07	518	520	522	516

Šaltinis: Tarptautinės biržos.

Pastaba:

MATIF – The International French Futures and Options Exchange (Prancūzija);

WCE – Winnipeg Commodity Exchange (Kanada).

Neatmetama prielaida, kad 2008 metų I pusmetį didėjančios grūdų kainos pasaulyje ir ES pilies ir Lietuvos grūdų rinką ir gali turėti įtakos grūdų produktų mažmeninių kainų didėjimui, o jau nuo 2008 metų liepos mėnesio, kai grūdų kainos ims kristi, grūdų produktų mažmeninės kainos turėtų stabilizuotis arba pradėti mažėti.

Grūdų supirkimas Lietuvoje. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius Lietuvoje supirkta 1147,8 tūkst. t javų grūdų, arba 429,8 tūkst. t (59,9 proc.) daugiau nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį (7 lentelė).

Per minėtą laikotarpį mažiau supirkta tik maistinių rugių ir salyklinių miežių, o visų kitų grūdų (kukurūzų, maistinių kviečių, miežių, grikių, avižų ir kvietrugių) gerokai daugiau. Vidutinė supirkimo kaina 2007 metų sausį–rugsėjį, palyginti su 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo 70,4 proc. Nors visų grūdų vidutinės supirkimo kainos išaugo, daugiausia pabrango kvietrugiai, maistiniai miežiai bei kviečiai ir avižos. Atsižvelgus į padidėjusią grūdų pasiūlą Lietuvos ir užsienio rinkose, laukiama, kad grūdų 2007-aisiais bus supirkta 42,5 proc. daugiau nei ankstesniais metais (8 lentelė). Prognozuojama vidutinė grūdų supirkimo kaina 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, bus 52,8 proc. didesnė (590 Lt/t).

Grūdų supirkimas 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Purchase of grains in January–September 2006 and 2007

Grūdai / Grains	Supirkta, tūkst. t <i>Amounts purchased, thou. t</i>			Vidutinė supirkimo kaina, Lt/t <i>Average purchase price, Lt/t</i>		
	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %
Iš viso / Total	718,0	1147,8	59,9	345	588	70,4
kviečiai / wheat	382,2	646,0	69,0	344	600	74,4
I klasės maistiniai food wheat, class I	96,4	98,8	2,5	377	609	61,5
II klasės maistiniai food wheat, class II	45,9	250,2	5,5 k.	353	645	82,7
rugiai / rye	39,6	69,8	76,3	294	509	73,1
I klasės maistiniai food rye, class I	16,2	14,4	-11,1	354	544	53,7
miežiai / barley	254,2	359,8	41,5	354	594	67,8
maistiniai / food barley	6,9	26,6	3,9 k.	324	606	87,0
salykliniai / malt barley	27,2	25,7	-5,5	419	709	69,2
avižos / oat	3,9	10,4	2,7 k.	269	486	80,7
grikių / buckwheat	0,7	3,1	4,4 k.	734	860	17,2
kvietrugiai / triticale	26,4	58,5	2,2 k.	277	520	87,7
kukurūzai / maize	0,1	1,2	12 k.	511	543	6,3

Šaltinis: ŽŪMPRIŠ.

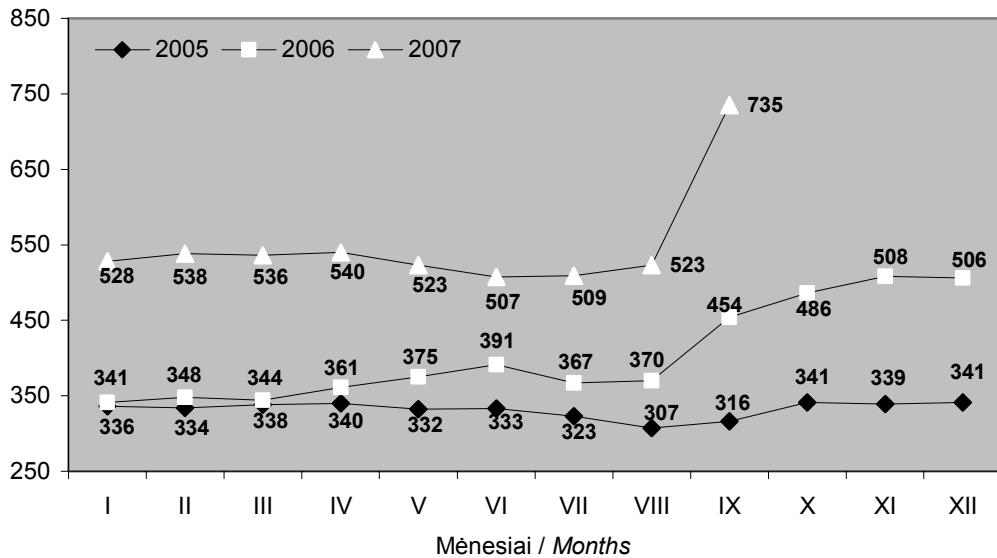
Grūdų supirkimas ir vidutinės supirkimo kainos 2002–2007 metais
Amounts purchased and average purchase prices of grains in 2002–2007

Rodikliai / Indicators	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Kiekis, tūkst. t / Amount, thou t	697,9	1112,8	1390,4	1768,4	1149,4	1637,3
Kaina, Lt/t / Price, Lt/t	385	377	341	297	386	590

* LAEI prognozė / Forecast of the Lithuanian Institute of Agrarian Economics.

Šaltiniai: Augalininkystės ir gyvulininkystės produkcijos supirkimas 2002–2006. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

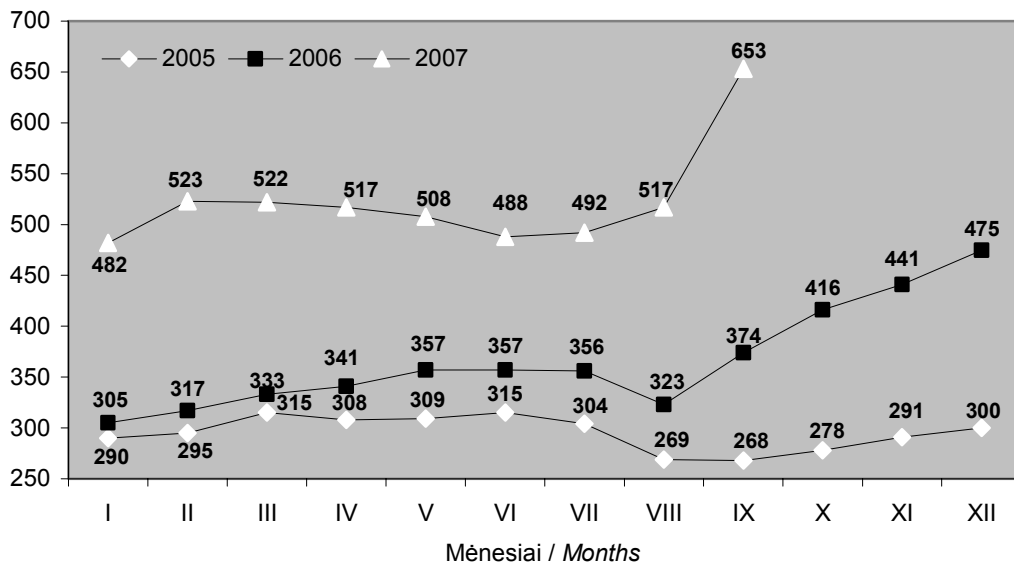
Maistinių kviečių vidutinė supirkimo kaina 2007 metų rugsėjo mėnesį buvo 61,9 proc., pašarinių kviečių – 74,6 proc., maistinių rugių – 68,2 proc., pašarinių miežių – 90,0 proc. didesnė nei 2006-ųjų rugsėjį (3–6 pav.).



3 pav. Maistinių kviečių supirkimo kaina 2005–2007 metais, Lt/t

Figure 3. Food wheat purchase prices in 2005–2007, Lt/t

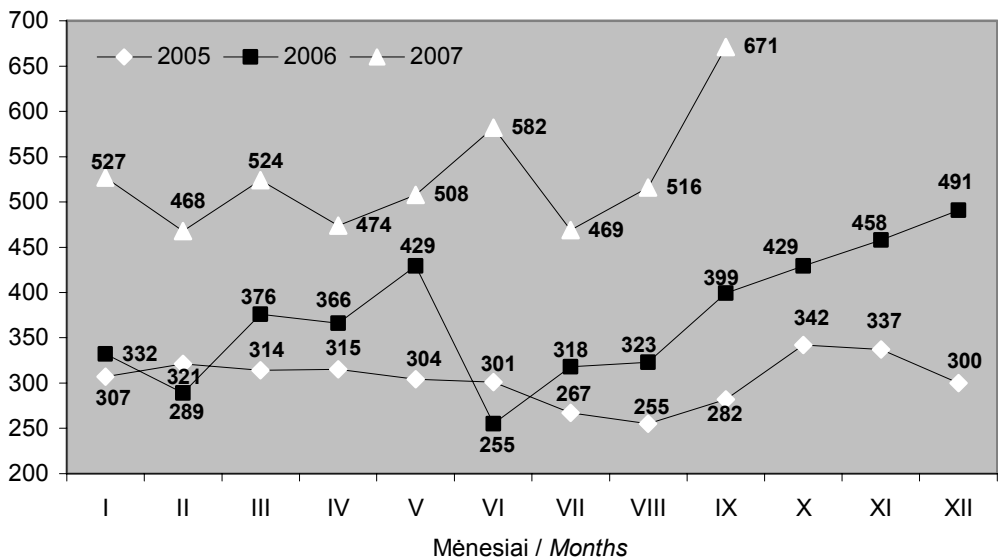
Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV duomenys; ŽŪMPRIS.



4 pav. Pašarinių kviečių supirkimo kaina 2005–2007 metais, Lt/t

Figure 4. Feed wheat purchase prices in 2005–2007, Lt/t

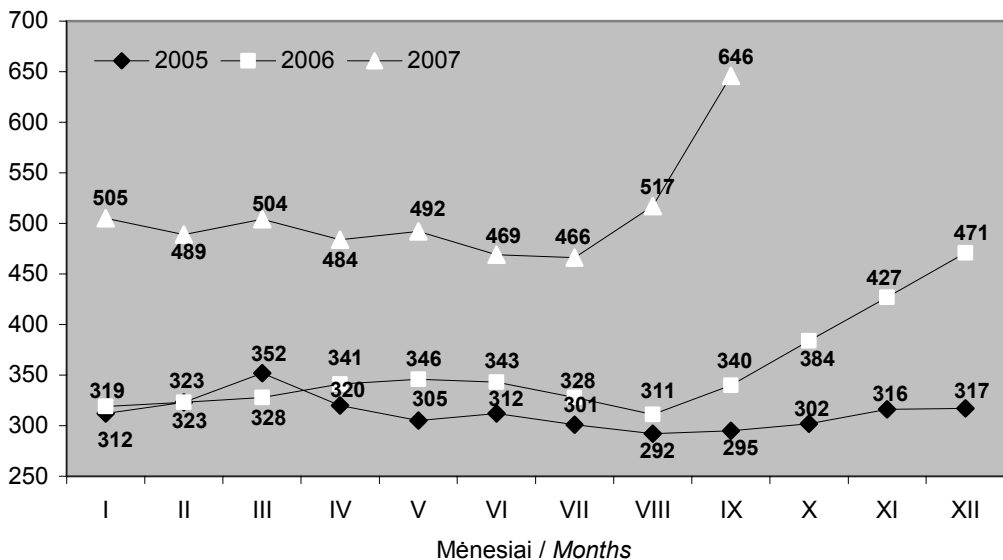
Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV duomenys; ŽŪMPRIS.



5 pav. Maistinių rugių supirkimo kaina 2005–2007 metais, Lt/t

Figure 5. Food rye purchase prices in 2005–2007, Lt/t

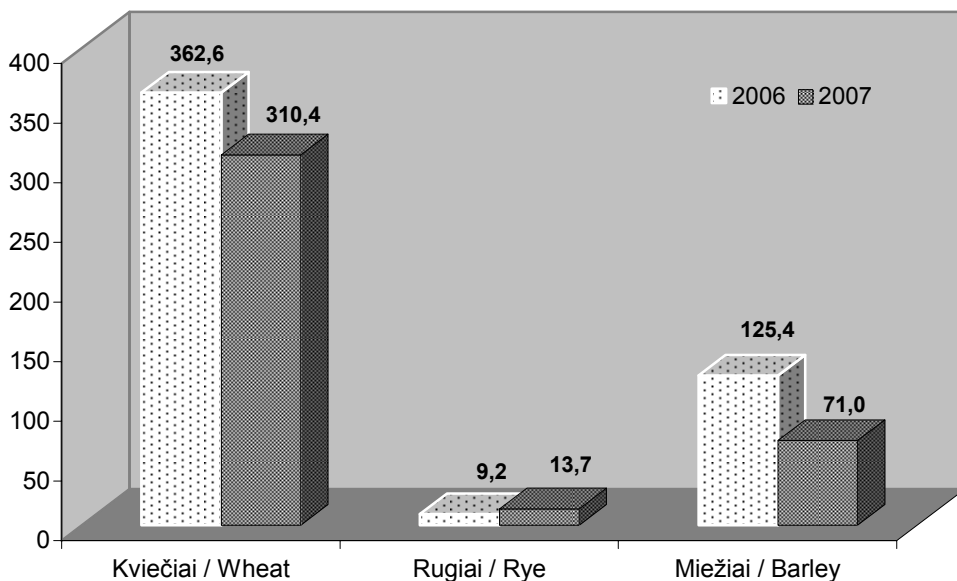
Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV duomenys; ŽŪMPRIS.



6 pav. Pašarinių miežių supirkimo kaina 2005–2007 metais, Lt/t

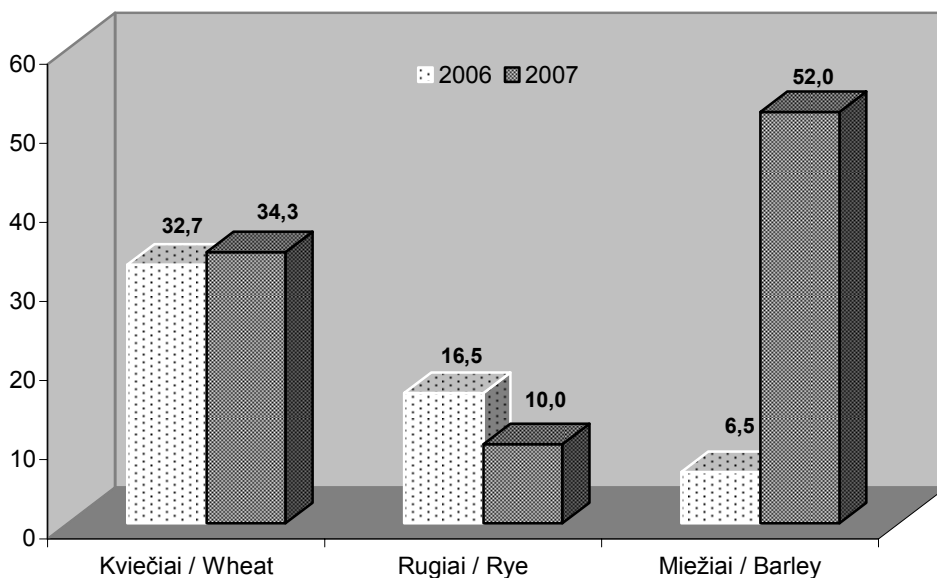
Figure 6. Feed barley purchase prices in 2005–2007, Lt/t

Šaltiniai: Statistikos departamento prie LRV duomenys; ŽŪMPRIS.



7 pav. Javų eksportas 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, tūkst. t
Figure 7. Cereal exports in January–September 2006 and 2007, thou. t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).



8 pav. Javų importas 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, tūkst. t
Figure 8. Cereal imports in January–September 2006 and 2007, thou. t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Užsienio prekyba. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius javų grūdų eksportuota 413,7 tūkst. t, o importuota 151,6 tūkst. t, arba 2,7 karto daugiau išvežta nei įvežta. Palyginti su 2006 metų analogišku laikotarpiu, javų grūdų eksportas sumažėjo 18,8 proc., o importas išaugo 64,6 proc. Daugiausia per minėtą laikotarpį šoktelėjo rugių eksportas – 48,9 proc., o sumažėjo miežių – 43,4 proc. Palyginti su 2006 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, per 2007 metų tą patį laikotarpį importuota 8 kartus daugiau miežių ir 39,4 proc. mažiau rugių (7 ir 8 pav.). Per 2007 metų devynis mėnesius daugiausia išvežta kviečių – 75,0 proc. viso javų grūdų eksporto, o įvežta miežių – 34,3 proc. viso javų grūdų importo.

Vidutinės eksportuotų javų grūdų kainos buvo mažesnės nei importuotų, o išvežtų kviečių, rugių bei miežių jos buvo atitinkamai 18,7 proc., 13,7 proc. bei 14,8 proc. didesnės nei įvežtų (9 lentelė).

9 lentelė / Table 9

Eksportuotų ir importuotų javų kainos 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, Lt/t
Prices of cereals exported and imported in January–September 2006 and 2007, Lt/t

	Javai / Cereals			Kviečiai / Wheat			Rugiai / Rye			Miežiai / Barley		
	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %
Eksportas <i>Exports</i>	404	697	72,5	395	647	63,8	358	706	97,2	411	770	87,3
Importas <i>Imports</i>	618	701	13,4	444	545	22,7	448	621	38,6	381	671	76,1

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Daugiausia lietuviškų kviečių per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius nupirko: Marokas (18,8 proc.), Vokietija (16,9 proc.), Alžyras (15,7 proc.), Lenkija (12,3 proc.), Danija (10,6 proc.). Daugiausia rugių išvežta į Vokietiją – 79,6 proc., Daniją – 16,5 proc. ir Lenkiją – 7,1 proc., miežių – į Saudo Arabiją – 73,5 proc., Vokietiją bei Daniją – po 6,9 proc. ir Baltarusiją – 5,6 proc. Daugiausia kviečių įvežta iš Latvijos – 94,5 proc. Be to, kviečių Lietuva pirko iš Estijos – 2,3 proc. ir Kazachstano – 1,5 proc. Rugių mūsų šalis importavo iš Rusijos – 59,0 proc., Vokietijos – 32,0 proc. ir Lenkijos – 3,6 proc. Daugiausia miežių pirka iš Suomijos – 37,3 proc., Vokietijos – 32,1 proc., Švedijos – 16,5 proc. ir Latvijos – 13,7 proc.

Pasaulinės grūdų eksporto kainos 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio mėnesiu, taip pat atitinkamai didėjo (10 lentelė).

Pasaulinės eksportuotų grūdų kainos, Lt/t*
*World grain export prices, Lt/t**

Grūdai Grains	Valstybė / Country	2006, spalis October	2007			Pokytis **, Change **, %
			rugpjūtis August	rugsėjis September	spalis October	
Kviečiai Wheat	JAV HRW 2 kat. USA	617	728	868	848	37,4
	JAV SRW 2 kat. USA	568	726	844	814	43,3
	Argentina	527	733	790	761	44,4
	Prancūzija, FCW 1 France	544	877	936	884	62,5
	Vokietija, B klasė Germany, Class B	541	885	931	879	62,5
	J. Karalystė, pašariniai UK, feed wheat	508	814	878	797	56,9
	Kanada, CWRS 13,5 b. Canada	642	761	905	939	46,3
	Australija, ASW Australia	650	774	909	909	39,8
Kukurūzai Maize	JAV 3 YC / USA	413	401	423	423	2,4
	Argentina	394	396	443	418	6,1
Miežiai Barley	Prancūzija, pašariniai France, feed barley	492	774	919	838	70,3

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos LB valiutų kursą / Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

** 2007 m. spalį, palyginti su 2006 m. spaliumi / October 2007 compared to October 2006.

Pastaba:

HRW – Hhard Red Winter; SRW – Soft Red Winter; FCW – French Channel Wheat; CWRS – Canada Western Red Spring; CWAD – Canada Western Amber Durum; ASW – Australian Standart White; YC – Yellow Corn.

Šaltinis: Agricultural Market Agency (AMA).

Lietuvos grūdų gamybos konkurencingumas. Palyginamoji analizė tarp ES šalių pagal Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto (LAEI) nustatytus šešis pagrindinius kriterijus, kurių svarba ir poveikis konkurencingumui įvertintas pritaikius koregavimo koeficientus, parodė, kad Lietuva 2006 metais pagal grūdų gamybos konkurencingumą yra vidutinio lygio (11 lentelė).

Grūdų gamybos konkurencinis palyginimas 2006 metais
Competitive comparison of grain production in 2006

Rodikliai <i>Indicators</i>	Koeficientas <i>Coefficient</i>	Užimama vieta tarp ES-27 šalių <i>Place among EU-27 countries</i>			Lietuvos konkurencingumo lygis <i>Competitiveness level of Lithuania</i>	Lyderiai ES-27 <i>Leaders in the EU-27</i>
		Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija <i>Latvia</i>	Lenkija <i>Poland</i>		
Produktyvumo lygis <i>Productivity level (Derlingumas, t/ha Yield, t/ha)</i>	0,25	26	24	23	žemas <i>low</i>	Belgija, Nyderlandai, Airija <i>Belgium, Netherlands, Ireland</i>
Kainų lygis <i>Price level (Vidutinė supirkimo kaina, Lt/t Average purchase price, Lt/t)</i>	0,25	5	10	6	aukštas <i>high</i>	Vengrija, Čekija, Slovakija <i>Hungary, Czech Republic, Slovakia</i>
Prekybos lygis <i>Trade level (Užsienio prekybos balanso ir gamybos santykis, proc. Foreign trade balance to production level, %)</i>	0,25	5	7	16	aukštas <i>high</i>	Čekija, Slovakija, Vengrija <i>Czech Republic, Slovakia, Hungary</i>
Gamybos dinamiskumas <i>Production dynamics (Gamybos dinamika, tūkst. t Production dynamics, thou. t)</i>	0,10	25	1	23	žemas <i>low</i>	Latvija, Suomija, Estija <i>Latvia, Finland, Estonia</i>
Apsirūpinimo lygis <i>Self-sufficiency level (Apsirūpinimas, proc. / Self-sufficiency level, %)</i>	0,075	3	4	13	aukštas <i>high</i>	Vengrija, Prancūzija, Lietuva <i>Hungary, France, Lithuania</i>
Vartojimo lygis <i>Consumption level (Suvartojimas vienam gyventojui, kg / Per capita consumption, kg)</i>	0,075	16	25	15	vidutinis <i>medium</i>	Liuksemburgas, Bulgarija, Ispanija <i>Luxembourg, Bulgaria, Spain</i>
Vidutinis rodiklis <i>Average indicator</i>	1,00	12	11	20	vidutinis <i>medium</i>	

Pastaba: Konkurencingumo lygis nustatytas pagal užimamą vietą tarp ES-27 šalių. Šalys, užimančios 1–9 vietas, yra aukšto konkurencingumo lygio, 10–18 vietas – vidutinio, 19–27 vietas – žemo.

Lietuvos grūdų gamybos sektoriui siekti aukštesnio tarp ES-27 šalių konkurencingumo trukdo labai žemas grūdų gamybos produktyvumo lygis (26 vieta) ir grūdų gamybos dinamiškumas (25 vieta). Todėl būtina įgyvendinti atitinkamas priemones, skatinančias produktyvesnę bei efektyvesnę grūdų gamybą. Plėsti grūdų gamybą būtų galima taikant du pagrindinius būdus:

- ekstensyvų vystymo būdą, t. y. plečiant grūdinių augalų pasėlių plotus (galimybė ribota);
- intensyvų vystymo būdą, t. y. didinant grūdinių augalų derlingumą.

Grūdinių augalų pasėlių plotas ir jų struktūra per pastaruosius šešerius metus keitėsi priklausomai nuo grūdų paklausos rinkoje, supirkimo kainų, užsienio prekybos sąlygų, tiesioginių išmokų bei meteorologinių sąlygų poveikio. Nuo 2003 metų grūdinių augalų pasėliai Lietuvoje didėja. Tačiau LAEI prognozė rodo, kad nuo 2008 metų grūdinių augalų pasėliai Lietuvoje turėtų pradėti palaipsniui mažėti, kadangi turėtų didėti techninių, baltyminių bei energetinių augalų pasėliai. Didėnis bendras grūdų derlius turėtų būti gaunamas, naudojant intensyvų vystymo būdą, t. y. didinant derlingumą. Analizuojant ūkių struktūrą pagal auginamų javų plotus, ryškėja dvi pagrindinės tendencijos: mažėja auginančių javus ūkių skaičius ir didėja ūkiuose auginamų javų vidutinis pasėlių plotas. Dar spartesniais tempais mažėja ūkių, auginančių labai mažus, iki 2 ha, javų plotus, bet sparčiai auga ūkių, auginančių daugiau kaip 600 ha javų, skaičius.

Javų derlingumas iki 2004 metų Lietuvoje didėjo, o vėliau kiekvienais metais palaipsniui ėmė mažėti (prasčiausias javų derlingumas – 2006 m.). Prognozuojama, kad 2007 metais javų derlingumas turėtų pasiekti 2004-aisiais buvusį. Nors šalies žemdirbiams 2007 metais pavyko sumažinti vidutinio javų derlingumo skirtumą tarp Lietuvos ir ES 37,5 proc., vis tiek laukiamas vidutinis javų derlingumas ES prognozuojamas 1,5 karto didesnis negu Lietuvoje.

Grūdinių augalų derlingumas Lietuvoje galėtų būti didinamas:

- parengus ir įdiegus moksliskai pagrįstas rekomendacijas, kurios padėtų žemdirbiams susiorientuoti ir pasirengti auginti labiausiai jų žemėms pritaikytas javų rūšis, kurios leistų, laikantis sėjos, augalų priežiūros bei derliaus nuėmimo pažangių technologijų, gauti didžiausią naudą. Tam žemdirbiams būtina ir metodologinė, ir organizacinė bei ekonominė pagalba;
- daugiau dėmesio skiriant sėklos kokybei. Nors sertifikuotos sėklos Lietuvoje pagaminama ir parduodama vis daugiau, jos vis tiek nepakanka. 2006 metais, palyginti su 2002-aisiais, vasarojaus sertifikuotos sėklos buvo parduota 2,2 karto, o žiemkenčių – 16,0 proc. daugiau, tačiau 2006 metais sertifikuota sėkla Lietuvoje buvo apsėta tik 14,0 proc. pasėlių. Todėl turėtų būti labiau skatinami ir specializuoti sėklininkystės ūkiai bei pagal galimybes praktikuojamas sertifikuotos sėklos užauginimas ir tradiciniuose augalininkystės ūkiuose. Be to, didesnės pastangos ir parama turėtų būti skiriama trūkstantos sertifikuotos sėklos importui.

Tikėtina, kad minėtų priemonių visiškas ar bent dalinis įgyvendinimas leistų pagerinti Lietuvos grūdų gamybos konkurencingumo lygį.

Perdirbimas. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius šalies grūdų perdirbimo įmonės perdirbo 653,7 tūkst. t grūdų, iš jų: 194,8 tūkst. t maistinių kviečių, 39,9 tūkst. t rugių, 16,5 tūkst. t kvietrugių, 170,9 tūkst. t miežių, 2,2 tūkst. t avižų, 2,9 tūkst. t grikių. Palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, grūdų perdirbta 84,9 tūkst. t, arba 14,9 proc. daugiau. Padidėjo maistinių kviečių

(14,5 proc.) ir miežių (36,2 proc.), o sumažėjo rugių (29,8 proc.), kvietrugių (64,3 proc.) perdirbimas.

Grūdų atsargos 2007 metų rugsėjo pabaigoje buvo: kviečių – 334,2 tūkst. t, rugių – 49,8 tūkst. t, miežių – 178,0 tūkst. t, kvietrugių – 39,0 tūkst. t, avižų – 9,7 tūkst. t, grikių – 4,2 tūkst. t. Palyginti su 2006 metų rugsėju, daugiausia išaugo grikių (14 kartų), avižų (4,4 karto) ir kvietrugių (3,3 karto) atsargos. Kviečių atsargos padidėjo 45,1 proc., miežių – 44,7 proc., rugių – 36,4 proc.

Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, šalies grūdų perdirbimo įmonės miltų gamybą padidino 6,3 proc., o pyragų ir konditerijos gaminių pagamino beveik tiek pat. Kitų grūdų produktų grupių gamyba sumažėjo (12 lentelė).

12 lentelė / Table 12

Grūdų produktų gamyba 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, tūkst. t
Production of grain products in January–September 2006 and 2007, thou. t

Produktų grupė <i>Product group</i>	2006	2007	Pokytis, <i>Change, %</i>
Miltai / <i>Flour</i>	191,1	203,2	6,3
Javų kruopos / <i>Cereal groats</i>	32,2	25,0	-22,4
Šviežia duona: / <i>Fresh bread:</i>	114,6	106,6	-7,0
ruginė / <i>rye bread</i>	51,7	48,3	-6,6
kita (balta ir batonai) <i>other bread</i>	63,0	58,3	-7,5
Pyragai ir konditerijos gaminiai <i>Pastry and confectionery</i>	23,7	23,8	0,4

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Minėtų grūdų produktų gamybos sumažėjimą lėmė dėl išaugusių pardavimo kainų sumažėjusi prekyba jais (13 lentelė). Per minėtą laikotarpį daugiausia sumažėjo ruginių miltų: sijotų – 37,3 proc. ir pasijotų – 39,4 proc. bei kviečių kruopų – 35,0 proc. pardavimas. Grūdų produktų didmeninės pardavimo kainos per tą patį laikotarpį didėjo beveik adekvačiai grūdų kylančioms kainoms. Labiausiai išaugo miežių, perlinių bei kviečių kruopų, ruginių pasijotų miltų bei kvietinių aukščiausios rūšies miltų didmeninės pardavimo kainos.

Grūdų gamybos prognozės. Nors dar nėra galutinių duomenų apie javų derlių, aišku, kad gana palankios hidrometeorologinės sąlygos leido žemės ūkio augalams normaliai peržiemoti, vystytis bei bręsti, o derliaus nuėmimo metu klimatas buvo palankus. Todėl 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, tikimasi daug geresnio javų derlingumo bei žymiai didesnio bendro jų derliaus (14 lentelė).

Grūdų produktų pardavimas 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Sales of grain products in January–September 2006 and 2007

Grūdų produktai <i>Grain products</i>	Parduota, tūkst. t <i>Amount sold, thou. t</i>			Vidutinė pardavimo kaina, Lt/t <i>Average sale price, Lt/t</i>		
	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %
Kvietiniai miltai: / Wheat flour:						
aukščiausios rūšies <i>best quality</i>	95,5	76,8	-19,6	679	892	31,4
pirmos rūšies <i>first quality</i>	21,6	22,3	3,2	600	762	27,0
antros rūšies <i>second quality</i>	7,2	5,9	-18,1	559	725	29,7
Ruginiai miltai: / Rye flour:						
sijoti / <i>sifted flour</i>	20,1	12,6	-37,3	694	876	26,2
pasijoti / <i>half-sifted flour</i>	13,2	8,0	-39,4	555	779	40,4
Kruopos: / Groats:						
kviečių / <i>wheat</i>	2,0	1,3	-35,0	588	875	48,8
manų / <i>semolina</i>	3,1	2,6	-16,1	756	977	29,2
miežių / <i>barley</i>	3,8	3,1	-18,4	565	865	53,1
perlinės / <i>pearl-barley</i>	2,2	2,0	-9,1	558	849	52,2
grikių / <i>buckwheat</i>	2,7	2,5	-7,4	1925	2369	23,1

Šaltinis: ŽŪMPRIŠ.

Grūdinių augalų derlingumas ir derlius Lietuvoje 2006 ir 2007 metais
Yield and harvest of grain crops in Lithuania in 2006 and 2007

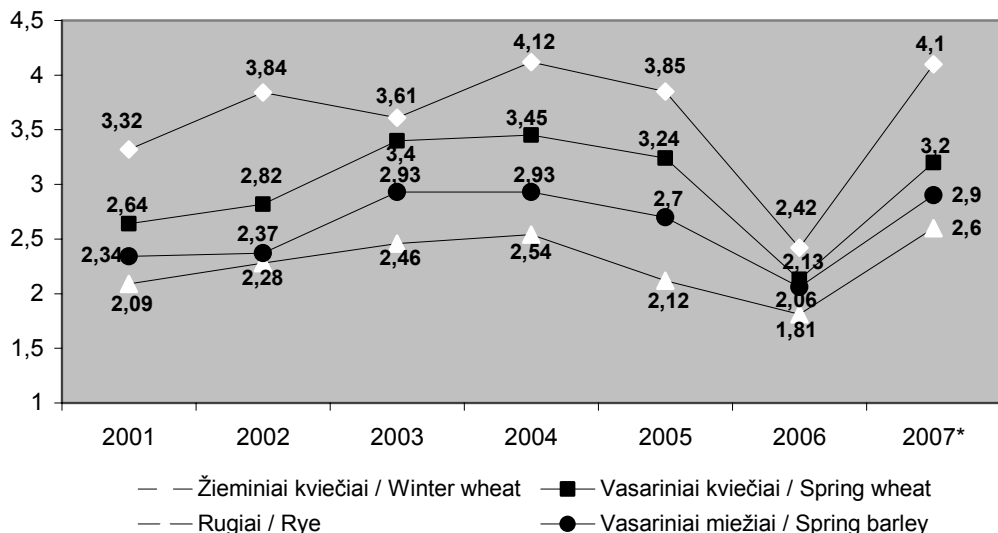
Augalų rūšys <i>Crops</i>	Derlingumas, t/ha / <i>Yield, t/ha</i>			Derlius, tūkst. t / <i>Harvest, thou. t</i>		
	2006	2007*	pokytis, change, %	2006	2007*	pokytis, change, %
Grūdiniai augalai / <i>Grain crops</i>	1,88	3,1	164,9	1892,6	3243,0	171,4
Javai / <i>Cereals</i>	1,99	3,15	158,3	1857,7	3166,0	170,4
žieminiai / <i>winter cereals</i>	2,25	3,7	164,4	821,9	1590,8	193,6
kviečiai / <i>wheat</i>	2,42	4,1	169,4	611,3	1145,1	187,3
kvietrugiai / <i>triticale</i>	1,88	3,1	164,9	105,3	203,5	193,3
rugiai / <i>rye</i>	1,81	2,6	143,6	92,3	190,1	2,1 k.
miežiai / <i>barley</i>	2,17	4,2	193,5	13,02	52,1	4,0 k.
vasariniai / <i>spring cereals</i>	1,74	2,7	155,2	1035,8	1575,2	152,1
kviečiai / <i>wheat</i>	2,13	3,2	150,2	191,5	249,3	130,2
miežiai / <i>barley</i>	2,06	2,9	140,8	704,9	1063,0	150,8
kvietrugiai / <i>triticale</i>	1,47	2,7	183,7	13,7	33,5	2,5 k.

Augalų rūšys <i>Crops</i>	Derlingumas, t/ha / Yield, t/ha			Derlius, tūkst. t / Harvest, thou. t		
	2006	2007*	pokytis, change, %	2006	2007*	pokytis, change, %
avižos / oat	1,30	2,2	169,2	79,6	131,6	165,3
grikliai / buckwheat	0,20	0,81	4,1 k.	6,3	21,1	3,4 k.
varpinių augalų mišiniai <i>mixed cereals</i>	1,10	2,2	200,0	34,1	57,0	167,2
kukurūzai / maize	1,57	2,6	165,6	5,2	19,0	3,7 k.
kiti javai / other cereals	1,24	0,81	65,3	0,5	0,73	146,0
Ankštiniai augalai <i>Leguminous crops</i>	0,81	1,8	2,2 k.	34,9	77,0	2,2 k.
Rapsai / Rape	1,12	1,9	169,6	169,6	330,0	194,6
žieminiai / winter rape	1,88	2,5	133,0	49,0	170,0	3,5 k.
vasariniai / spring rape	1,0	1,5	150,0	122,0	160,0	131,2

* LAEI prognozė / Forecast of the Lithuanian Institute of Agrarian Economics.

Šaltinis: Žemės ūkio augalų pasėliai, derlius ir derlingumas 2006. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007.

14 lentelėje pateikti 2007 m. spalio 25 d. LAEI javų derlingumo ir derliaus prognozės rezultatai. Prognozė parengta, remiantis ŽŪMPRIS informacija apie iki 2007 m. rugsėjo 7 d. nukultų javų derlingumą, todėl ji yra tikslesnė ir truputį skiriasi nuo ankstesnės. 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, laukiamas 58,3 proc. didesnis javų derlingumas: žieminų – 64,4 proc., vasarinių – 55,2 proc. (9 pav.).



9 pav. Kai kurių javų derlingumas 2001–2007 metais, t/ha

Figure 9. Yield of selected cereals in 2001–2007, t/ha

* LAEI prognozė / Forecast of the Lithuanian Institute of Agrarian Economics.

Šaltinis: Žemės ūkio augalų pasėliai, derlius ir derlingumas 2001–2006. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

Vidutinis javų derlingumas ES-27 šalyse ir Lietuvoje, t/ha
Average yield of cereals in EU-27 and Lithuania, t/ha

Javai / Cereals	2006			2007*			Skirtumo mažėjimas, Decrease in difference, %
	ES-27 EU-27	Lietuva Lithuania	ES-27, palyginti su Lietuva, kartai EU-27 compared to Lithuania, times	ES-27 EU-27	Lietuva Lithuania	ES-27, palyginti su Lietuva, kartai EU-27 compared to Lithuania, times	
Paprastieji kviečiai <i>Common wheat</i>	5,35	2,33	2,3	5,55	3,9	1,4	39,1
Rugiai / Rye	2,80	1,81	1,6	2,97	2,6	1,1	31,3
Miežiai / Barley	4,07	1,88	2,2	4,36	2,95	1,5	31,8
Avižos ir jų mišiniai <i>Oats and mixes</i>	2,51	1,3	1,9	2,69	2,2	1,2	36,8
Kukurūzai (grūdams) / Maize (for grain)	6,54	1,57	4,2	6,85	2,6	2,6	38,1
Kvietrugiai <i>Triticale</i>	3,61	1,81	2,0	3,84	3,0	1,3	35,0
Iš viso / Total	4,68	1,99	2,4	4,86	3,15	1,5	37,5

* Prognozė / Forecast.

Šaltinis: Eurostato; Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Eurostato duomenimis, ES šalyse 2007 metais prognozuojamas 281 mln. t grūdų derlius, arba 5,2 proc. didesnis nei 2006 metais. Vidutinis grūdų derlingumas turėtų būti 4,86 t/ha, arba 3,9 proc. didesnis nei 2006-aisiais (4,68 t/ha).

Tarptautinė grūdų taryba (IGC) prognozuoja, kad 2007 metais grūdų derlius pasaulyje turėtų sudaryti 1658 mln. t, arba 5,7 proc. daugiau nei 2006 metais. Dėl nepalankių orų numatomas mažesnis grūdų derlius kai kuriose Europos valstybėse ir Kanadoje, o JAV bei Pietiniame pusrutulyje derliaus laukiama gausaus.

Maistinių ir pašarinių grūdų sunaudojimas 2007 metais pasaulyje dėl aukštų grūdų kainų beveik stabilizavosi (padidėjo tik 2,9 proc.), tačiau pramonėje (ypač biokuro gamybai) sparčiai didėjo. IGC prognozuoja, kad grūdų sunaudojimas pasaulyje pasieks rekordinį lygį – 1673 mln. t. Pasaulinė grūdų prekyba turėtų siekti 217 mln. t, 1 mln. t mažiau nei 2006 metais. Dėl sumažėjusios konkurencijos turėtų išaugti JAV grūdų eksportas. Grūdų atsargos pasaulyje 2007 metais padidintos iki 241 mln. t, tačiau tai 16 mln. t mažiau nei 2006-aisiais.

RAPSAI / RAPE

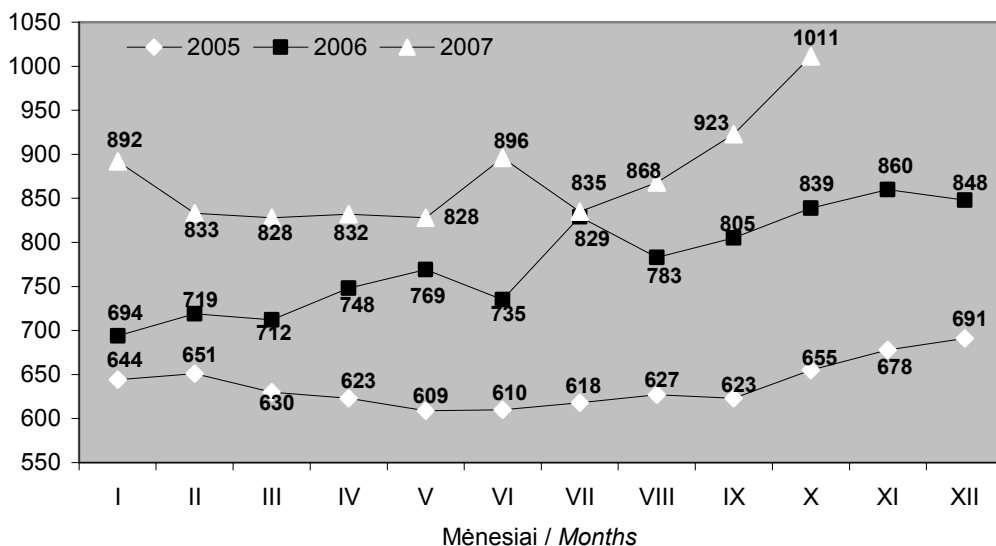
Rapsų supirkimas. Per 2007 metų dešimt mėnesių Lietuvoje iš rapsų augintojų supirkta 235,7 tūkst. t rapsų, arba 102,9 tūkst. t (77,5 proc.) daugiau nei per tą patį 2006 metų laikotarpį. Prognozuojama, kad 2007 metais bus supirkta apie 245,0 tūkst. t, daugiausia per pastaruosius 4 metus (1 lentelė). Rapsų supirkimo kaina 2007 metų spalį, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu mėnesiu, išaugo 25,5 proc. (1 pav.).

1 lentelė / Table 1

Rapsų supirkimas 2004–2007 metais
Purchase of rapeseed in 2004–2007

Rodikliai / Indicators	2004	2005	2006	2007 I–X mėn. months
Kiekis, tūkst. t / Quantity, thou. t	172,6	215,1	140,0	235,7
Kaina, Lt/t / Price, Lt/t	661	625	842	889
Vertė, mln. Lt / Value, mill. Lt	114,1	134,5	117,9	209,5

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2007 m. sausio 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007.



1 pav. Vidutinė rapsų supirkimo kaina 2005–2007 metais, Lt/t
Figure 1. Average purchase prices of rapeseed in 2005–2007, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Auginimas. 2007 metais rapsais apsėta 174,4 tūkst. ha, arba 23,6 tūkst. ha (15,6 proc.) daugiau nei 2006-aisiais. Rapsų pasėliai sudarė 10,1 proc. (2006 m. – 8,7 proc.) viso pasėlių ploto. Žieminių rapsų pasėliai padidėjo 42,2 tūkst. ha (2,6 karto), vasarinių – sumažėjo 18,6 tūkst. ha (14,9 proc.). Auginti daugiau rapsų žemdirbius skatino didesnis rapsų poreikis biodyzelino gamybai ir 2006 metais išaugusios rapsų supirkimo kainos.

Eurostato duomenimis, auganti biokuro paklausa ir parama energetinių augalų augintojams lėmė rapsų pasėlių plotų didėjimą ES šalyse. 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, rapsų pasėlių plotas išaugo 13,6 proc., o palyginti su 2002–2006 metų vidurkiu – net 31,5 proc. Didžiausi rapsų pasėlių plotai ES yra Prancūzijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje. Prancūzijoje jie padidėjo iki 1,5 mln. ha (11,0 proc.), Vokietijoje – iki 1,5 mln. ha (7,0 proc.) ir Lenkijoje – iki 674 tūkst. ha (8,0 proc.). Rumunijoje (penktoje pagal rapsų plotą šalyje ES) rapsų pasėliai 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, išaugo trigubai (nuo 110,0 iki 349,0 tūkst. ha).

Lietuvoje 2007 metais, palyginti su 2006-aisiais, prognozuojamas 69,6 proc. didesnis rapsų derlingumas ir 94,6 proc. didesnis jų derlius (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Rapsų pasėliai, derlius ir derlingumas 2003–2007 metais
Rape crop area, harvest and yield in 2003–2007

Rodikliai <i>Indicators</i>	2003	2004	2005	2006	2007*	2007, palyginti su <i>compared to 2006,</i> %
Plotas, tūkst. ha <i>Area, thou. ha</i>	66,6	100,6	109,4	150,8	174,4	115,6
Derlius, tūkst. t <i>Harvest, thou. t</i>	119,9	204,7	201,2	169,6	330,0	194,6
Derlingumas, t/ha <i>Yield, t/ha</i>	1,8	2,03	1,84	1,12	1,9	169,6

* LAEI prognozė / *LIAE forecast.*

Šaltinis: *Statistikos departamento prie LRV duomenys.*

Šalyje stebima teigiama tendencija – daugėja ūkių, auginančių didelius, per 50 ha, rapsų plotus. Per 2003–2005 metus jų skaičius padidėjo 62 proc. ir 2005 metais sudarė 16,8 proc. (2003 m. – 15,6 proc.) visų rapsus auginančių ūkių. Apskritai auginamų rapsų vidutinis plotas per trejus metus išaugo iki 32,7 ha, arba 4,8 proc.

Perdirbimas. Per 2007 metų dešimt mėnesių Lietuvos rapsų perdirbimo įmonės perdirbo 38,9 tūkst. t rapsų – 14,9 tūkst. t (62,1 proc.) daugiau negu per 2006 metų tą patį laikotarpį. Rapsų atsargos 2007 metų spalio mėnesio pabaigoje buvo 147,7 tūkst. t, t. y. dvigubai didesnės nei 2006-ųjų spalį.

Rapsų perdirbimo gamybiniai pajėgumai bus plečiami. Lietuva, kaip ir kitos ES narės, privalės vykdyti Europos Komisijos reikalavimą padidinti biokuro naudojimą (2015 m. – iki 8 proc. viso sunaudojamo kuro). Kadangi ES apie 80 proc., o Lietuvoje dar daugiau biokuro pagaminama iš rapsų aliejaus, mūsų šalies rapsų augintojams atsiveria potenciali rapsų realizavimo rinka.

Visame pasaulyje didėja rapsų perdirbimo apimtys. 2006 metais, palyginti su 2002-aisiais, rapsų perdirbimas išaugo 45,1 proc., arba po 9 proc. vidutiniškai kasmet, nuo 33,78 mln. t iki 49,1 mln. t. Tai lėmė nuolat didėjanti biodyzelino gamyba.

Užsienio prekyba. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius, palyginti su 2006-ųjų analogišku laikotarpiu, Lietuvoje rapsų eksportas padidėjo 3 kartus, importas – 2,6 karto (3 lentelė). Daugiausia rapsų iš Lietuvos pirko: Danija – 33,2 proc., Vokietija – 30,4 proc., Nyderlandai – 18,7 proc., Švedija – 5,8 proc. Didžioji dalis rapsų per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius buvo importuota į Lietuvą iš Rusijos – 88,2 proc. Sėklai skirti rapsai įvežti iš ES šalių, perdirbimui – iš Rusijos ir Ukrainos.

3 lentelė / Table 3

Lietuvos užsienio prekyba rapsų sėklomis 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Lithuanian foreign trade in rapeseed in January–September 2006 and 2007

	Kiekis, tūkst. t / Amount, thou. t			Kaina, Lt/t / Price, Lt/t		
	2006	2007	pokytis, change, %	2006	2007	pokytis, change, %
Eksportas / Exports	37,1	111,9	3 k.	822	967	17,6
Importas / Imports	3,9	10,2	2,6 k.	3243	1792	-44,3

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Rapsų gamybos konkurencingumo vertinimas. Rapsų gamybos konkurencingumas buvo vertinamas, naudojant tuos pačius vertinimo kriterijus bei koeficientus kaip ir grūdų sektoriui (4 lentelė)

4 lentelė / Table 4

Rapsų gamybos konkurencinis palyginimas 2006 metais
Competitive comparison of rapeseed production in 2006

Rodikliai <i>Indicators</i>	Koeficientas <i>Coefficient</i>	Užimama vieta tarp ES-27 šalių <i>Place among EU-27 countries</i>			Lietuvos konkurencingumo lygis <i>Competitiveness level of Lithuania</i>	Lyderiai ES-27 <i>Leaders in the EU-27</i>
		Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija <i>Latvia</i>	Lenkija <i>Poland</i>		
Produktyvumo lygis / <i>Productivity level</i> (Derlingumas, t/ha / <i>Yield, t/ha</i>)	0,25	19	16	11	žemas <i>low</i>	Vokietija, Danija, J. Karalystė <i>Germany, Denmark, UK</i>
Kainų lygis <i>Price level</i> (Vidutinė supirkimo kaina, Lt/t <i>Average purchase price, Lt/t</i>)	0,25	4	15	7	aukštas <i>high</i>	Vengrija, Slovakija, Čekija <i>Hungary, Slovakia, Czech Republic</i>

Rodikliai <i>Indicators</i>	Koefficientas <i>Coefficient</i>	Užimama vieta tarp ES-27 šalių <i>Place among EU-27 countries</i>			Lietuvos konkurencingumo lygis <i>Competitiveness level of Lithuania</i>	Lyderiai ES-27 <i>Leaders in the EU-27</i>
		Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija <i>Latvia</i>	Lenkija <i>Poland</i>		
Prekybos lygis <i>Trade level</i> (Užsienio prekybos balanso ir gamybos santykis, proc.) <i>Foreign trade balance to production level, (%)</i>	0,25	3	6	9	aukštas <i>high</i>	Belgija, Austrija, Lietuva <i>Belgium, Austria, Lithuania</i>
Gamybos dinamiškumas / <i>Production dynamism</i> (Gamybos dinamika, tūkst. t / <i>Production dynamics, thou. t</i>)	0,10	17	19	8	vidutinis <i>medium</i>	Airija, Ispanija, Danija <i>Ireland, Spain, Denmark</i>
Apsirūpinimo lygis <i>Self-sufficiency level</i> (Apsirūpinimas, proc. / <i>Self-sufficiency level, (%)</i>)	0,075	3	7	9	aukštas <i>high</i>	Prancūzija, Austrija, Lietuva <i>France, Austria, Lithuania</i>
Vartojimo lygis <i>Consumption level</i> (Suvartojimas vienam gyventojui, kg / <i>Per capita consumption, kg</i>)	0,075	13	15	12	vidutinis <i>medium</i>	Danija, Prancūzija, Estija <i>Denmark, Prance, Estonia</i>
Vidutinis rodiklis <i>Average indicator</i>	1,00	9	16	7	aukštas <i>high</i>	

Pastaba: Konkurencingumo lygis nustatytas pagal užimamą vietą tarp ES-27 šalių. Šalys, užimančios 1–9 vietas, yra aukšto konkurencingumo lygio, 10–17 vietas – vidutinio, 18–27 vietas – žemo.

Atlikus palyginamąją ES-27 šalių analizę, paaiškėjo, kad Lietuva 2006 metais pagal rapsų gamybos konkurencingumą buvo 9 vietoje, t. y. rapsų gamybos konkurencingumas yra aukšto lygio, nors klimatinės sąlygos rapsų augintojams buvo nepalankios.

Prognozė. Lietuvoje užaugintų rapsų kiekis turėtų iki 2010 metų, palyginti su 2006 metais, padidėti 4,3 karto, jų perdirbimas – 18,5 karto, o eksportas – 3,2 karto.

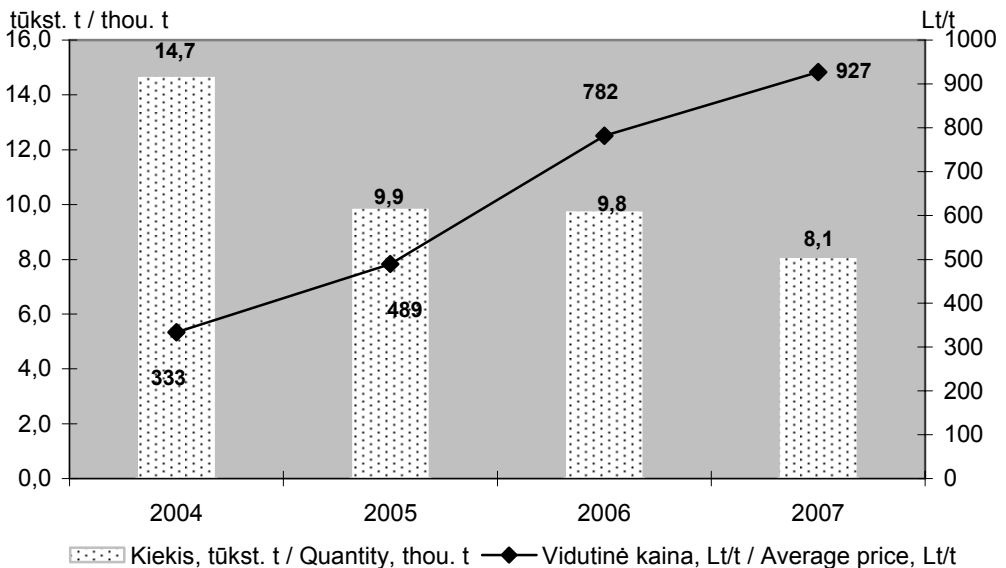
Ne tik Lietuvoje, bet ir ES šalyse rapsų išauginama vis daugiau. Eurostato duomenimis, 2007 metais ES šalyse prognozuojamas 17,6 mln. t rapsų derlius, arba 11,3 proc. didesnis nei 2006-aisiais.

Ateities sandorių rapsų kainos tarptautinėse biržose rodo, kad 2008 metų I pusmetį jų kainos nemažės. Kadangi Lietuvoje rapsų kainos 2007 metų pabaigoje apie 15 proc. mažesnės nei ES šalyse, išlieka potenciali prielaida, kad rapsų kaina iki naujo derliaus dar gali didėti maždaug apie 10–12 proc.

BULVĖS / POTATOES

Tikėtasi, kad ES bulvių augintojai, paskatinti praeitų metų kainų, bulvių pasėlių plotus labai padidins. Tačiau padidėjimas buvo nežymus, o kai kuriose šalyse jie net sumažėjo (Lietuvoje 4 proc.). Tačiau, nepaisant sumažėjusio bulvių pasėlių ploto, gausių kritulių ir ligų, bulvių derlius buvo didesnis negu pernai. Didesnis derlius gautas daugelyje ES šalių, todėl, padidėjus pasiūlai ES rinkoje, jų kainos sumažėjo.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2007 metų sausio–spalio mėnesiais supirka 8,1 tūkst. t bulvių – 17 proc. mažiau nei per 2006-ųjų tą patį laikotarpį (1 pav.). Supirka tik apie 1 proc. viso bulvių derliaus.



1 pav. Bulvių supirkimas ir kaina 2004–2007 metų sausio–spalio mėnesiais

Figure 1. Quantities and average prices of potatoes purchased in January–October 2004–2007

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004, 2005, 2006, 2007 m. – V.: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005, 2006, 2007 m. liepos 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

Nors bulvių supirkimo kaina 2007 metų rugpjūčio–spalio mėnesiais krito ir buvo mažesnė nei prieš metus, daug aukštesnė bulvių kaina metų pradžioje nulėmė didesnę negu ankstesniais metais vidutinę bulvių supirkimo kainą.

2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio mėnesiu, bulvės Lietuvoje atpigo 24 proc., tačiau ir toliau išliko brangesnės nei kai kuriose kitose šalyse (1 lentelė).

**Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt/kg**
*Average farm prices of potatoes in Lithuania and selected foreign countries
in October 2006 and 2007, Lt/kg*

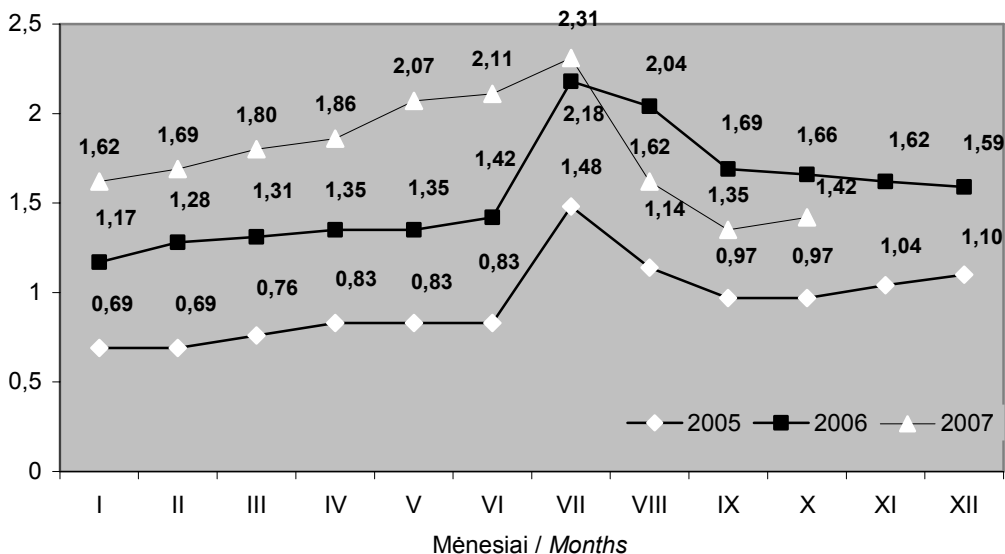
Šalis / Country	2006	2007	2007, palyginti su 2006, %
Lenkija / Poland	0,57	0,30	53
Vokietija / Germany	0,68	0,41	60
Slovakija / Slovakia	0,83	0,57	69
Latvija / Latvia	0,71	0,59	83
Čekija / Czech Republic	0,84	0,60	71
Lietuva / Lithuania	0,84	0,64	76
Estija / Estonia	0,81	0,64	79
Rusija / Russia	0,81	0,85	105

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Vokietijoje, priklausius daugiau bulvių nei pernai, kainos sumažėjo apie 40 proc. Bulvių derlius ir jų kainos Vokietijoje turi didelės įtakos bulvių kainoms ES rinkoje. Tuo tarpu Lietuvos prekiniuose ūkiuose jos parduodamos 1,6 karto brangiau nei Vokietijos ir daugiau kaip 2 kartus – nei Lenkijos prekiniuose ūkiuose. Nors Lenkijos ūkininkai ir sumažino bulvių pasėlių plotus, gautas 25 proc. didesnis bulvių derlius – daugiau kaip 11 mln. t. Manoma, kad bulvės saugyklose blogai laikysis, todėl kaina Lenkijos prekiniuose ūkiuose (spalio mėnesį mažesnė apie 47 proc. nei prieš metus) turėtų išlikti žema. Rusijoje dėl mažesnio bulvių derliaus jų kainos buvo per 30 proc. didesnės nei Lietuvoje.

ŽŪMPRIS duomenimis, atsižvelgiant į dydį ir kokybę, nefasuotos bulvės prekiniuose ūkiuose kainavo 600–700 Lt/t, fasuotos – 600–900 Lt/t, skustų bulvių kaina svyravo nuo 1400 iki 1700 Lt/t. Palyginti su 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu, bulvių kainai sumažėjus daugiau kaip 20 proc., skustų bulvių kaina nukrito tik 3 proc.

2007 metais bulvės šalies parduotuvėse iki rugpjūčio mėnesio pardavinėtos brangiau negu prieš metus, nuo rugpjūčio atpigo. Rugsėį jų kainos buvo 20 proc., spalį – 14 proc. mažesnės nei 2006-ųjų atitinkamais mėnesiais (2 pav.).



2 pav. Mažmeninės bulvių kainos Lietuvoje 2005–2007 metais, Lt/kg
Figure 2. Retail prices of potatoes in Lithuania 2005–2007, Lt/kg

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005, 2006, 2007.

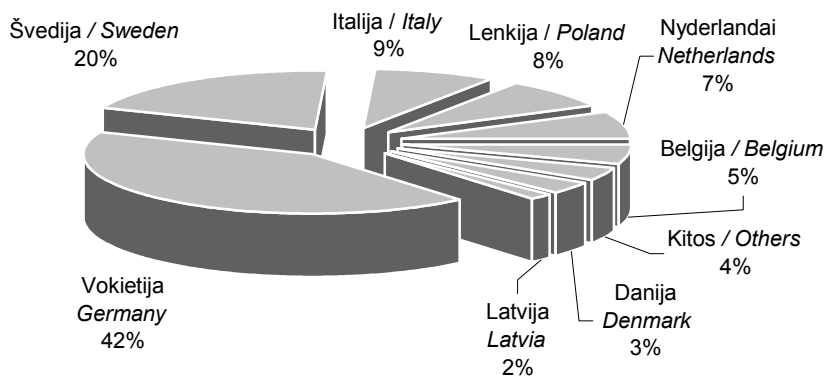
2007 metų spalio mėnesį bulvių mažmeninė kaina Lietuvoje buvo apie 5 proc. mažesnė negu Estijos, tačiau 2,5 proc. didesnė nei Latvijos prekybos centruose.

Lietuvos turguose bulvių kaina 2007 metų sausio–spalio mėnesiais buvo apie 25 proc. mažesnė negu mažmeninė. Žemės ūkio rūmų duomenimis, spalio mėnesį už bulvių kilogramą turguje vidutiniškai buvo prašoma 0,99 Lt – 26 proc. mažiau nei prieš metus.

Užsienio prekyba. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais bulvių buvo importuota 6,5 karto daugiau nei eksportuota. Į Lietuvą įvežta 25,8 tūkst. t bulvių, t. y. apie 12 proc. daugiau nei 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu. Bulvių importas sudarė apie 3,6 proc. užaugintų bulvių. Bendroji bulvių importo vertė buvo 29,8 mln. Lt, vidutinė kaina – 1,15 Lt/kg – 37 proc. didesnė negu prieš metus. Daugiausia (42 proc.) bulvių įvežta iš Vokietijos – 10,9 tūkst. t (po 1,21 Lt/kg), 19,7 proc. – iš Švedijos – 5,1 tūkst. t (po 1,00 Lt/kg) (3 pav.).

2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais Lietuva eksportavo 4,0 tūkst. t bulvių (tai mažiau nei 1 proc. Lietuvoje užauginamų bulvių), net 1,7 karto daugiau nei 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu. Bendroji bulvių eksporto vertė buvo 5,8 mln. Lt, vidutinė kilogramo kaina – 1,44 Lt, t. y. 1,9 karto didesnė nei 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu.

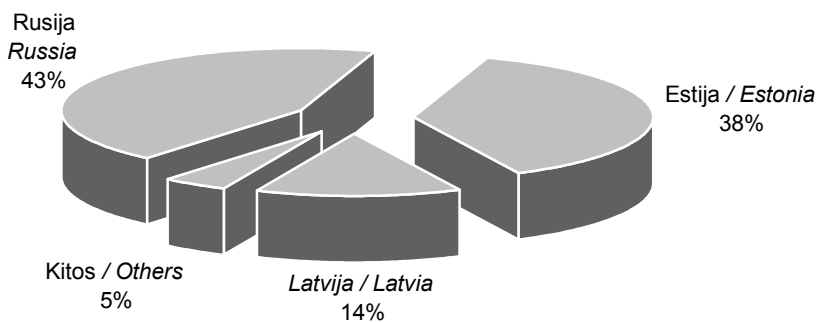
Didžiausi bulvių eksporto srautai – į Rusiją (43 proc.) ir Estiją (38 proc.). Į Rusiją išvežta 1,8 tūkst. t (po 1,73 Lt/kg), į Estiją – 1,5 tūkst. t (po 1,26 Lt/kg) bulvių (4 pav.).



3 pav. Bulvių importas 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais

Figure 3. Imports of potatoes in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).



4 pav. Bulvių eksportas 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais

Figure 4. Exports of potatoes in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Bulvių suvartojimas pastaraisiais metais Europoje mažėja, o besivystančiose šalyse atvirkščiai – didėja. Kadangi bulvės gali būti auginamos visuose žemynuose, Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija atkreipia dėmesį į šią žemės ūkio kultūrą kaip į vieną svarbiausių maisto produktų besivystančiose šalyse.

Bulvių gaminiai. 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, paruošta ir užkonservuota apie 40 proc. daugiau bulvių (2 lentelė). Gamyba orientuota į užsienio rinkas – jose parduota 67 proc. produkcijos, tačiau kaina vidaus rinkoje daugiau kaip 17 proc. didesnė.

2 lentelė / Table 2

Paruoštų ir konservuotų bulvių (įskaitant traškučius) gamyba ir realizavimas*

2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais

Production and sales* of potatoes prepared and preserved (chips incl.)
in January–October 2006 and 2007

Rodikliai / Indicators	2006	2007	2007, palyginti su compared to 2006, %
Pagaminta, t / Production, t	5671	7952	140
Parduota, t / Sales, t	5571	7819	140
iš jų vidaus rinkoje / of which in domestic market	2321	2601	112
Vidutinė kaina, tūkst. Lt/t / Average price, thou. Lt/t	10,86	10,52	97
Vidutinė kaina vidaus rinkoje, tūkst. Lt/t Average price in domestic market, thou. Lt/t	12,64	12,38	98

* Be PVM / VAT excluded.

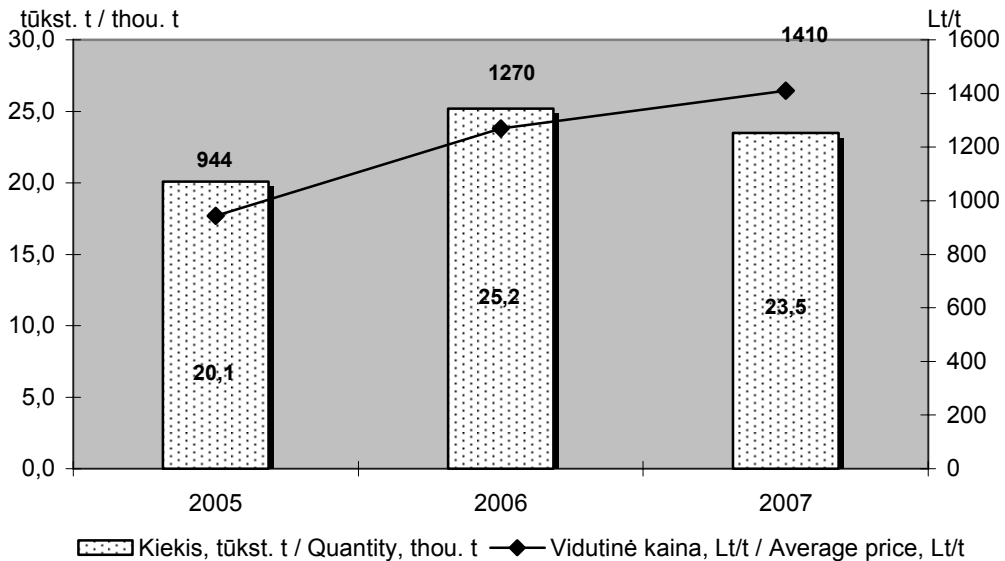
Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais eksportuota 4,7 tūkst. t paruoštų ir konservuotų bulvių, arba 1,3 karto daugiau negu 2006-aisiais. Didžiausia dalis (76 proc.) – į Rusiją (po 9,35 Lt/kg) ir 15 proc. – į Latviją (po 12,43 Lt/kg). Importuota 5,3 tūkst. t – 7,2 proc. mažiau nei per 2006 metų tą patį laikotarpį, 53 proc. – iš Lenkijos (sušaldytos – po 3,08 Lt/kg, nesušaldytos – po 8,76 Lt/kg). Paruoštų ir konservuotų bulvių užsienio prekybos balansas neigiamas.

DARŽOVĖS / VEGETABLES

Dėl darbo jėgos trūkumo ne visi Lietuvos daržovių augintojai spėjo laiku nuimti daržovių derlių. Be to, derliaus nuėmimą ir rankomis, ir technika lėtino liūčių suslėgtas, sunkus dirvožemis.

Vidaus ir užsienio rinka. Per 2007 metų sausio–spalio mėnesius daržovių supirkta 6,7 proc. mažiau negu per 2006-ųjų, tačiau 16,9 proc. daugiau nei per 2005-ųjų tą patį laikotarpį (1 pav.). Supirkimo kaina didėjo, ji buvo 11 proc. didesnė, palyginti su 2006-ųjų, ir 1,5 karto, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu.



1 pav. Daržovių supirkimas ir vidutinė kaina 2005–2007 metų sausio–spalio mėnesiais
Figure 1. Quantities and average prices of vegetables purchased in January–October 2005–2007

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007. – V.: Statistikos departamentas prie LRV; Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005 m., 2006 m., 2007 m. liepos 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

Auginantys **burokėlius** ūkininkai dėl prastos jų kokybės patyrė nuostolių. Tačiau 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio mėnesiu, burokėlių supirkimo kaina Lietuvoje truputį (2 proc.) pakilo (1 lentelė). Latvijoje, palyginti su praeitais metais, kaina išaugo 13 proc., bet burokėliai 7 proc. pigesni nei Lietuvoje. Lenkijoje burokėliai net 27 proc. pigesni negu Lietuvoje.

Lietuvos parduotuvėse 2007 metų rugsėjį burokėliai buvo parduodami 4 proc., o turguose – 23 proc. brangiau nei prieš metus. Turguose 2007 metų spalio mėnesį jie buvo 13 proc. pigesni nei parduotuvėse.

Kopūstai. Kopūstų kaina Lietuvos prekiniuose ūkiuose 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio mėnesiu, buvo 27 proc. didesnė. Lietuvoje jie buvo parduodami 1,7 karto brangiau nei Lenkijos prekiniuose ūkiuose. Tačiau pagrindinėje lietuviškų kopūstų užsienio rinkoje – Rusijoje – jų

kaina 1,5 karto didesnė nei mūsų šalies ūkiuose. Parduotuvėse kopūstai rugsėjį buvo 9 proc., o turguose – 17 proc. brangesni nei prieš metus. Kopūstai parduotuvėse spalio mėnesį buvo parduodami 4 proc. didesne kaina negu turguose.

2007 metų rugsėjo pradžioje kopūstai Vilniuje buvo parduodami pigiau nei daugelio valstybių sostinėse, dar pigesni jie buvo Prahoje ir Taline. Daug didesnės kopūstų kainos buvo Berlyne – 2,4 karto, Varšuvoje – apie 5 proc. Per metus Vilniuje šios daržovės pabrango 35 proc.

Kopūstų per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius į Lietuvą įvežta 5,8 proc. daugiau nei išvežta. Smarkiai išaugo ir importo, ir eksporto srutai: importas per metus padidėjo 1,7, eksportas – 1,6 karto. 83 proc. įvežta iš Lenkijos, o 93 proc. eksporto teko Rusijai.

1 lentelė / Table 1

**Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt/kg**

*Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries
in October 2006 and 2007, Lt/kg*

Metai / Year	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic
Burokėliai / Beetroot							
2007	0,56	0,52	0,56	0,41	0,95	1,55	-
2006	0,55	0,46	0,73	0,39	0,85	1,31	-
2007, palyginti su compared to 2006, %	102	113	77	105	112	118	-
Kopūstai / Cabbage							
2007	0,62	0,68	0,51	0,37	0,92	0,68	0,55
2006	0,49	0,59	0,59	0,25	0,68	0,58	0,44
2007, palyginti su compared to 2006, %	127	115	86	148	135	117	125
Morkos / Carrot							
2007	0,66	0,95	0,79	0,54	1,03	0,83	0,75
2006	0,78	0,83	0,94	0,52	1,04	0,80	0,68
2007, palyginti su compared to 2005, %	85	114	84	104	99	104	110
Svogūnai / Onions							
2007	0,75	1,07	-	0,61	1,19	0,55	0,95
2006	0,88	1,19	-	0,72	1,05	0,65	0,93
2007, palyginti su compared to 2005, %	85	90	-	85	113	85	102

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Pažangiai ūkininkaujantys **morkų** augintojai nukasė gerą jų derlių. Kai kuriuose Lietuvos ūkiuose derlingumas siekė net 120 t/ha, todėl kainos prekiniuose ūkiuose 15 proc. mažesnės nei prieš metus. Lietuvoje morkos vienos pigiausių, pigesnės (18 proc.) tik Lenkijoje. 2007 metų rugsėjį morkos parduotuvėse buvo parduodamos 9 proc. pigiau, o turguose tokiomis pat kainomis kaip prieš metus. Parduotuvėse spalį jos buvo apie 7 proc. brangesnės negu turguose. Vilniuje fasuotos morkos 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio, atpigo 2 proc., o nefasuotos pabrango 4 proc. 2007 metų rugsėjo mėnesį Vilniaus prekybos centruose morkos buvo vienos brangiausių – apie 1,9 karto brangesnės nei pigiausiai morkas parduodančioje Lenkijoje.

Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, morkų ir burokėlių į šalį įsivežta 9,5 proc. mažiau, o eksportuota 1,6 karto daugiau. Net 84 proc. morkų ir burokėlių eksportuota į Rusiją. 48 proc. morkų ir burokėlių įsivežta iš Lenkijos, 33 proc. – iš Nyderlandų.

Svogūnai. 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio, Lietuvos ūkiuose svogūnai atpigo 15 proc., tačiau Lenkijoje jie buvo 19 proc., o Vokietijoje – 27 proc. pigesni. 2007 metų rugsėjo mėnesį, palyginti su 2006-ųjų rugsėju, svogūnai parduotuvėse buvo parduodami 5 proc., o turguose – 9 proc. brangiau. Parduotuvėse spalį svogūnų kaina buvo apie 4 proc. didesnė nei turguose.

Svogūnų mažmeninė kaina Vilniuje panaši kaip Estijoje, tačiau 29 proc. didesnė nei Varšuvoje ir 18 proc. – nei Prahoje. 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006 metų spalio, Vilniuje ji beveik nepakito (padidėjo vos 1 proc.).

Svogūnų į šalį importuojama daugiau nei eksportuojama. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius jų įsivežta 10 proc. daugiau negu per 2006-ųjų tą patį laikotarpį. 52 proc. svogūnų importuota iš Nyderlandų, 33 proc. – iš Lenkijos, tačiau dėl liūčių ir potvynių jų kokybė šiemet prastesnė.

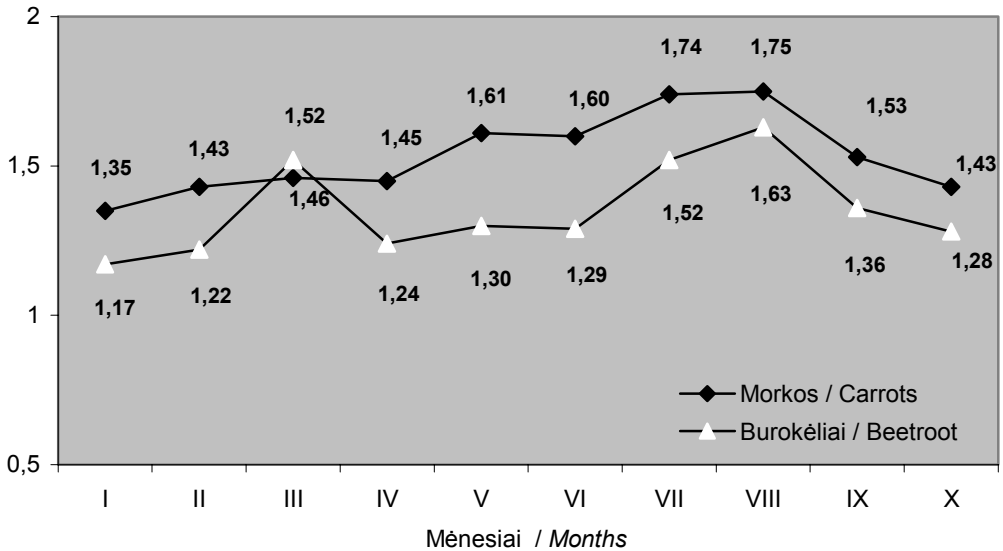
2 lentelė / Table 2

**Morkų, kopūstų ir svogūnų mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse
2007 metų rugsėjo mėnesį, Lt/kg**

*Retail prices of carrot, cabbage and onion in the capital cities of selected EU countries
in September 2007, Lt/kg*

Daržovės Vegetables	Vilnius	Talinas	Ryga	Varšuva	Praha	Bratislava	Budapeštas	Berlynas	Stokholmas
Morkos Carrot	2,29	1,38	2,06	1,18	1,46	1,59	2,21	2,22	1,80
Kopūstai Cabbage	1,26	0,99	1,33	1,32	1,19	1,31	1,96	3,07	-
Svogūnai Onion	1,72	1,68	2,31	1,33	1,46	1,91	2,91	3,42	1,80

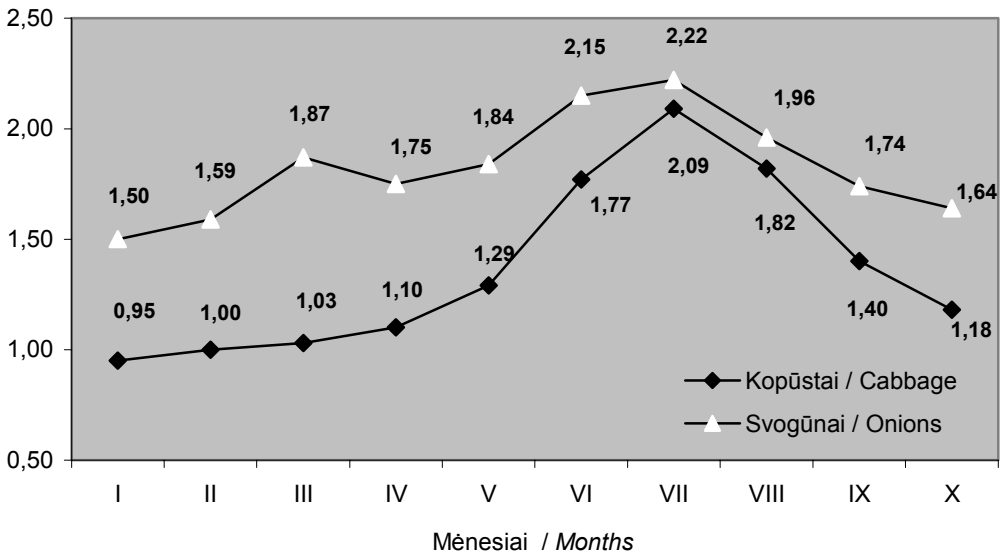
Šaltinis: ŽŪMPRIS.



2 pav. Vidutinės morkų ir burokėlių kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, Lt/kg

Figure 2. Average retail prices of carrots and beetroot in Lithuanian supermarkets in January–October 2007, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.



3 pav. Vidutinės kopūstų ir svogūnų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, Lt/kg

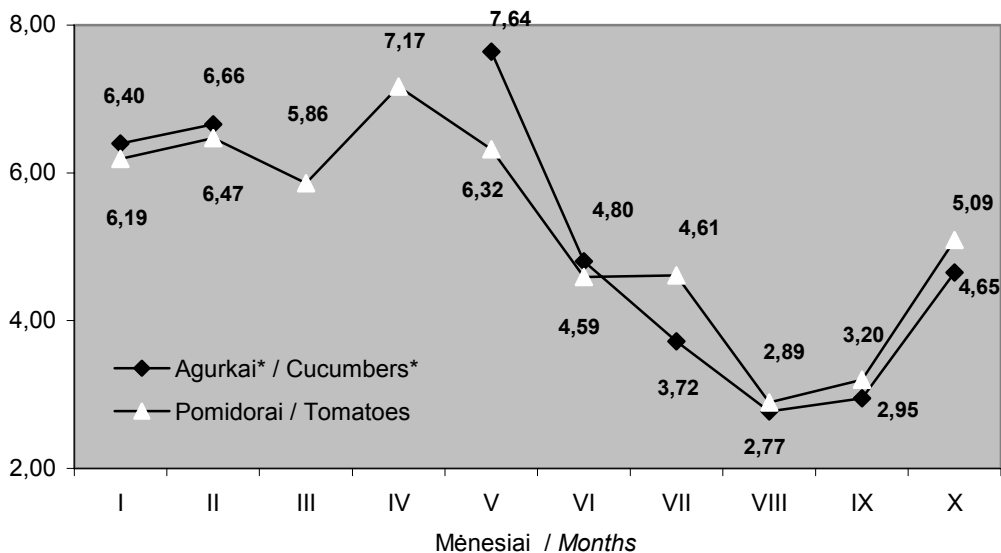
Figure 3. Average retail prices of cabbage and onions in Lithuanian supermarkets in January–October 2007, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Agurkų kaina parduotuvėse 2007 metų rugsėjo mėnesį, palyginti su 2006-ųjų rugsėju, išaugo 1,6 karto (4 pav.). Pomidorų kaina parduotuvėse taip pat išaugo – 10 proc. Turguose spalio mėnesį agurkai buvo 20 proc., o pomidorai – 26 proc. pigesni nei parduotuvėse.

2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais agurkų įsivežta 0,4 tūkst. t daugiau nei išvežta. Daugiausia agurkų importuota iš Lenkijos (53 proc.), Nyderlandų (22 proc.) ir Ispanijos (21 proc.), o eksportuota į Latviją (44 proc.), Rusiją (35 proc.) ir Estiją (19 proc.). Į pastarąją eksportas per metus išaugo 3,9 karto.

Pomidorų eksportas (21,4 tūkst. t) 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 2 kartus, o importas (26,7 tūkst. t) – 1,5 karto didesnis. Net 44 proc. pomidorų importuota iš Lenkijos, 28 proc. – iš Ispanijos, 26 proc. – iš Nyderlandų. Eksportuota 21,4 tūkst. t pomidorų, 79 proc. – į Rusiją. Smarkiai išaugo eksportas į Estiją (išvežta beveik 1,8 tūkst. t).



4 pav. Vidutinės agurkų ir pomidorų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, Lt/kg

Figure 4. Average retail prices of cucumbers and tomatoes in Lithuanian supermarkets in January–October 2007, Lt/kg

* Trumpavaisiai / Short-fruit.

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais daržovių užsienio prekybos balansas buvo teigiamas – išvežta 4,7 tūkst. t daržovių daugiau nei įvežta. Vertine išraiška balansas taip pat teigiamas – 67,1 mln. Lt, nes eksportuojamų daržovių kaina buvo 3,10 Lt/kg – apie 26 proc. didesnė negu įvežamų. Teigiamą užsienio prekybos balansą nulėmė netradicinių daržovių ir grybų eksporto padidėjimas. Net 60 proc. eksporto sudarė pievagrybiai, 23 proc. – paprikos. Pastarųjų eksportas padidėjo

labiausiai – palyginti su 2006 metų atitinkamu laikotarpiu, jų eksportuota 4 kartus daugiau. Netradicinių daržovių ir grybų išvežta 31,5 tūkst. t – 3,2 karto daugiau nei įvežta. Daugiausia – 79 proc. į Rusiją. 84 proc. pievagrybių eksporto tenka Rusijai, paprikų – 94 proc.

Daržovių eksportas 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, išaugo 46 proc., importas – 24 proc. (3 lentelė). Eksporto vertė – 310,8 mln. Lt, t. y. 1,5 karto didesnė nei prieš metus. Importo vertė – 234,7 mln. Lt, t. y. 20 proc. didesnė nei 2006 metų sausio–rugsėjo mėnesiais.

3 lentelė / Table 3

Daržovių eksportas ir importas 2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, tūkst. t
Exports and imports of vegetables in January–October 2006 and 2007, thou. t

Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2006	2007	2006	2007
Daržovės / Vegetables	68,3	100,0	76,7	95,4
iš jų / of which:				
pomidorai / tomatoes	10,9	21,4	17,2	26,7
agurkai / cucumber	3,9	5,1	4,9	5,5
svogūnai / onions	4,6	4,1	10,5	11,6
morkos, burokėliai <i>carrot, beetroot</i>	5,6	8,7	10,8	9,8
kopūstai / cabbage	14,4	23,5	14,9	25,0

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Daugiausia daržovių eksportuota į Rusiją – 78 tūkst. t (5 pav.) (32 proc. sudarė kitos daržovės, 28 proc. – gūžiniai kopūstai, 2 proc. – pomidorai). 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais į Rusiją išvežta 1,6 karto daugiau daržovių nei per tą patį 2006-ųjų laikotarpį. Į Latviją eksportuota 7,3 tūkst. t (31 proc. agurkų, 24 proc. pomidorų), Estiją – 6,5 tūkst. t (28 proc. pomidorų, 16 proc. kopūstų ir 15 proc. agurkų).

Daugiausia daržovių importuota iš Lenkijos (6 pav.) – 50,3 tūkst. t (41 proc. sudarė gūžiniai kopūstai). Iš Ispanijos įvežta 9,3 tūkst. t (79 proc. pomidorų, 13 proc. agurkų). Iš Nyderlandų (trečioji pasaulio daržovių eksportuotoja po Ispanijos ir Meksikos) importuota 20,2 tūkst. t (34 proc. pomidorų, 30 proc. – svogūnų ir česnakų).

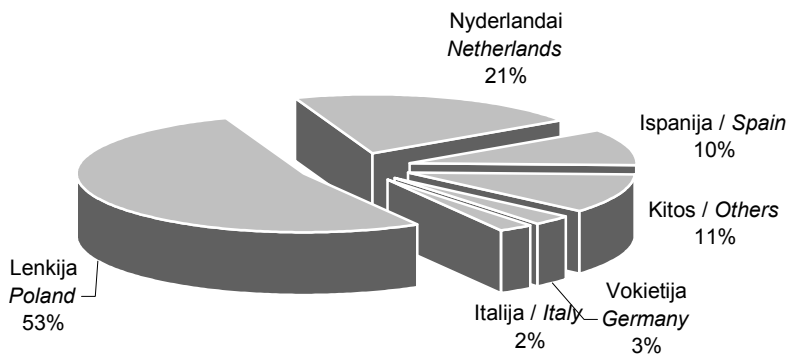
Daržovių produktai. 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, išaugus paklausai vidaus rinkoje, labai padidėjo raugintų kopūstų gamyba – 2,7 karto. Užšaldyta 31 proc. daugiau daržovių ir jų mišinių. Pomidorų sulčių pagaminta šiek tiek (2 proc.) daugiau, o pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų gamyba sumažėjo 12,5 proc. (4 lentelė).



5 pav. Daržovių eksportas 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais

Figure 5. Exports of vegetables in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).



6 pav. Daržovių importas 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais

Figure 6. Imports of vegetables in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Daržovių produktų gamyba 2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais
Production of vegetable products in January–October 2006 and 2007

Produktai / Products	2006	2007	2007, palyginti su compared to 2006, %
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	4032,1	4126,8	102
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t <i>Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t</i>	12,0	10,5	88
Nekoncentruotos pomidorų tyrės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	41,4	37,8	91
Rauginti kopūstai, t / <i>Cabbages preserved, t</i>	325,1	879,5	2,7*
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	44,4	33,8	76
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Vegetables and mixtures, frozen, t</i>	403,0	527,4	131

* Kartai / *Times*.

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2007 metų sausio–spalio mėnesiais vidaus rinkoje buvo parduota 94 proc. pomidorų sulčių, 85 proc. pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų, o nekonzentruotų pomidorų tyrelių ir pastų gamyba orientuota tik į vidaus rinką. Užšaldytų daržovių ir jų mišinių vidaus rinkoje parduota 49 proc., raugintų kopūstų – 97 proc., paruoštų ar konservuotų išlukštentų pupelių – 84 proc.

Daržovių produktų užsienio prekybos balansas 2007 metų sausio–spalio mėnesiais buvo neigiamas. Pomidorų sulčių įvežta 9,8 karto daugiau nei išvežta. Importuota 4,1 tūkst. t: 50 proc. – iš Latvijos, 30 proc. – iš Lenkijos. Pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų įvežta 1,8 karto daugiau nei išvežta. Daugiausia šios produkcijos importuota iš Latvijos – 25 proc., Nyderlandų – 24 proc., Lenkijos – 19 proc.

PIENAS / MILK

2007 metų antroji pusė Lietuvoje buvo pažymėta pieno produktų kainų šuoliu, kurį lėmė pasaulinių pieno produktų kainų augimas. Pasaulyje, didėjant pieno produktų paklausai išsivysčiusiose šalyse (JAV, Japonijoje) dėl vis augančio suvartojimo vienam gyventojui, ir ypač Azijos šalyse (Kinijoje, Indonezijoje, Malaizijoje, Filipinuose, Pietų Korėjoje, Tailande, Vietname) dėl didėjančio gyventojų skaičiaus, o pasiūlai augant ne taip sparčiai, be to, Okeanijos valstybes – didžiausias pieno produktų eksportuotojas – užklupus nepalankioms oro sąlygoms, pieno produktų pasaulinės kainos jau nuo pavasario ėmė smarkiai didėti. 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spalio, eksporto kainos Europoje ir Okeanijos valstybėse išaugo 1,6 ir daugiau kartų (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Pasaulinės pieno produktų kainos 2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt/t
World prices of dairy products in October 2006 and 2007, Lt/t

Pieno produktai / Dairy products	2006-10-09-15	2007-10-08-14	Pokytis / Change, %
Vakarų Europoje, eksportui, FOB* / West Europe, for export, FOB			
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82 % milk fat</i>	4980	14410	289
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	7770	12330	159
Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	6720	13490	201
Lydytas sviestas <i>Butter, melted</i>	6200	15140	244
Okeanijos valstybėse, eksportui, FOB / Oceanian countries, for export, FOB			
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82 % milk fat</i>	4500	9160	204
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6070	12210	201
Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	5800	11840	204
Sūris, čederio tipo <i>Cheese, Cheddar</i>	7160	12090	169

* FOB – Franko bortas (apmokėtas transportavimas iki laivo ir pakrovimas) / *FOB – Free on Board (the seller pays for transportation of goods to the port of shipment, plus loading costs).*

Šaltinis: ŽŪMPRIS

Ypač išaugo pieno miltelių, sviesto paklausa ir jų kainos. Visa tai darė esminę įtaką Lietuvos pieno ir jo produktų kainų dinamikai bei gamybos ir eksporto struktūrai.

Vidaus rinka. 2007 metų sausio–spalio mėnesiais supirkta 1163,4 tūkst. t natūralaus riebumo pieno. Palyginti su tuo pačiu 2006 metų laikotarpiu, 5,2 proc. daugiau (2 lentelė), o perskaičius į bazinius rodiklius – 6,0 proc. Tačiau net ir išaugusi pieno gamyba nepatenkina padidėjusio žaliavos poreikio.

2 lentelė / Table 2

Pieno supirkimas 2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, tūkst. t
Milk purchase in January–October 2006 and 2007, thou. t

Rodikliai / Indicators	2006	2007	2007, palyginti su compared to 2006, %
Supirkta pieno: / Milk purchased:			
natūralaus / natural	1106,3	1163,4**	105
bazinio* / basic*	1315,0	1394,3	106

* 3,4 % riebalų / milk fat, 3,0 % baltymų / protein.

** 4,1 % riebalų / milk fat, 3,27 % baltymų / protein.

Šaltinis: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007.

Pasiekta gan aukšta superkamo pieno sanitarinė higieninė kokybė ir toliau pamažu gerėja: 2006 metų sausio–spalio mėnesiais ES veterinarinius reikalavimus atitinkantis pienas sudarė 95 proc. viso supirkto pieno, o per tą patį 2007-ųjų laikotarpį – 96 proc.

Bendroji nacionalinė pardavimo perdirbti pieno kvota 2007–2008 kvotos metais neturėtų būti viršyta. Per septynis šių kvotos metų mėnesius įvykdyta tik 55 proc. kvotos. O palankiausi pieno gamybai vasaros mėnesiai jau praėjo. Pieno supirkimo augimo tempai taip pat leidžia prognozuoti, kad pieno kvota viršyta nebus. Todėl pieno gamintojai šiais kvotos metais gali nesibaiminti didinti gamybą – žaliavinio pieno paklausa Lietuvoje yra didelė. Pieno gamintojai jau gali įsigyti papildomą pieno gamybos kvotą: ją išsinuomoti arba nusipirkti aukcione. Pirmasis pieno gamybos aukcionas įvyko 2007 m. lapkričio 6–9 d. Jame 19,7 tūkst. t pieno kvotų pasiūlė parduoti 2119 pieno gamintojų, o norą nusipirkti 11,7 tūkst. t kvotų pareiškė 328 gamintojai. Aukcione buvo parduota 25 proc. pasiūlytų pieno kvotų, už vieną kvotos toną vidutiniškai mokėta 300 Lt. Kol kas pieno gamintojai neskuba pirkti papildomų kvotų, nes nacionalinė kvota dar nevykdoma, ir pieną galima parduoti nemokant virškvočio mokesčio.

Net išaugusi pieno gamyba nepatenkina padidėjusio pieno perdirbėjų žaliavos poreikio. Per dešimt 2007 metų mėnesių į Lietuvą importuota 106,7 tūkst. t žaliavinio pieno. Tai yra 8,0 proc. daugiau nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį. 2007 metų spalio mėnesį importuota 7,3 tūkst. t žaliavinio pieno, kurio vidutinė kaina – 1234 Lt/t, nors per devynis mėnesius buvo importuojama vidutiniškai po 11,6 tūkst. t per mėnesį už 960 Lt/t. Padidėjusi kaina ir sumažėjęs importuojamo pieno kiekis rodo, kad dėl pieno žaliavos vyksta įtempta konkurencinė kova. Tą patį liudija ir liepos–rugsėjo mėnesiais išaugęs žaliavinio pieno eksportas. Sausio–birželio mėnesiais buvo eksportuojama vidutiniškai po 336 t pieno per mėnesį, o liepos–rugsėjo mėnesiais – po 1626 t.

Pieno žaliavos trūkumas ir konkurencija dėl jo sudaro prielaidas didinti supirkimo kainas. Vidutinė natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina Lietuvoje 2007 metų spalio mėnesį buvo 1039 Lt/t ir pirmą kartą 1 Lt buvo didesnė už pieno supirkimo kainą Latvijoje, žemiausią iš visų kaimyninių šalių (3 lentelė). Palyginti su 2006 metų spalio, pieno supirkimo kaina Lietuvoje išaugo 45 proc. Vidutiniškai per dešimt mėnesių ji siekė 779 Lt/t, buvo 13,7 proc. didesnė už 2006-ųjų vidutinę to laikotarpio natūralaus pieno kainą. Bazinių rodiklių pieno supirkimo kaina 2007 metų spalį, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų mėnesiu, padidėjo 43 proc. Lietuvoje pieno supirkimo kaina augo sparčiausiai iš kaimyninių valstybių ir pastebimai priartėjo prie regiono vidurkio. Tačiau nuo ES šalių senbuvų Lietuvos supirkimo kaina dar išliko 22 proc. mažesnė. Artimiausioje ateityje padidėjusi konkurencija dėl žaliavinio pieno ir toliau vykstantis pieno ūkių stambėjimas turės didelės įtakos augsiančioms pieno supirkimo kainoms Lietuvoje.

3 lentelė / Table 3

**Natūralaus pieno supirkimo kainos Baltijos šalyse, Lenkijoje ir ES-15 šalyse
2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt/t**

Natural milk purchase prices in the Baltic States, Poland and EU-15 in October 2006 and 2007, Lt/t

Šalis / Country	2006	2007	2007, palyginti su compared to 2006, %
Lietuva / Lithuania	718	1039	145
Latvija / Latvia	800	1038	130
Estija / Estonia	845	1062	126
Lenkija / Poland	798	1096	137
ES-15* / EU-15*	1004	1335	133

* 4,2 % riebumo / milk fat, 3,35 % baltymų / protein.

Šaltiniai: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenys; Eesti statistika [interaktyvus], [žiūrėta 2007 m. gruodžio 7 d]. Prieiga per internetą: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/temp/AG182007911535078.xls>; Główny Urząd Statystyczny [interaktyvus], [žiūrėta 2007 m. gruodžio 7 d]. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.pl/gus/45_1335_ENG_HTML.htm; International Milk Price Reviews [interaktyvus], [žiūrėta 2007 m. gruodžio 7 d]. Prieiga per internetą: <http://www.milkprices.nl/>; Latvijas statistika [interaktyvus], [žiūrėta 2007 m. gruodžio 7 d]. Prieiga per internetą: <http://data.csb.gov.lv/temp/07-14a20079120515.xls>.

2007 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2006 metų laikotarpiu, atskirų pieno produktų gamybos augimo tempai atspindėjo pakitusią pasaulinę pieno produktų paklausą bei išaugusių kainų įtaką vartotojų pasirinkimui. Daugiausia išaugo nugriebto pieno miltelių (94 proc.), pieno konservų (37 proc.) ir varškės (24 proc.) gamyba. Tuo tarpu pagrindinio Lietuvos pieno pramonės eksportuojamo produkto – sūrio – gamyba sumažėjo 10 proc. (4 lentelė).

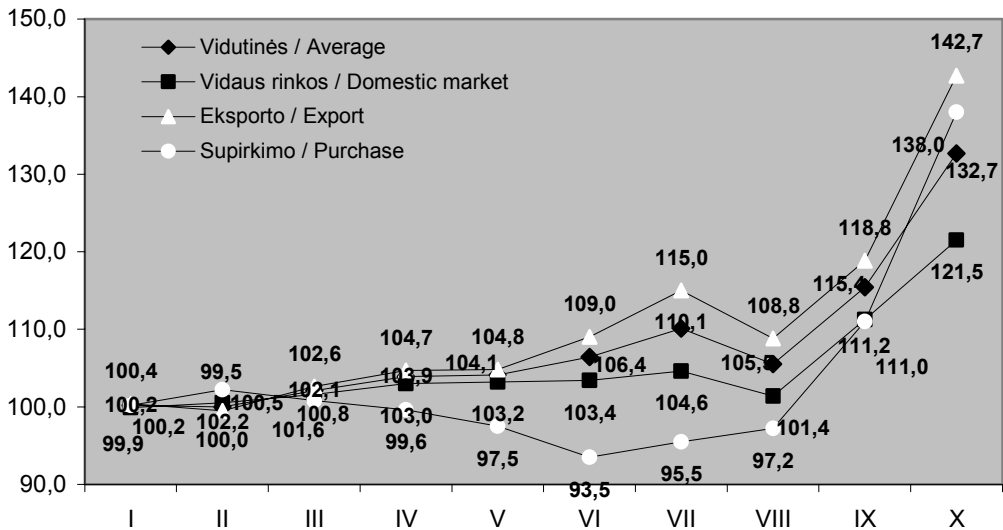
Pagrindinių pieno produktų gamyba* 2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, tūkst. t
Production of main dairy products in January–October 2006 and 2007, thou t*

Pieno produktai / Dairy products	2006	2007	2007, palyginti su / compared to 2006, %
Geriamasis pienas / Drinking milk	69,6	81,5	117
Rūpienis, kefyras / Acidified milk, kefir	29,9	31,2	104
Jogurtas / Yoghurt	15,3	15,1	99
Grietinė ir jos mišiniai/ Sour cream	21,2	22,6	107
Varškė / Curd	14,6	18,1	124
Sviestas / Butter	9,5	10,3	108
Sūriai / Cheese	73,2	65,7	90
Valgomieji ledai** / Ice cream	21,4	23,2	108
Pieno konservai / Canned milk	12,2	16,7	137

* Pagrindinių pramonės įmonių duomenys / Data of major milk enterprises.

** Mln. l. / Mill. l.

Šaltinis: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007 m. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007.



1 pav. Pieno pramonės įmonių kainų pokyčiai 2007 metais (2006-12 = 100 proc.)

Figure 1. Changes in milk producer prices in 2007 (December 2006 = 100%)

Šaltinis: Informacija apie gamintojų parduotos pramonės produkcijos kainų pokyčius 2007 metais. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007.

Pasaulinėse rinkose pieno produktai pradėjo brangti jau 2007 metų pavasarį, tačiau Lietuvoje pastebimas kainų kilimas prasidėjo liepos mėnesį, o labiausiai pieno produktų kainos augo rugsėjį ir spalį (1 pav.). Pieno supirkimo kainos, vasarą sezoniškai sumažėjusios, rugsėjo ir spalio mėnesiais taip pat kilo ir spalio mėnesį sudarė 138 proc. 2006-ųjų gruodžio kainos.

2007 metų spalio mėnesį, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, pieno produktų kainos vidutiniškai padidėjo 32,6 proc. Eksportuojamų produktų kainos išaugo 41,4 proc., o pieno produktų kainos vidaus rinkoje – 22,5 proc.

Vidaus rinkoje 2007 metų spalį, palyginti su 2006-ųjų spalium, padidėjo visų pieno produktų kainos (5 lentelė). Labiausiai išaugo kietųjų ilgai nokstančių sūrių ir sviesto kainos – po 43 proc. Mažiausiai pabrango jogurtas – 8 proc. Labiau pabrangusio jogurto būtų buvę parduota mažiau, nes tai nėra pirmo būtinumo prekė. Kitų pieno produktų kainos pakilo 21–26 proc.

5 lentelė / Table 5

Vidaus rinkoje parduotų pieno produktų įmonių kainos 2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt/t
Producer prices of dairy products in the domestic market in October 2006 and 2007, Lt/t

Pieno produktai / Dairy products	2006	2007	2007, palyginti su 2006, %
Natūralus pienas, ne mažesnio kaip 3,5 proc. riebumo, 1 l pakuotėje <i>Natural milk, ≥3,5% milk fat, 1 l pack</i>	1658	2060	124
Pasterizuotas 2,5 proc. riebumo pienas, 1 l pakuotėje <i>Pasteurised milk, 2,5% milk fat, 1 l pack</i>	1267	1566	124
Grietinė, 30 proc. riebumo, 450 g indeliuose <i>Sour cream, 30 % milk fat, 450 g pack</i>	4930	6200	126
Jogurtas su priedais, 350–360 g indeliuose <i>Yoghurt with additives, 350–360 g pack</i>	5040	5420	108
Varškė, liesa, išfasuota po 200 g <i>Curd, fat-free, 200 g pack</i>	6210	7640	123
Varškės sūris, 22 proc. riebumo <i>Cottage cheese, 22% milk fat</i>	9210	11170	121
Sviestas, 82 proc. riebumo, išfasuotas po 200 g <i>Butter, 82 % milk fat, 200 g pack</i>	10510	15020	143
„Tilsit“ sūris, išfasuotas / <i>Cheese Tilsit, packed</i>	10570	14360	136
Kietieji ilgai nokstantys sūriai, išfasuoti <i>Cheese, packed</i>	15660	22330	143

Šaltinis: ŽŪMPRIŠ.

Artimiausioje ateityje pieno produktų įmonių kainos vidaus rinkoje dar gali didėti, kadangi jos pakilo mažiau nei eksportuojamų gaminių. Kainų didinimo laikotarpis priklausys nuo perdurbimo įmonių politikos. Tačiau tolesnėje perspektyvoje pieno produktai nebeturėtų brangti.

Lietuvoje pagamintų pieno produktų įmonių kainos vis labiau priartėja prie kitų ES šalių įmonių kainų. 2007 metų spalį pagrindinių eksportuojamų pieno produktų kainos nedaug tesiskyrė ne tik nuo Latvijos, Estijos ar Lenkijos, bet ir nuo Vokietijos (6 lentelė).

6 lentelė / Table 6

**Kai kurių pieno produktų įmonių kainos Baltijos valstybėse,
Lenkijoje ir Vokietijoje 2007 metų spalio mėnesį, Lt/t**
*Producer prices of selected dairy products in the Baltic states, Poland and Germany
in October 2007, Lt/t*

Pieno produktai <i>Products</i>	Lietuva <i>Lithuania</i>	Latvija** <i>Latvia</i>	Estija <i>Estonia</i>	Lenkija <i>Poland</i>	Vokietija <i>Germany</i>
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82% milk fat</i>	14848	14140	12560	13895	14993
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	10945	10240	11905	11698	12345
„Tilsit“ sūris <i>Cheese Tilsit</i>	13665	11750	13833*	14378*	14630

* Edamo sūris / *Cheese Edam*.

** Spalio 8–28 d. / *8-28 of October*

Šaltiniai: *Gaminių gamyba 2007 m. spalio 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2007; ŽŪMPRIS.*

Mažmeninės pieno produktų kainos Lietuvoje pradėjo sparčiai kilti nuo 2007 metų rugpjūčio mėnesio. 2007 metų spalio mėnesį, palyginti su 2006-ųjų spaliumi, atskirų pieno produktų kainos padidėjo 11–36 proc. (7 lentelė). Tačiau spartus kainų kilimas Lietuvos rinkoje nesumažino pieno produktų vartojimo. Palyginti su kitomis Baltijos valstybėmis, Lietuvoje mažmeninės pieno produktų kainos rugpjūčio–spalio mėnesiais kilo sparčiausiai ir išliko aukštesnės nei Estijoje. Palyginti su Latvija, vienu pieno produktų kainos buvo aukštesnės Latvijoje, kitų – Lietuvoje.

7 lentelė / Table 7

**Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos Baltijos valstybėse
2006 ir 2007 metų spalio mėnesį, Lt**
*Retail prices of selected dairy products in the Baltic States
in October 2006 and 2007, Lit*

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	Lietuva / <i>Lithuania</i>			Latvija / <i>Latvia</i>		Estija / <i>Estonia</i>	
	2006	2007	2007, palyginti su <i>compared to</i> 2006, %	2007	2007, palyginti su <i>compared to</i> Lietuva, %	2007	2007, palyginti su <i>compared to</i> Lietuva, %
Pienas, 2,5 proc. riebumo, l <i>Milk, 2.5% milk fat, l</i>	1,69	2,21	131	2,56	116	2,00	90
Sviestas, kg <i>Butter, kg</i>	15,64	22,41	143	16,64	74	21,51	96

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	Lietuva / Lithuania			Latvija / Latvia		Estija / Estonia	
	2006	2007	2007, palyginti su compared to 2006, %	2007	2007, palyginti su compared to Lietuva, %	2007	2007, palyginti su compared to Lietuva, %
Grietinė, 20–25 proc. riebumo, kg <i>Sour cream 20–25% milk fat, kg</i>	5,63	6,25	111	6,94	111	6,01	96
Varškė, 5–9 proc. riebumo, kg / <i>Curd, 5-9% milk fat, kg</i>	9,56	13,02	136	11,84	91	10,81	83

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006, 2007.

Mažmeninės pieno produktų kainos, sekamos įmonių kainomis, kilo ir kitose ES valstybėse, tik atskirų produktų kainos kito skirtingai. Vokietijoje, Švedijoje ir kai kuriose kitose šalyse senbuvsė ypač padidėjo sviesto kainos (nuo 2007 m. kovo 1 d. iki rugsėjo 7 d. Stokholme – 63 proc., Berlyne – 32 proc., Vilniuje – 9 proc.), Lenkijoje per tą patį laikotarpį labiausiai pabrango geriamasis pienas (Varšuvoje – 20 proc., Vilniuje – 11 proc.). Tačiau kai kurios mažmeninės kainos sumažėjo: Varšuvoje ir Stokholme fermentinis sūris atpigė 2–3 proc., Vilniuje braškinis jogurtas – 22 proc.

Užsienio prekyba. Pieno ir pieno produktų užsienio prekybos balansas 2007 metų sausį–rugsėį ir toliau liko teigiamas: eksportas lenkė importą 5,1 karto. Neskaitant žaliavinio pieno, pieno produktų eksportas lenkė importą 9 kartus.

2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais pieno produktų eksportuota už 1098,7 mln. Lt, arba 48 proc. daugiau nei per tą patį 2006-ųjų laikotarpį. Padidėjo visų pieno produktų, išskyrus kazeiną, eksportas. Pasaulinė paklausa lėmė, kad labiausiai išaugo koncentruoto pieno ir grietinės eksportas – 2,5 karto (pieno miltelių – 2,7 karto), o kondensuoto pieno – 2 kartus. Taip pat 2 kartus išaugo nekoncentruoto pieno ir grietinės, pieno cukraus ir išrūgų miltelių eksportas (8 lentelė). Tuo tarpu sūrių ir varškės – pagrindinių eksportuojamų produktų – tik 13 proc. Neskaitant kazeino, tai mažiausias eksporto prieaugis.

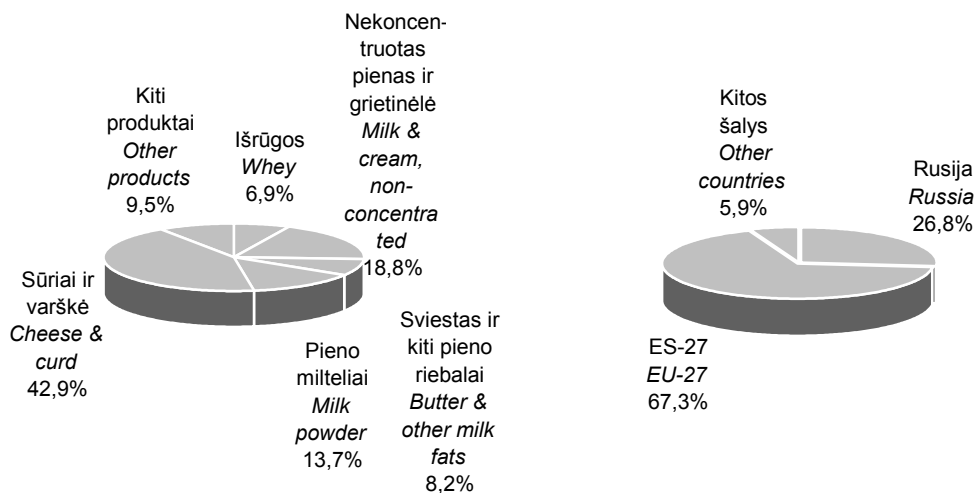
Nors eksporto kompensacijos už nuo 2007 metų liepos į trečiąsias šalis eksportuotus pieno produktus nebemokamos, pieno perdirbimo įmonės dar gauna išmokas už anksčiau išvežtus produktus. Per 2007 metų sausį–spalį Lietuvos pieno perdirbimo įmonės gavo 64,5 mln. Lt eksporto kompensacijų. Palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, tai 10 proc. daugiau. Tad galima prognozuoti, kad eksporto kompensacijų nutraukimas didelės įtakos įmonių finansiniams rezultatams neturės, o išaugusios pieno produktų kainos šiuos rezultatus pagerins.

Pieno produktų eksportas 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiai, mln. Lt
Exports of dairy products in January–September 2006 and 2007, mill. Lit

KN kodas CN code	Pieno produktai / Dairy products	2006	2007	2007, palyginti su 2006, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	100,7	206,3	205
0402	Koncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	75,8	191,7	253
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	54,7	147,5	270
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	0,5	3,5	700
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	4,5	20,2	449
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	16,1	20,5	127
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	7,4	10,1	136
040310	Jogurtas / <i>Yoghurt</i>	1,4	1,7	121
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	39,3	76,0	193
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	66,4	90,6	136
0406	Sūriai ir varškė / <i>Cheese & curd</i>	416,9	471,0	113
2105	Valgomieji ledai / <i>Ice cream</i>	23,2	28,1	121
350110	Kazeinas / <i>Casein</i>	2,8	0,9	32
170211- 170219	Pieno cukrus / <i>Milk sugar</i>	11,8	23,9	203
	Iš viso / Total	744,3	1098,7	148

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Pakitęs pasaulinei paklausai ir augant paklausesnių pieno produktų eksportui, pakito ir eksporto struktūra. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiai, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, pastebimai sumažėjo sūrių ir varškės lyginamasis svoris – 13 procentinių punktų. Vis dėlto sūris ir varškė išlaikė didžiausią eksporto struktūros dalį – 43 proc. Labiausiai padidėjo pieno miltelių (6,3 procentinio punkto) ir nekondensuoto pieno ir grietinėlės (5,3 procentinio punkto) lyginamasis svoris (2 pav.). Šiuo metu dėl pasaulinės konjunktyūros didesnę Lietuvos eksporto dalį atsikovojo žemės ūkio pridėtinės vertės produktai nėra perspektyvūs pieno pramonei. Vis dėlto ateityje ekspertai prognozuoja sūrio paklausą didėsiant, tad šis aukštos pridėtinės vertės produktas neturėtų prarasti pozicijų Lietuvos eksporto struktūroje.



2 pav. Pieno produktų eksporto struktūra 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
 Figure 2. Structures of dairy products exports in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Pasaulinės paklausos pokyčiai turėjo įtakos ir geografinės eksportuojamų pieno produktų struktūros pasikeitimui. Šie pokyčiai nėra esminiai, kaip ir anksčiau, daugiausia pieno produktų išvežama į ES (67 proc.) bei Rusiją (27 proc.) (2 pav.), tačiau rodo teigiamas tendencijas. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, 8,4 procentinio punkto sumažėjo į rizikingą Rusijos rinką eksportuotų pieno produktų lyginamasis svoris. Didesnė dalis produkcijos išvežta į ES valstybes (lyginamasis svoris padidėjo 7,3 procentinio punkto) ir kitas šalis (1,1 procentinio punkto prieaugis). Tai rodo, kad tvirtesnes pozicijas Lietuvos pieno perdirbėjai išsikovoja reikioje ES rinkoje bei plečia eksporto geografinę. Eksporto srautų į Rusiją sumažėjimui, o į ES valstybes – išaugimui įtakos taip pat turėjo eksporto subsidijų panaikinimas. Tai padarė eksportą į Rusiją ne tokį pelningą. Būtų gerai šias tendencijas išlaikyti ir ateityje.

2007 metų sausį–rugsėjį, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, padidėjo visų eksportuotų pieno produktų grupių vidutinės kainos (9 lentelė). Labiausiai išaugo pieno cukraus (2,7 karto), nenugriebto pieno miltelių (68 proc.) ir išrūgų (63 proc.) kainos. Kainų pokyčiai turėjo nemažos įtakos eksportuotų produktų struktūrai.

Pasaulinės kai kurių pieno produktų kainos per trumpą laikotarpį išaugo net iki 2 kartų, tad tolesnis jų spartus augimas mažai tikėtinas. 2007 metų pabaigoje – 2008 metų pradžioje galimos ir kai kurios kainų korekcijos. Lietuvos pieno perdirbėjų eksportuojamų pieno produktų kainos dar gali būti laikomos didėjančiomis, kadangi jų, palyginti su pasaulinėmis, kilimas šiek tiek vėlavo.

Vidutinės eksportuotų pieno produktų kainos 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiai, Lt/t
Average prices of dairy products in January–June 2006 and 2007, in Lt/t

KN kodas CN code	Pieno produktai / Dairy products	2006	2007	2007, palyginti su 2006, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	2966	4000	135
0402	Koncentruoti pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	5575	7780	140
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6629	10340	156
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	6164	10350	168
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	2886	3510	122
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	4347	4770	110
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	2571	2940	114
040310	Jogurtas / <i>Yoghurt</i>	1986	2710	136
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	2795	4550	163
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	6967	8540	123
0406	Sūriai ir varškė / <i>Cheese & curd</i>	9159	10130	111
040610	Varškės sūris ir varškė / <i>Cottage cheese & curd</i>	8776	10040	114
040690	Riebūs sūriai / <i>Fat cheese</i>	9298	10180	109
210500	Valgomieji ledai / <i>Ice cream</i>	5662	6080	107
350110	Kazeinas / <i>Casein</i>	19026	21200	111
170211-170219	Pieno cukrus / <i>Milk sugar</i>	2050	5540	270

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiai, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, eksporto ir importo augimo tempai supanašėjo: eksportas padidėjo 48 proc., o importas – 51 proc. Importuota pieno ir jo produktų už 215,1 mln. Lt. Pagrindinis įvežtas produktas, kaip ir anksčiau, buvo žaliavinis pienas, jis sudarė 46 proc. viso pieno ir jo produktų importo. Mažai keitėsi ir likusi importo struktūra. Fermentuoti ir rauginti pieno produktai, kaip ir 2006 metų sausį–rugsėį, sudarė 16 proc., sūriai ir varškė – 13 proc. (padidėjo 2 procentiniais punktais), o ledai – 10 proc. (sumažėjo 2 procentiniais punktais) importo. Neskaitant žaliavinio pieno, importas būtų išaugęs tik 37 proc.

Pieno produktai importuojami beveik išimtinai iš ES šalių. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais iš minėtų šalių buvo įvežta 99,9 proc. pieno produktų, 2006-aisiais per tą patį laikotarpį – 99,8 proc.

Ateityje importuojamų pieno produktų apimtys dėl pieno žaliavos trūkumo, kainų skirtumo ir gaminių įvairovės didinimo ir toliau turėtų didėti.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymu Nr. 3D-404 patvirtino papildomų nacionalinių nuo gamybos atsietų tiesioginių išmokų už rinkai patiektą pieną mokėjimo 2007 metais taisykles. Jose nustatyta, kad 2007 metams už rinkai patiektą pieną, neviršijantį bendrosios nacionalinės pieno kvotos, pieno gamintojams, atitinkantiems taisyklėse nustatytus reikalavimus, iš Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų bus išmokėta po 53 Lt/t. Išmokos bus mokamos nuo 2007 m. lapkričio 1 d. iki 2008 m. kovo 31 d. Taisyklės nustato ir išmokų mokėjimo administravimo procedūras.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2007 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 3D-408 iš dalies pakeitė pieno supirkimo taisykles. Pakeitimai daugiausia susiję su nuostatomis, reglamentuojančiomis pieno gamybos kvotų ir Kaimo plėtros plano priemonių sąveiką bei kvotų pardavimą aukcione. Taip pat patikslintos Nacionalinės mokėjimo agentūros funkcijos ir reikalavimai pieno supirkėjams.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2007 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. 3D-460 pakeitė Paramos už pieną ir jo produktus, suvartotus ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo mokyklose, administravimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. 3D-134 ir nauja redakcija išdėstė 4 ir 5 priedus, kuriuose nustatyta nauja vienos porcijos pardavimo vaikui didžiausia kaina bei naujas nacionalinės paramos dydis.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2007 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 3D-531 iš dalies pakeitė pieno supirkimo taisykles. Pakeitimai numato, kad superkamo pieno sudėtis ir kokybė bei gamintojo ūkio atitiktis reikalavimams bus vertinami ne pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos normatyvinius dokumentus, bet pagal Europos Parlamento ir Tarybos atitinkamus reglamentus. Tikslinami superkamo pieno apskaitos ir informavimo apie tyrimo rezultatus reikalavimai. Taip pat numatyta, kad pieno mėginius gali imti tik atsakingi superkančios įmonės darbuotojai bei atšauktas reikalavimas imti mėginius ne rečiau kaip 8 kartus per mėnesį, jeigu pienas superkamas, imant mėginius iš kiekvienos siuntos.

MĖSA / MEAT

2007 metų rugpjūtį prekyboje prasidėjęs staigus maisto produktų kainų kilimas neaplenkė ir mėsos, bet gyvulių supirkimo kainos per visus 2007 metus buvo mažesnės nei 2006-aisiais. Paukštienos kainų augimą galima pateisinti labai išaugusiomis pašarų išlaidomis, tuo tarpu jautienos ir kiaulienos didmeninių ir mažmeninių mėsos kainų didinimo priežasčių beveik nebuvo. 2007 metų kainų kitimą iliustruoja pateikti ŽŪMPRIS ir Statistikos departamento duomenys (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Galvijų ir kiaulių supirkimo, mėsos produktų didmeninių ir mažmeninių kainų indeksai 2007 metais (2006 m. = 100 proc.)

The indices of purchase prices of cattle and pigs and of wholesale and retail prices of meat products in 2007 (2006 = 100%)

Kainų indeksų rūšys <i>Types of price indices</i>	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Galvijų supirkimo kaina / <i>Cattle purchase price</i>	-10,8	-15,3	-15,1	-15,7	-14,4	-14,1	-7,8	-0,9	-8,5	2,6
Kiaulių supirkimo kaina / <i>Pigs purchase price</i>	-10,9	-8,1	-3,4	-5,9	-0,7	-9,3	-4,2	-4,4	-4,5	7,2
Mėsos ir jos produktų didmeninė kaina <i>Meat and meat products producer price</i>	0,2	0,3	1,6	2,0	2,9	1,7	3,1	5,0	5,1	7,4
Mėsos ir jos produktų mažmeninė kaina <i>Meat and meat products consumer price</i>	4,8	4,6	4,5	5,8	5,8	6,0	7,9	8,9	9,9	11,7

Pagrindinių mėsos produktų kainos augo dar sparčiau. Tik spalio mėnesį pradėjo didėti kiaulių bei galvijų supirkimo kainos, tačiau neadekvačiai pašarinių grūdų kainų augimui. Nedidėjant kiaulių supirkimo kainoms (dėl jų pakankamos pasiūlos visoje ES), jų augintojai kasdien patiria nemažų nuostolių. Europos Komisija, bandydama gerinti situaciją, leido taikyti intervencines kiaulienos rinkos reguliavimo priemones (skerdenų supirkimą ir privatų jų saugojimą), tačiau tai problemos neišsprendė. Dabar tikimasi, kad Europos Komisija papildomai leis iki kitų metų vidurio sustabdyti grūdų importo muitus, įvesti grįžtamąsias kiaulienos eksporto į trečiąsias šalis išmokas, taikyti be derinimo su ja *de minimis* paramą (apie 3–6 tūkst. eurų ūkio subjektui) kaip valstybės pagalbos priemonę. Tačiau iš šių priemonių didžiausią naudą gali turėti tik šalies mėsos perdirbėjai, o ne augintojai, nes už gyvų kiaulių eksportą į trečiąsias šalis (mūsų augintojams tai aktualu) nesiruošiama mokėti.

Nors mažmeninėje prekyboje kainos augo, gyvulių supirkimo tempai išliko nepakitę – supirkta 9 proc. daugiau nei pernai. Jautienos ir kiaulienos produktų vietinėje rinkoje per spalio mėnesį parduota net daugiau nei 2006 metų spalį.

Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius eksportas išaugo net 44 proc., o gyvų gyvulių – veršelių ir kiaulių eksportas sudarė 31 proc. viso eksporto. Augo ir importo apimtys, tačiau mėsos užsienio prekybos balansas išliko teigiamas (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Gyvulių ir paukščių eksportas ir importas 2006 ir 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, tūkst. Lt
Exports and imports of cattle and poultry in January–September 2006 and 2007, thou. Lt

Mėsos rūšys / Kind of meat	Eksportas / Exports			Importas / Imports		
	2006	2007	%	2006	2007	%
Jautiena / Beef	131,4	182,3	138,7	16,3	21,7	133,1
Kiauliena / Pork	9,2	20,1	218,5	119,7	183,5	153,3
Paukštiena / Poultry meat	59,8	82,9	138,6	66,7	100,7	151,0
Produktai iš mėsos / Meat products	32,5	39,3	120,9	51	71,7	140,6
Gyvi gyvuliai / Live animal	94,2	147,3	156,4	33,9	37,8	111,5
Iš viso / Total	327,1	471,9	144,3	287,6	415,4	144,4

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

JAUTIENA / BEEF

Vidaus rinka. Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (ŽŪIKVC) duomenimis, Lietuvoje 2007 m. lapkričio 1 d. buvo auginama 794,6 tūkst. galvijų, iš jų 427,9 tūkst. karvių. Per metus galvijų banda sumažėjo 10 proc.

Tarp supirktų galvijų daugiausia buvo bulių (43 proc.) ir karvių (36 proc.). Galvijų skerdenų kokybė išlieka žema. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius tik 8,5 proc. skerdenų buvo E, U ir R raumeningumo klasių, o žemiausios P raumeningumo klasės – 44 proc.

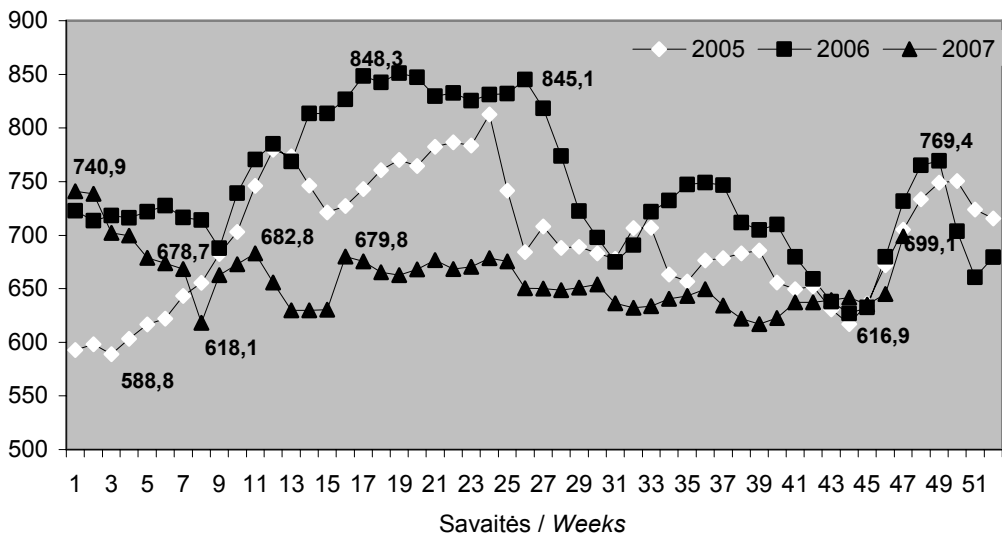
Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje dar gerokai atsilieka nuo ES šalių vidurkio (3 lentelė). Galvijų supirkimo kainos 2007 metų lapkričio pabaigoje Lietuvoje buvo 30–40 proc. mažesnės nei vidutiniškai ES ir 5–15 proc. – nei Lenkijoje. Lietuvoje ypač žema telyčių supirkimo kaina. Mėsinių galvijų (R3), kurių perdirbimo įmonėms trūksta, kainos taip pat daug atsilieka nuo ES ir Lenkijos supirkimo kainų. Tai visai neskatina galvijų augintojų imtis mėsinių galvijų auginimo verslo. Tam nepalanki ir pasikeitusi tiesioginių išmokų mokėjimo sistema.

Jaunų bulių supirkimo kaina Lietuvoje 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais buvo mažesnė nei 2006-aisiais ir 2005-aisiais. Ji (658 Lt/100 kg) buvo 12 proc. mažesnė negu per atitinkamą 2006-ųjų laikotarpį (1 pav.). 2007 metų lapkričio pabaigoje (47-ąją savaitę) didžiausios O2 klasės jaunų bulių supirkimo kainos buvo Graikijoje (1290 Lt/100 kg), Maltoje (1237 Lt/100 kg) ir Portugalijoje (1155 Lt/100 kg), mažiausios – Latvijoje (537 Lt/100 kg), Rumunijoje (597 Lt/100 kg) ir Estijoje (670 Lt/100 kg).

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje, ES ir Lenkijoje 2007 metų 47-ąją savaitę
Cattle purchase prices in Lithuania, EU and Poland in the 47th week 2007

Galvijų rūšis <i>Kind of cattle</i>	Kaina / Price, Lt/100 kg			Lietuva, palyginti su ES/Lenkija, proc. <i>Lithuania compared to EU/Poland, %</i>
	Lietuvoje <i>Lithuania</i>	ES / EU	Lenkijoje <i>Poland</i>	
Jauni buliai (vidutiniškai) <i>Young bulls (average)</i>	696,8	1071,4	797,6	65/87
Jauni buliai (R3) <i>Young bulls</i>	670,9	1056,2	822,5	64/82
Jauni buliai (O2) <i>Young bulls</i>	702,3	908,1	771,7	77/91
Karvės (vidutiniškai) <i>Cows (average)</i>	526,2	756,9	629,1	70/84
Karvės (P2) <i>Cows</i>	521,4	615,6	543,1	85/96
Telyčios (vidutiniškai) <i>Heifers (average)</i>	572,5	1061,7	714,0	54/80
Telyčios (O3) <i>Heifers</i>	586,3	860,1	704,3	68/83

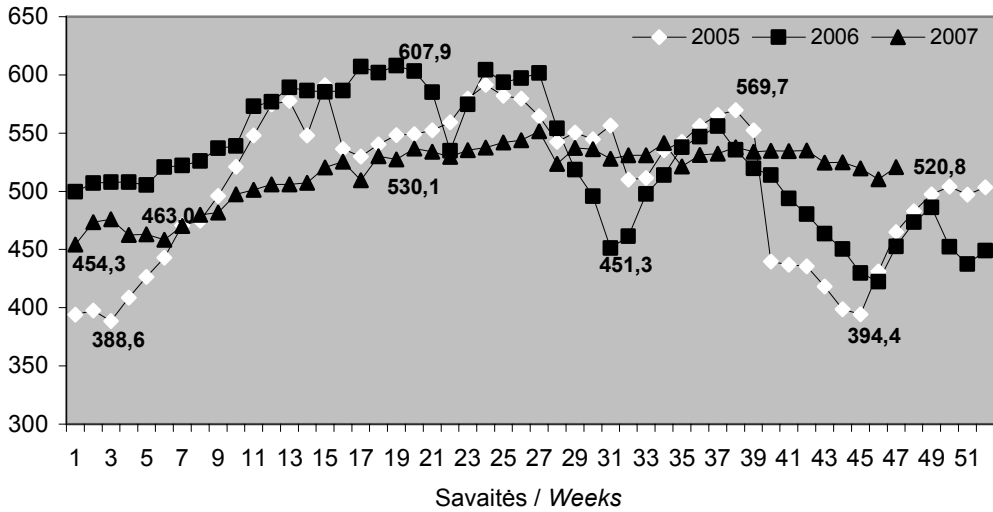
Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.



1 pav. Jaunų bulių skerdenų supirkimo kainos 2005–2007 metais, Lt/100 kg
Figure 1. Purchase prices of young bull carcasses in 2005–2007, Lt/100 kg

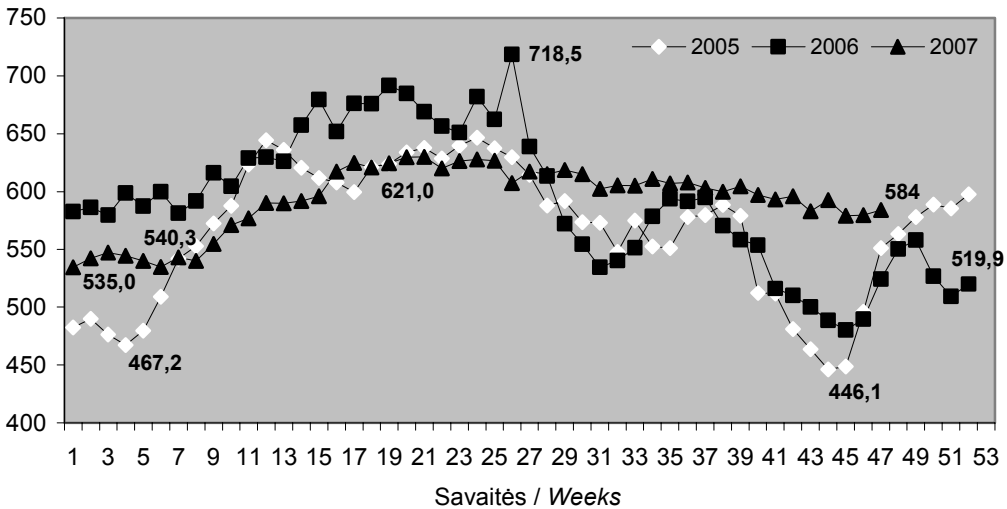
Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Karvių vidutinė vienuolikos mėnesių supirkimo kaina (516 Lt/100 kg) buvo 3 proc. mažesnė nei per 2006-ųjų tą patį laikotarpį (2 pav.). 2007 metų lapkričio pabaigoje (47-ąją savaitę) didžiausios P2 klasės karvių supirkimo kainos buvo Liuksemburge (814 Lt/100 kg), Prancūzijoje (808 Lt/100 kg) ir Austrijoje (675 Lt/100 kg), mažiausios – Rumunijoje (414 Lt/100 kg), Slovėnijoje (419 Lt/100 kg) ir Estijoje (421 Lt/100 kg).



2 pav. Karvių skerdenų supirkimo kainos 2005–2007 metais, Lt/100 kg
 Figure 2. Purchase prices of cow carcasses in 2005–2007, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

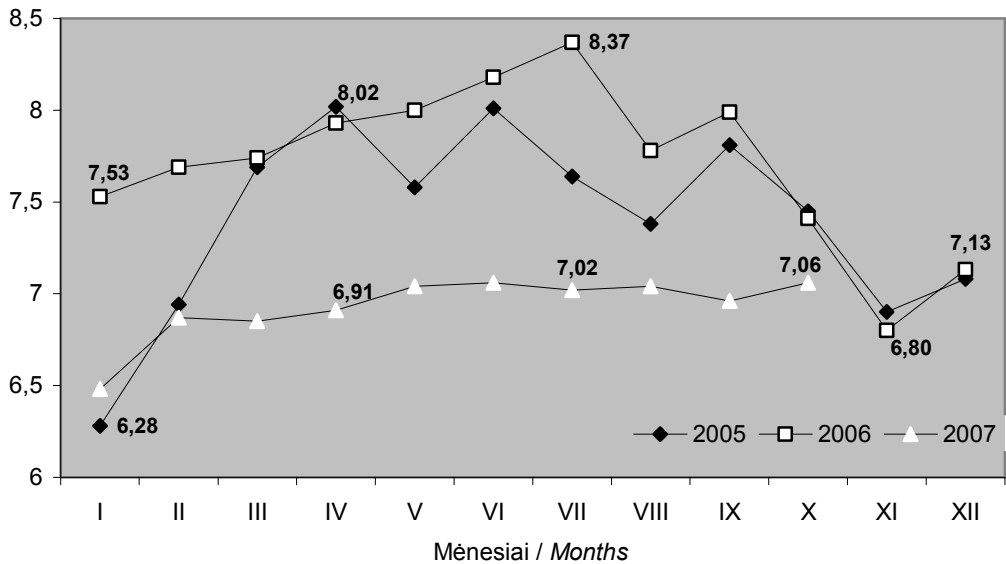


3 pav. Telyčių skerdenų supirkimo kainos 2005–2007 metais, Lt/100 kg
 Figure 3. Purchase prices of heifer carcasses in 2005–2007, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Telyčių vidutinė sausio–lapkričio mėnesių supirkimo kaina (593 Lt/100 kg) buvo 7 proc. mažesnė nei per 2006-ųjų tą patį laikotarpį (3 pav.). 2007 metų lapkričio (47-ąją savaitę) didžiausios O3 klasės telyčių supirkimo kainos buvo Graikijoje (1252 Lt/100 kg), Prancūzijoje (1001 Lt/100 kg) ir Ispanijoje (997 Lt/100 kg), mažiausios – Latvijoje (493 Lt/100 kg), Rumunijoje (535 Lt/100 kg) ir Vengrijoje (570 Lt/100 kg).

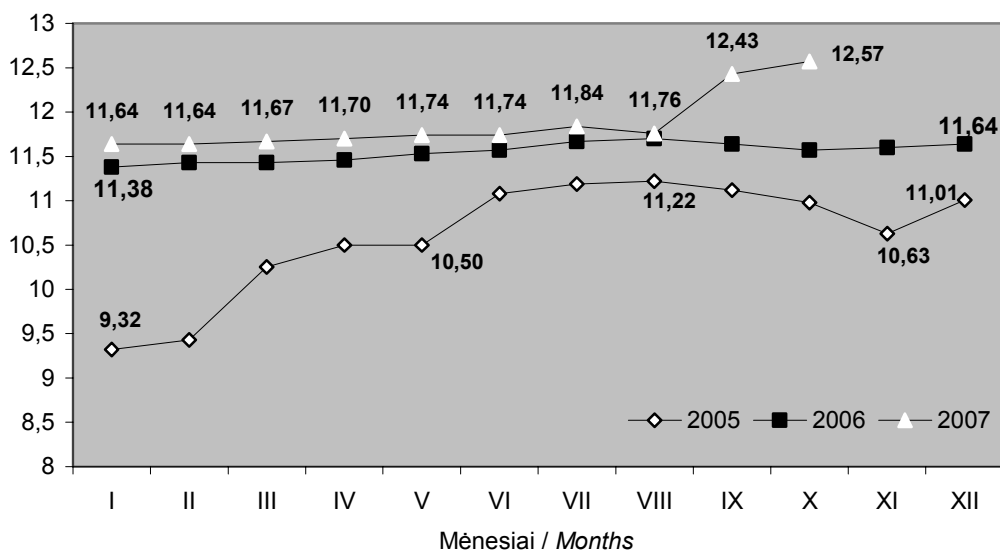
Lietuvos mėsos perdirbimo pramonės įmonės per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius pagamino 53,9 tūkst. t jautienos. Beveik 32 tūkst. t jos realizuota, 66 proc. – užsienio rinkose. Likusi jautienos dalis (24 tūkst. t) perdirbta. Vidutinė jautienos realizavimo kaina vidaus rinkoje 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais buvo 12 proc. mažesnė negu 2006-aisiais tuo pačiu laikotarpiu (4 pav.).



4 pav. Lietuvos gamintojų jautienos kainos 2005–2007 metais, Lt/kg
 Figure 4. Average producer prices of beef in Lithuania in 2005–2007, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Nors galvijų supirkimo bei perdirbimo įmonių jautienos realizacinės kainos buvo mažesnės nei 2006 metais, prekybininkai kainų nemažino, o nuo rugpjūčio mėnesio didino. Mažmeninė I kategorijos jautienos su kaulu kaina Lietuvoje 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 2,9 proc. didesnė (5 pav.). Lapkričio pradžioje jautienos mažmeninės kainos išaugo dar labiau (4 lentelė).



5 pav. I kategorijos jautienos su kaulu mažmeninė kaina 2005–2007 metais, Lt/kg
 Figure 5. Retail prices of beef with bone (category I) in 2005–2007, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

4 lentelė / Table 4

**Kai kurių jautienos gaminių mažmeninės kainos Lietuvoje
 2006 ir 2007 metų lapkričio mėnesį, Lt/kg**

Retail prices of selected beef products in Lithuania in November 2006 and 2007, Lt/kg

Gaminių pavadinimas Name of product	Vidutinė kaina / Average price		
	2006-11-09	2007-11-08	pokytis / change, %
Kumpis su kaulu / Ham, with bone	12,77	13,96	109,3
Kumpis be kaulo / Ham, boneless	14,77	16,9	114,4
Nugarinė / Sirloin	16,30	18,96	116,3
Malta jautiena / Minced beef	10,12	10,84	107,1

Užsienio prekyba. ŽŪIKVC duomenimis, per 2007 metų sausio–lapkričio mėnesius eksportuota 142,9 tūkst. veršelių. Tai 28 proc. daugiau nei per 2006 metų atitinkamą laikotarpį. Beveik 75 proc. veršelių išvežta į Ispaniją, Nyderlandus ir Izraelį. Vertinė išraiška veršelių eksportas sudaro apie 16 proc. viso mėsos sektoriaus eksporto.

Statistikos departamento duomenimis, 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais išvežta 22,2 tūkst. t jautienos už 182,3 mln. Lt. Eksportuota 38 proc. daugiau nei 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu. Dau-

giausia jautienos išvežta į Rusiją (41 proc.), Nyderlandus (20 proc.), Vokietiją (14 proc.) ir Italiją (13 proc.). Į ES šalis eksportuojama 60 proc. jautienos.

Už jautienos eksportą į trečiašias šalis per 2007 metų sausio–spalio mėnesius išmokėta 21,2 mln. Lt eksporto gražinamųjų išmokų, tai trečdaliu mažiau nei per 2006 metų atitinkamą laikotarpį. Eksportas į trečiašias šalis augo, o išmokos mažėjo dėl mažesnių subsidijų tarifų.

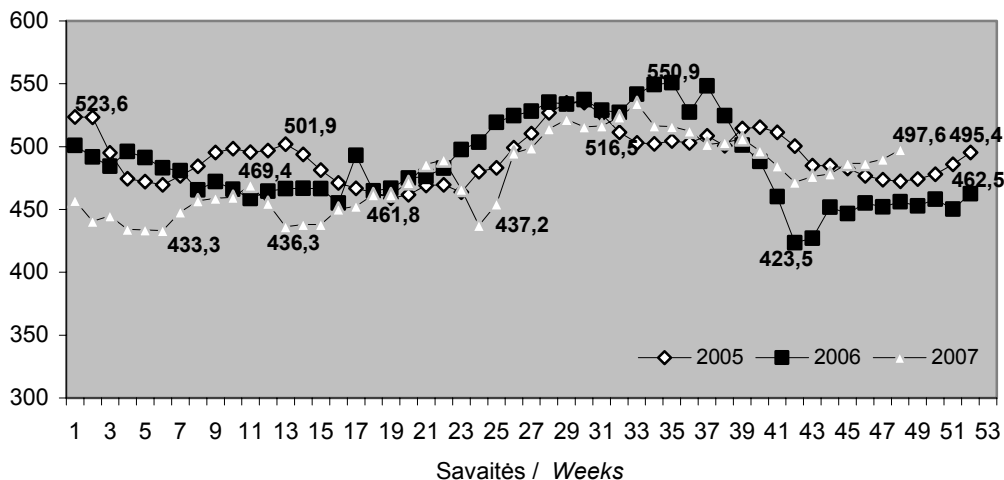
Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius jautienos importas buvo trečdaliu didesnis, tačiau jo kiekiai, palyginti su eksportu, buvo nedideli (3,5 tūkst. t). Net 76 proc. jautienos įvežta iš Latvijos.

Prognozės. Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje išlieka vienos žemiausių tarp ES šalių, tačiau kainų didėjimą šiuo metu lemia pasiūlos ir paklausos santykis bei kitų gyvulių supirkimo kainos. Mažmeninėje prekyboje brangiausia jautiena, o jos suvartojama nedaug. Dėl pienininkystės, kurios plėtra pelninga šalyje, atsiranda prielaidos didėti jautienos pasiūlai greičiau nei jos paklausai. Veršelių eksporto pasekmės bus juntamos daug vėliau – mažėjant supirkimui. Kainų kitimo tendencijos mūsų šalyje bus priklausomos nuo pagrindinių ES šalių kainų politikos. Ekspertų nuomone, sausį–balandį mėnesiais jos neturėtų keistis ir išlikti gruodžio mėnesio lygio.

KIAULIENA / PORK

Vidaus rinka. Vis spartesniais tempais didėja kiaulienos importas, tačiau panašiai auga ir gyvūnų kiaulių eksportas į Rusiją. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 591 tūkst. kiaulių ir gavo 45,6 tūkst. t skerdienos. Papildomai į Lietuvą įvežta 34,3 tūkst. t kiaulienos, o išvežta 215,5 tūkst. kiaulių. Kiaulių augintojų netenkina skerdyklų atsi-skaitymo sąlygos, todėl susidaro ne tik paradoksali situacija (kiaulieną importuojame, o užaugintas kiaules eksportuojame), bet ir prielaidos mažmeninių kainų augimui (dalį išpjaustytos skerdienos importuoja prekybos centrai).

2007 metų sausio–lapkričio mėnesių vidutinė kiaulių supirkimo kaina (477 Lt/100 kg) buvo 3 proc. mažesnė nei per 2006-ųjų atitinkamą laikotarpį (6 pav.).



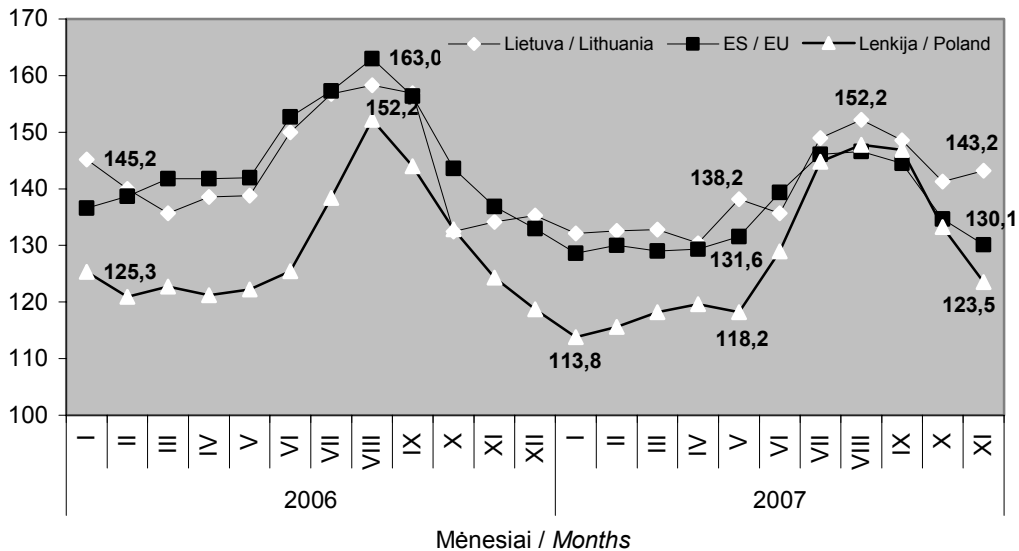
6 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2005–2007 metais, Lt/100 kg

Figure 6. Purchase prices of pork (carcass weight) in 2005–2007, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2007 metų lapkričio mėnesį Lietuvoje vidutinė E kategorijos kiaulienos supirkimo kaina buvo 494 Lt/100 kg, 10 proc. didesnė už ES vidurkį. Mažiausia kiaulių supirkimo kaina tuo metu buvo Ispanijoje (411 Lt/100 kg), Nyderlanduose (413 Lt/100 kg) ir Danijoje (414 Lt/100 kg).

Lietuvos ir vidutinė ES šalių kiaulių supirkimo kaina bei jos kitimo tendencijos 2006–2007 metais buvo panašios (7 pav.), tačiau spalio–lapkričio mėnesiais Lenkijos, Lietuvos ir vidutinė ES šalių supirkimo kainos buvo skirtingos. Tuo metu kiaulių supirkimo kainos Lietuvoje buvo 16 proc. didesnės nei Lenkijoje.



7 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2006 ir 2007 metais Lietuvoje, ES ir Lenkijoje, eurai/100 kg

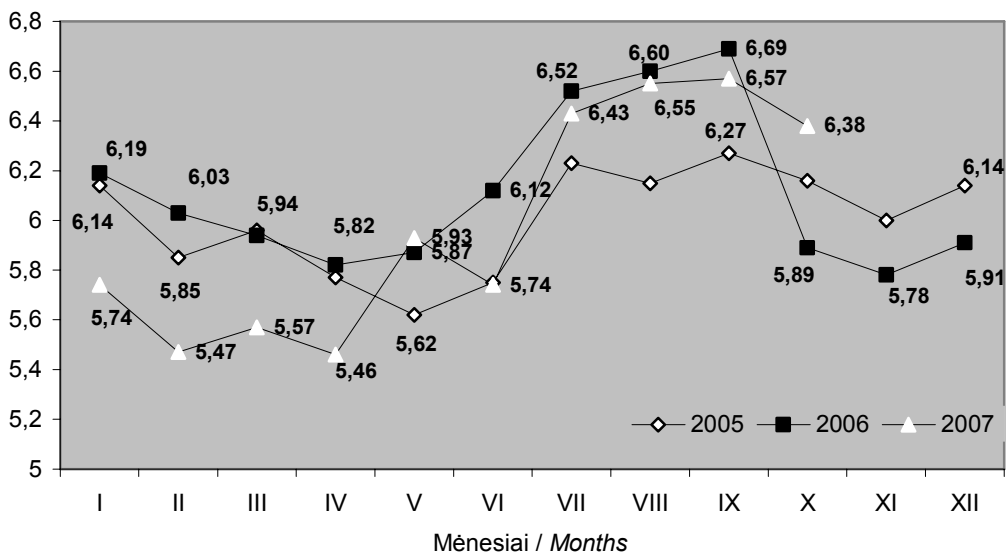
Figure 7. Purchase prices of pork (carcass weight) in Lithuania, EU and Poland in 2006 and 2007, EUR/100 kg

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius mėsos perdirbėjai pagamino 70,6 tūkst. t kiaulienos, iš jos 37,5 tūkst. t panaudota tolesniam perdirbimui. Beveik visa kiauliena realizuota šalies rinkoje. Vidutinė didmeninė jos kaina 2007 metų sausio–spalio mėnesiais buvo 3 proc. mažesnė nei per atitinkamą 2006-ųjų laikotarpį (8 pav.).

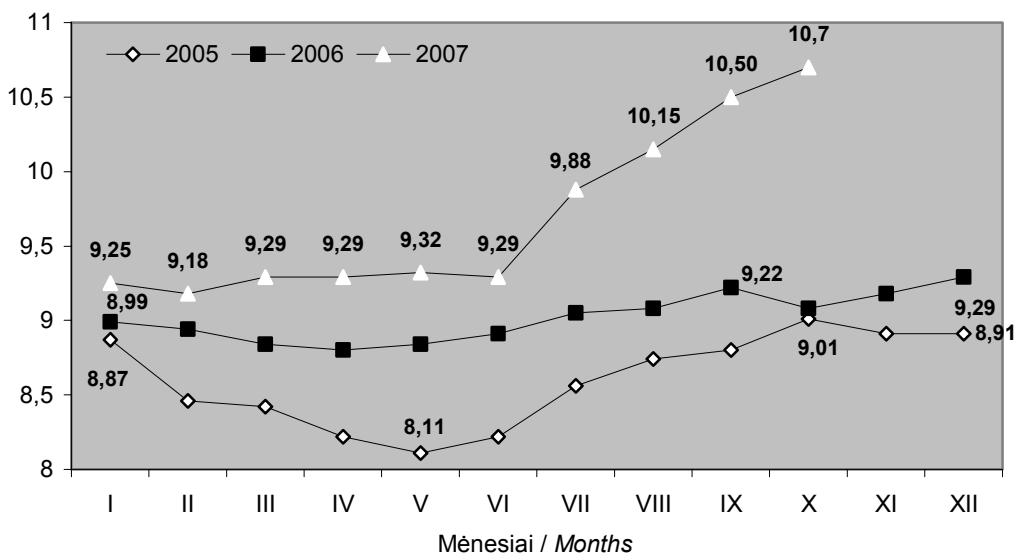
2007 metų sausio–spalio mėnesiais vidutinė mažmeninė kiaulienos su kaulu kaina buvo 8 proc. didesnė negu 2006-ųjų atitinkamu laikotarpiu (9 pav.), o nuo liepos mėnesio ji pakilo net 15 proc.

Nors didmeninės kiaulienos kainos 2007 metais buvo mažesnės nei 2006-aisiais, mažmeninės buvo aukštesnės, o nuo liepos mėnesio nepagrįstai didinamos. Dar smarkiau mažmeninės kiaulienos kainos šoktelėjo lapkričio pradžioje (5 lentelė).



8 pav. Lietuvos gamintojų parduotos kiaulienos vidutinės kainos 2005–2007 metais, Lt/kg
 Figure 8. Average producer prices of pork in Lithuania in 2005–2007, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.



9 pav. Kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina 2005–2007 metais, Lt/kg
 Figure 9. Retail prices of pork with bone in 2005–2007, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

**Kai kurių kiaulienos gaminių mažmeninės kainos Lietuvoje
2006 ir 2007 metų lapkričio mėnesį, Lt/kg**

Retail prices of selected pork products in Lithuania in November 2006 and 2007, Lt/kg

Gaminio pavadinimas <i>Name of product</i>	Vidutinė kaina / Average price		
	2006-11-09	2007-11-08	pokytis / change, %
Kumpis su kaulu / <i>Ham, with bone</i>	8,54	9,79	114,6
Kumpis be kaulo / <i>Ham, boneless</i>	10,86	12,96	119,3
Sprandinė / <i>Neck</i>	13,94	16,73	120,0
Nugarinė / <i>Terderloin</i>	14,87	17,98	120,9
Šoninė / <i>Side</i>	8,81	9,99	113,4
Malta kiauliena / <i>Minced pork</i>	8,02	8,95	111,6

Užsienio prekyba. Per 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesius įvežta 34,3 tūkst. t kiaulienos, arba 55 proc. daugiau nei per 2006-ųjų tą patį laikotarpį. Importuota už 183,5 mln. Lt. Daugiausia kiaulienos įvežta iš Lenkijos (67 proc.), Vokietijos (11 proc.) ir Estijos (8 proc.).

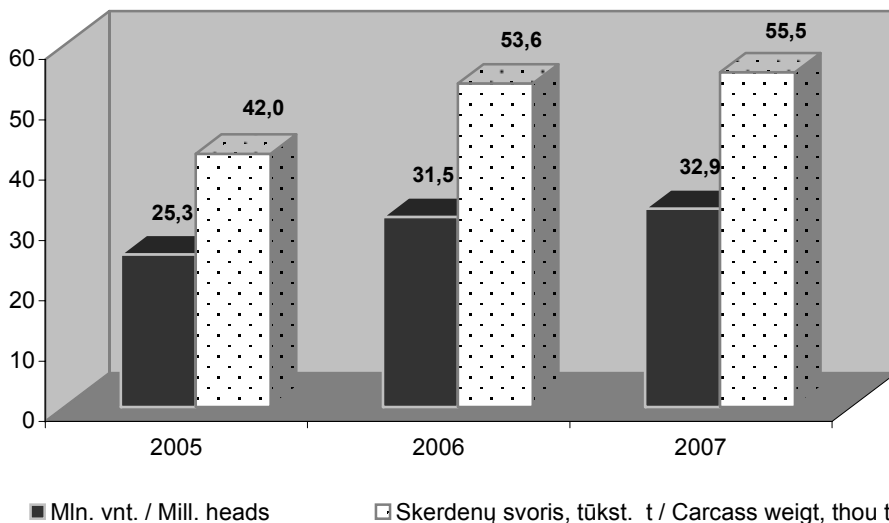
Per devynis mėnesius kiaulių eksporto apimtys (65,3 mln. Lt) išaugo net 2,8 karto. Iš šalies į Rusiją išvežta kiaulių už 39,1 mln. Lt (60 proc.), į Lenkiją – už 12,6 mln. Lt. Kiaulienos eksportuota labai mažai – 3,8 tūkst. t.

Prognozės. Mažmeninių kiaulienos kainų šuolis Lietuvoje rudenį nebuvo susijęs su kiaulių supirkimo kainų augimu. Spalio ir lapkričio mėnesiais supirkimo kainų nuosmukis Lietuvoje buvo mažesnis nei kitose ES šalyse. Tikėtis jų augimo 2008 metų pradžioje vargu ar galima, nes ES planuojamos rinkos reguliavimo priemonės dar negreit duos teigiamų rezultatų. Geriausiu atveju tai bus priemonės, susijusios su savikainos mažinimu (grūdų kainų mažėjimas, paramos teikimas pajamoms palaikyti).

ES šalių kiaulininkystės ūkiai dėl kiaulių pertekliaus šiuo metu gyvena ne pačius geriausius laikus. Tai patvirtina ne tik mažos kiaulių supirkimo kainos, bet ir žemiausios per pastaruosius penkerius metus paršelių pardavimo kainos.

PAUKŠTIENA / POULTRY MEAT

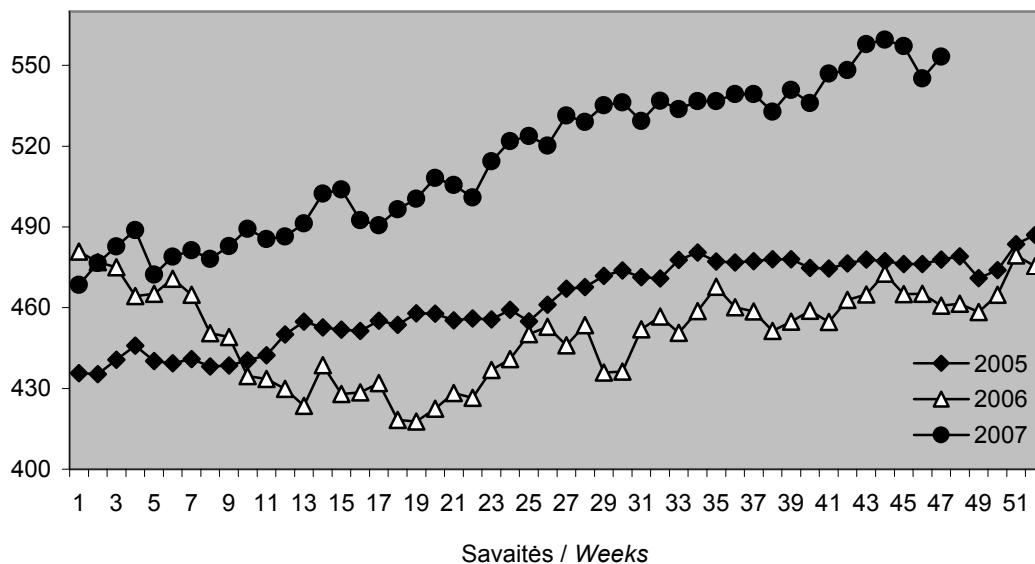
Vidaus rinka. Paukštienos gamybos apimtys Lietuvoje nuolat auga. 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais supirkta beveik 33 mln. paukščių, jų skerdenos gauta 3,5 proc. daugiau nei prieš metus ir net 32,1 proc. daugiau nei 2005-aisiais (10 pav.). Per 2007 metų vienuolika mėnesių, palyginti su 2006 metais, labiausiai didėjo kalakutienos gamybos apimtys – 9 proc. Tačiau didžiąją paukštienos dalį – 93 proc. Lietuvoje 2007 metais sudarė vištiena ir tik apie 6 proc. – kalakutiena, bet jos lyginamasis svoris kasmet didėja.



10 pav. Paukščių supirkimas Lietuvoje 2005–2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais
Figure 10. Purchase of poultry in Lithuania in January–November 2005–2007

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2006 metais nurimus paukščių gripo sukeltai sumaiščiai, paukštienos kaina ES ėmė didėti. Šios tendencijos gegužės mėnesį pradėjo reikštis ir Lietuvoje. Nuo to laiko kaina nepaliaujamai augo. Vištų skerdenų kaina 2007 metų lapkričio mėnesį buvo pati didžiausia per visą 2005–2007 metų laikotarpį – 553,2 Lt/100 kg, t. y. 19 proc. daugiau nei 2006-aisiais tuo pačiu metu (11 pav.).



11 pav. Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina Lietuvoje 2005–2007 metais, Lt/100 kg
Figure 11. Average producer prices of chicken carcasses in Lithuania in 2005–2007, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Vištienos kainų augimą Lietuvoje veikė kainų didėjimo tendencijos dėl didėjančios jos paklausos visoje ES. Tam taip pat įtakos turėjo lietuviškos paukštienos saugumas, nes tuo metu, kai vienoje ar kitoje valstybėje pasitaikydavo pavienių paukščių ligų atvejų, Lietuvoje dar nebuvo užfiksuotas nė vienas su tuo susijęs įvykis. Pastaruoju metu kainų augimą pakoregavo ir pabrangę grūdai.

2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais vištų skerdenų vidutinė kaina įvairiose ES šalyse buvo skirtinga (6 lentelė). Brangiausia vištiena buvo Vokietijoje, o pigiausia – Lenkijoje ir Bulgarijoje. Mūsų šalyje nors ir sparčiai kylanti, vištienos kaina taip pat buvo gana konkurencinga. Ji išsilaikė apie 15 proc. mažesnė nei vidutiniškai ES.

6 lentelė / Table 6

**Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina ES valstybėse
2006 ir 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais, Lt/100 kg**
*Average sale-price of chicken carcasses in EU countries
in January–November 2006 and 2007, Lt/100 kg*

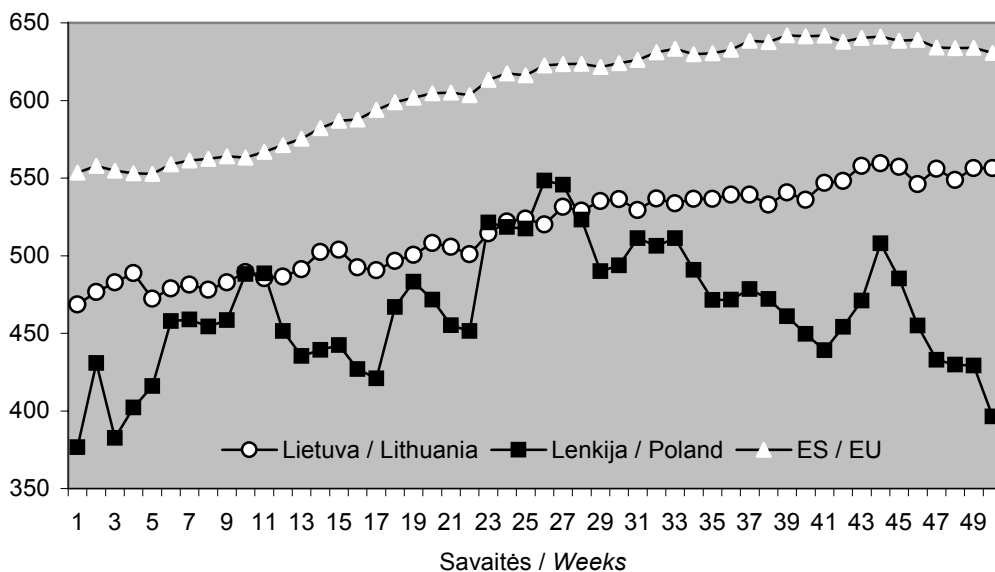
Šalis / Country	2006	2007	Pokytis, proc. Change, %
Lenkija / Poland	352,76	473,85	134,3
Bulgarija / Bulgaria		477,19	
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	469,68	508,91	108,4
Lietuva / Lithuania	449,84	519,09	115,4
Čekija / Czech Republic	446,58	544,85	122,0
Belgija / Belgium	479,12	572,27	119,4
Malta / Malta	564,99	585,26	103,6
Nyderlandai / Netherlands	483,77	585,37	121,0
Danija / Denmark	527,15	586,88	111,3
Airija / Ireland	584,14	597,29	102,3
Portugalija / Portugal	524,92	599,20	114,2
Rumunija / Romania		605,29	
Latvija / Latvia	485,89	609,25	125,4
Švedija / Sweden	580,94	615,41	105,9
Slovakija / Slovakia	504,59	623,72	123,6
Vengrija / Hungary	497,40	626,35	125,9
Estija / Estonia	499,06	627,70	125,8
Slovėnija / Slovenia	593,90	631,95	106,4
Austrija / Austria	623,07	636,74	102,2
Ispanija / Spain	565,90	643,67	113,7
Suomija / Finland	664,63	672,44	101,2

Šalis / Country	2006	2007	Pokytis, proc. Change, %
Italija / Italy	515,71	675,33	131,0
Graikija / Greece	587,70	683,34	116,3
Prancūzija / France	594,00	705,58	118,8
Kipras / Cyprus	634,94	754,43	118,8
Vokietija / Germany	602,99	763,06	126,5
ES / EU	528,63	610,34	115,5

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

ES 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, vištiena labiausiai pabrango Lenkijoje, o mažiausiai – Suomijoje. Per visą nagrinėjamą laikotarpį nė vienoje iš ES šalių vištiena nepigo. Lietuvoje vištienos kainos didėjimas, palyginti su kitomis ES valstybėmis, buvo vidutinis, tačiau vienas mažiausių tarp naujųjų ES šalių.

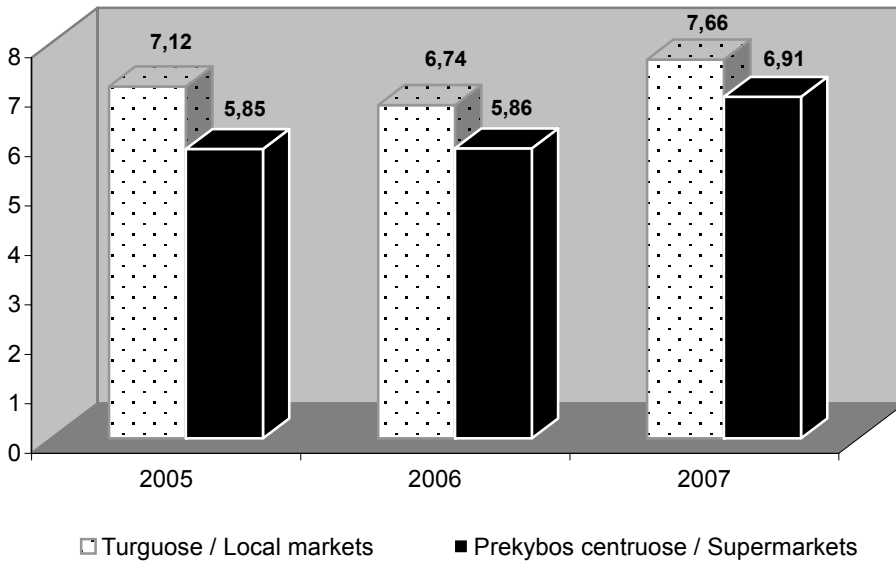
Lietuviškos paukštiesenos konkurencingumui grėsmę kelia Lenkija, kurioje paukštiesenos kaina 2007 metais buvo pati mažiausia ES. Būtent iš šios šalies Lietuva importuoja daugiausia vištienos. Priešingai nei ES ir Lietuvoje, paukštiesenos kaina Lenkijoje buvo labai nepastovi, o pastaruoju metu ji vėl mažėjo (12 pav.). Neabejotinai kaina kaimyninėje šalyje gali sumažėti dar labiau, nes ten užfiksuota paukščių gripo židinių. Taigi lietuviška paukštiena su lenkiška konkuruoti galės tik saugumo atžvilgiu. Tačiau niekas negali garantuoti, kad ligos, net ir laikantis griežtų saugumo reikalavimų, neatklys į mūsų šalį.



12 pav. Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina 2007 metais, Lt/100 kg
Figure 12. Average producer prices of chicken carcasses in 2007, Lt/100 kg

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

Didėjant didmeninei vištienos kainai, Lietuvoje 2007 metais kilo ir mažmeninė, nes augo šios mėsos paklausa ir jos gamybos sąnaudos. 2007 metais mažmeninė išdarinėtų vištų kaina prekybos centruose buvo 18 proc. didesnė už 2005 ir 2006 metų to paties laikotarpio kainas. Ne tik prekybos centruose, bet ir turguose vištiena kainavo brangiau nei ankstesniais metais. Tačiau kaip ir anksčiau, 2007-aisiais šios mėsos kaina turguose apie 11 proc. lenkė prekybos centrų kainą (13 pav.).



13 pav. Mažmeninė vištienos kaina Lietuvos prekybos centruose ir turguose 2005–2007 metais, Lt/kg
Figure 13. Retail prices of chicken in supermarkets and local markets in Lithuania in 2005–2007, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Tarp Baltijos valstybių vištienos mažmeninė kaina Lietuvoje 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais, kaip ir 2006-aisiais, buvo mažiausia, o didžiausia – Estijoje (7 lentelė). Mūsų šalyje vištienos kaina 2007 metų tiriamuoju laikotarpiu buvo beveik 20 proc. mažesnė nei Latvijoje ir 22,3 proc. – nei Estijoje. Tačiau pastarojoje 2007 metais vištiena brango mažiausiai.

7 lentelė / Table 7

Mažmeninė vištienos kaina Baltijos šalyse 2006 ir 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais, Lt/kg
Retail prices of chicken in the Baltic States in January–November 2006 and 2007, Lt/kg

Šalis / Country	2006	2007	Pokytis, proc. Change, %
Lietuva / Lithuania	5,81	6,87	118,3
Latvija / Latvia	6,88	8,58	124,7
Estija / Estonia	8,00	8,84	110,4

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Pigiausi Lietuvoje vištų sparneliai, o brangiausios kalakutų ir vištų krūtinėlės (8 lentelė). Pastarųjų kaina 2007 metais, remiantis ŽŪMPRIS duomenimis, buvo 37 proc. mažesnė už kalakutų krūtinėlių.

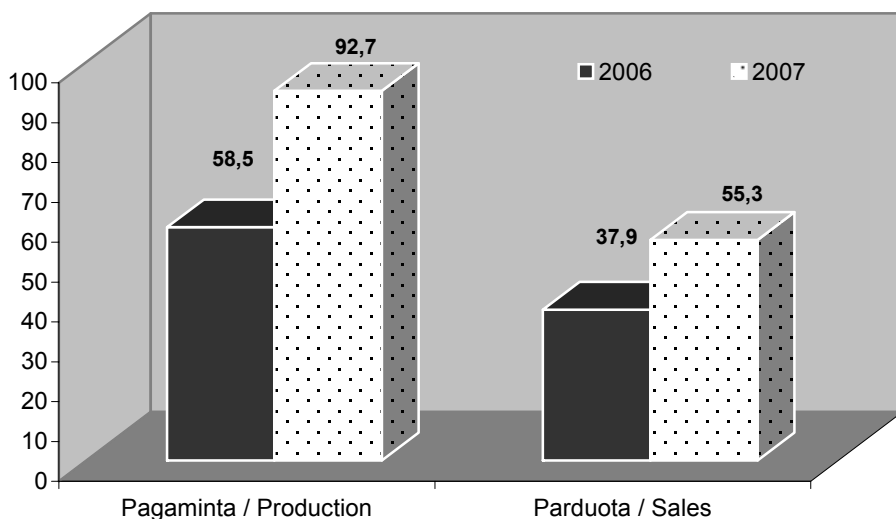
8 lentelė / Table 8

Kai kurių vištų dalių mažmeninė kaina Lietuvoje 2006 ir 2007 metais, Lt/kg
Retail prices of selected chicken parts in Lithuania in 2006 and 2007, Lt/kg

Vištos dalys / Chicken parts	2006	2007	Pokytis, proc. Change, %
Šlaunelės / Thighs	6,48	7,68	118,5
Blauzdelės / Drumsticks	6,76	7,85	116,1
Krūtinėlės / Breasts	11,51	12,08	105,0
Sparneliai / Wings	5,33	6,66	124,9

Šaltiniai: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Dėl patrauklios kainos ir nepatenkintos paklausos paukštienos gamybos ir pardavimo apimtys 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, išaugo (14 pav.).



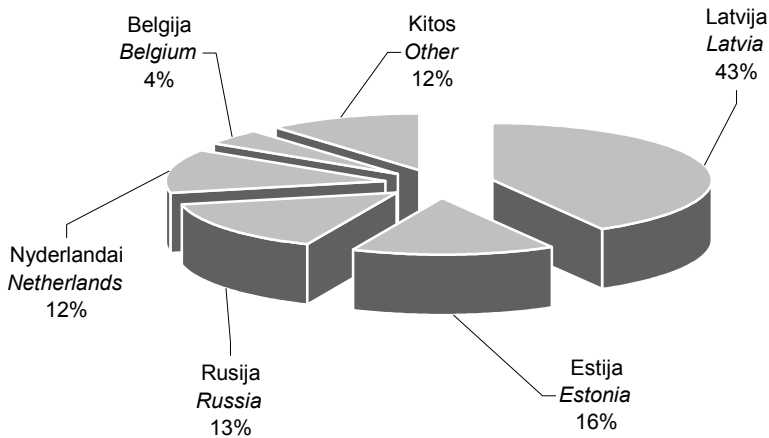
14 pav. Paukštienos gamyba ir pardavimas Lietuvoje 2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, tūkst. t
Figure 14. Production and sales of poultry meat in Lithuania in January–October 2006 and 2007, thou t

Šaltinis: ŽŪM duomenys.

Užsienio rinka. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, kaip ir daugelį pastarųjų metų, Lietuvos užsienio prekybos paukščių mėsa balansas buvo neigiamas. Paukštienos importas beveik 2 kartus viršijo eksportą. 2007 metų tiriamuoju laikotarpiu paukščių mėsos importas į mūsų šalį sudarė

56,3 proc. Lietuvoje pagamintos paukštienos, importuota 5,5 proc. daugiau nei 2006-aisiais tuo pačiu metu. Tokias tendencijas lemia prastas mūsų šalies apsirūpinimas šia mėsa (2006 m. – 78 proc.). Vertine išraiška per devynis 2007 metų mėnesius į Lietuvą paukštienos buvo įvežta už 51 proc. didesnę sumą nei 2006-aisiais.

Lietuvos paukščių mėsos eksportas taip pat augo sparčiais tempais. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais iš mūsų šalies išvežta 54 proc. daugiau paukščių mėsos ir už 39 proc. didesnę sumą nei 2006-aisiais per tą patį laikotarpį. Daugiausia paukštienos eksportuota į nuolatines paukštienos rinkas – Latviją (5,4 tūkst. t), Estiją (2 tūkst. t), Nyderlandus (1,6 tūkst. t), Rusiją (2 tūkst. t) (15 pav.). Kita šios mėsos dalis išvežta į dar 16 šalių (12 ES šalių, Gana, Afganistaną, Vietnamą ir Kiniją).



15 pav. Paukštienos eksporto struktūra 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais

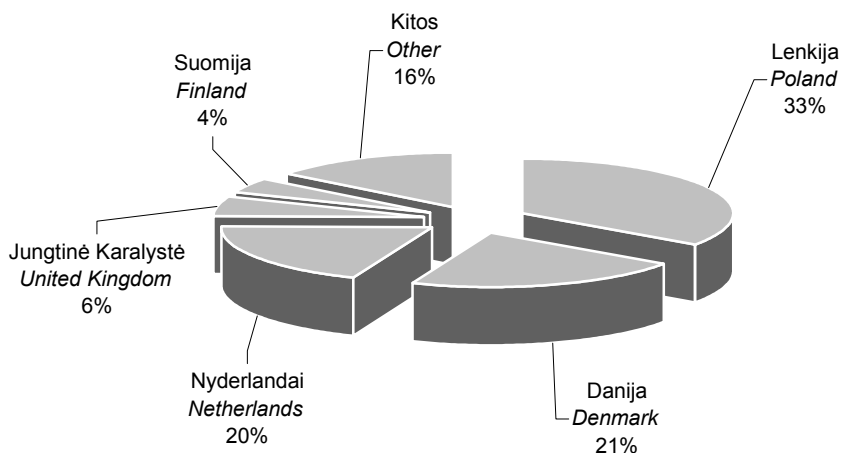
Figure 15. Structure of poultry meat exports in January-September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Didžiąją išvežamos paukščių mėsos dalį 2007 metais sudarė vištiena (92,4 proc.). Buvo eksportuojama ir kalakutiena (apie 7,5 proc.) bei šiek tiek kitų paukščių mėsos.

Lietuvai šiuo metu puikios galimybės plėsti savo rinkas, nes mūsų šalies gaminama paukštiena yra saugi. Lietuviškos produkcijos patikimumas ir santykinai maža kaina turėtų paskatinti valstybių, kuriose užregistruojami paukščių gripo atvejai, rinkas plačiau atverti mūsų šalies paukštienai.

Didžiąją dalį paukštienos 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, kaip ir anksčiau, Lietuva išvežė iš Lenkijos (8,8 tūkst. t), Nyderlandų (5,5 tūkst. t) ir Danijos (4,8 tūkst. t) (16 pav.). Jau kurį laiką pagrindinė paukštienos tiekėja išlieka Lenkija. Tai lėmė ypač maža lenkiškos paukštienos kaina. Likusią minėtos mėsos dalį mūsų šalis išvežė iš dar 13 ES šalių bei Rusijos.



16 pav. Paukštienos importo struktūra 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Figure 16. Structure of poultry meat imports in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento prie LRV duomenys).

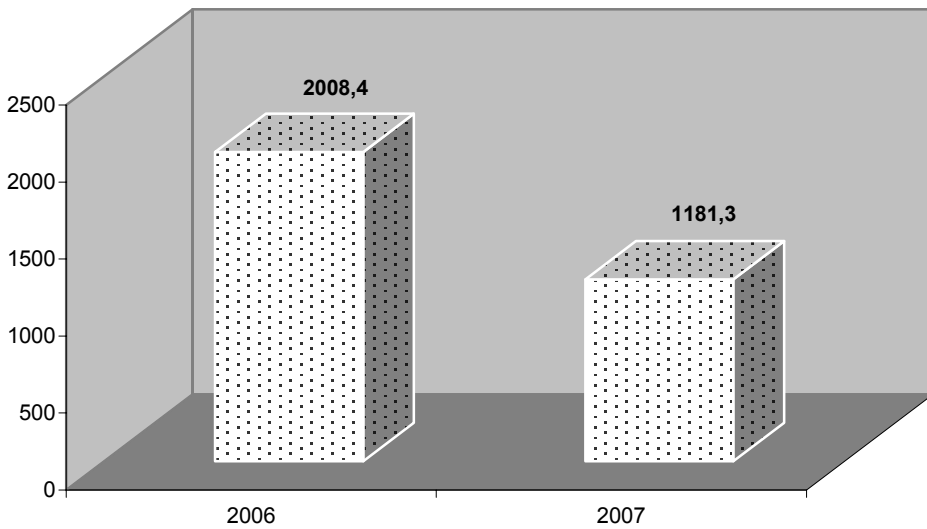
Didžiąją importuojamos, kaip ir eksportuojamos, paukštienos dalį 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais sudarė vištiena (83,2 proc.). Nemažai įvežta kalakutienos (15,7 proc.), kitų paukščių mėsos – tik apie 1 proc.

Prognozės. Nuolat augant paukščių mėsos paklausai, gamintojai ir ateityje turėtų auginti daugiau paukščių bei didinti šios mėsos gamybos apimtį. Kaip atsaką į kylančią paklausą, didėjančias paukščių auginimo sąnaudas, Lietuvoje galima numatyti tolesnį paukščių mėsos kainos kilimą.

KIAUŠINIAI / EGGS

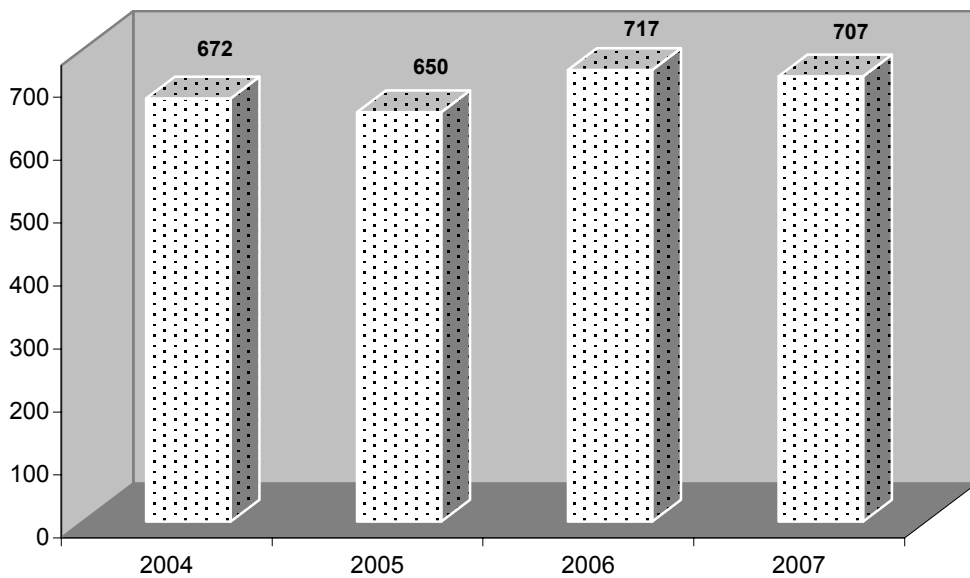
Ir ES, ir Lietuvoje pastaruoju laikotarpiu kiaušinių kainos labai išaugo. Taip nutiko dėl pasaulinėje rinkoje ypač pabrangusių grūdų, o tuo pačiu ir vištų pašarų brangimo. Nepaisant gamintojams patrauklių kainų, įvairaus apdorojimo kiaušinių gamybos apimtys mažėjo. Tam įtakos turėjo 2007 metais smarkiai kritusi šių produktų paklausa dėl išaugusių kainų. 2007 metų sausio–spalio mėnesiais parduota 41,2 proc. mažiau įvairaus apdorojimo kiaušinių nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus (1 pav.).

Vidaus rinka. Kiaušinių surinkimo apimtys Lietuvoje nuo 2005 metų išaugo. 2007-ųjų sausio–rugsėjo mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2005 metų laikotarpiu, kiaušinių surinkta 8,8 proc. daugiau, bet 1,4 proc. mažiau nei 2006-aisiais (2 pav.).



1 pav. Įvairaus apdorojimo kiaušinių pardavimas Lietuvoje 2006 ir 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, t
Figure 1. Sales of eggs of different processing in Lithuania in January–October 2006 and 2007, t

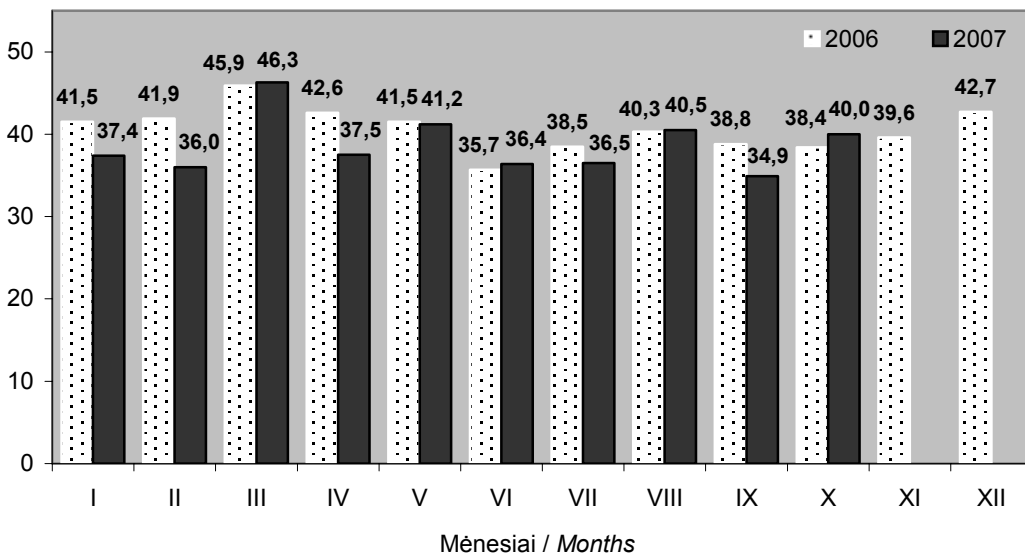
Šaltinis: ŽŪM duomenys.



2 pav. Kiaušinių surinkimas Lietuvoje 2004–2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, mln. vnt.
Figure 2. Production of eggs in Lithuania in January–September 2004–2007, mill. pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Per 2007 metų sausio–spalio mėnesius Lietuvoje supirkta 386,7 mln. kiaušinių, t. y. 3,9 proc. mažiau nei 2005-aisiais ir 4,5 proc. – nei 2006-aisiais per tą patį laikotarpį. Kaip įprasta pastaraisiais metais, daugiausia produkcijos supirkta kovą. Vėliau supirkimo apimtys sumažėjo (3 pav.). Atskirais mėnesiais kiaušinių supirkimas priklausė nuo didžiųjų Lietuvos prekybos centrų užsakyimų. Pagal ankstesnių metų duomenis paskutiniaisiais metų mėnesiais turėtų būti superkama maždaug tiek pat kiaušinių. 2007 metais per pirmuosius devynis mėnesius mūsų šalyje supirkta tik apie 49 proc. surinktų kiaušinių, prieš metus ši dalis viršijo 51 proc., o 2005-aisiais – 55 proc.

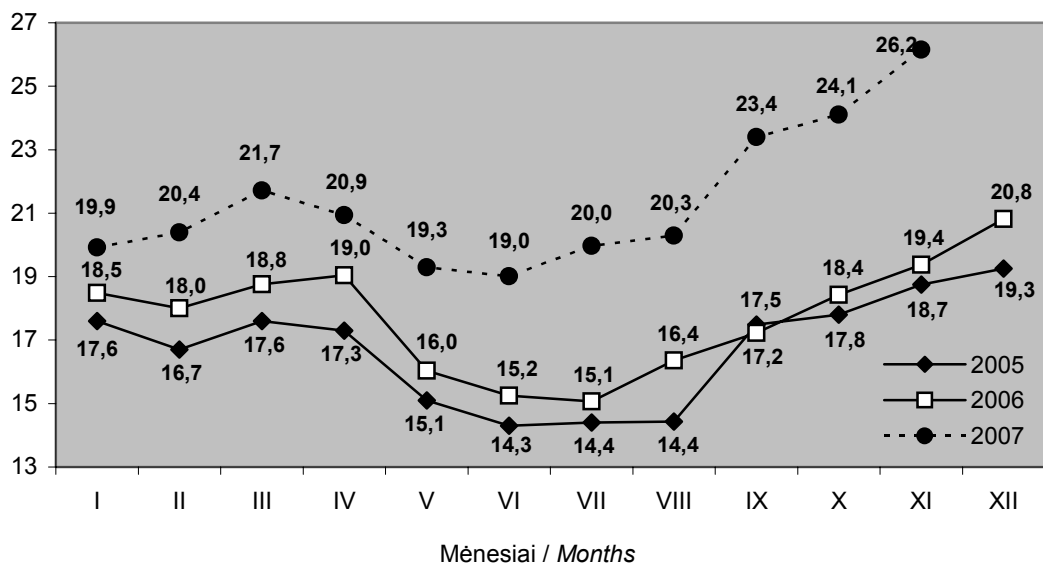


3 pav. Kiaušinių supirkimas Lietuvoje 2006 ir 2007 metais, mln. vnt.
Figure 3. Purchase of eggs in Lithuania in 2006–2007, mill. pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vidutinės didmeninės A klasės kiaušinių pardavimo kainos 2007 metais pasiekė rekordines aukštumas. Sausio–lapkričio mėnesiais jos buvo apie 22,5 proc. didesnės nei tuo pačiu laikotarpiu 2006-aisiais ir net 29,6 proc. – nei 2005-aisiais (4 pav.). Ir L, ir M grupės kiaušiniai pabrango maždaug vienodai, atitinkamai 22,9 ir 22,5 proc. L grupės kiaušiniai kainavo vidutiniškai 2,8 proc. brangiau už M.

Didmeninės kiaušinių kainos pastaruoju laikotarpiu kilo ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje ES šalių. Per 2007 metų sausio–lapkričio mėnesius vidutiniškai ES jos buvo 15 proc. didesnės nei 2006 metais tuo pačiu laikotarpiu (1 lentelė). Labiausiai kiaušiniai pabrango Suomijoje (45,3 proc.), Ispanijoje (25,9 proc.) ir Lietuvoje (22,6 proc.), atpigo tik Maltoje (3,1 proc.). Didžiausia šviežių L–M grupės kiaušinių vidutinė didmeninė kaina ES 2007 metų tiriamuoju laikotarpiu, kaip ir 2006-aisiais, buvo Švedijoje. Šioje šalyje šiemet ji 50 proc. viršijo ES vidurkį. Pigiausi kiaušiniai – Maltoje, kur jų kaina 22 proc. mažesnė nei ES vidurkis.



4 pav. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lietuvoje 2005–2007 metais, Lt/100 vnt.

Figure 4. Average wholesale price (VAT excl.) of fresh eggs (Class A, packed) in Lithuania in 2005–2007, Lt/100 pieces

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Lietuviškų kiaušinių konkurencingumas pagal didmeninę kainą 2007 metais ES dar labiau sumažėjo. Vidutinė jų kaina per vienuolika 2007 metų mėnesių buvo tik 8,2 proc. mažesnė nei ES, tačiau jos pokytis beveik 7,6 procentinio punkto didesnis. 2007 metais Lietuva pagal šviežių L–M grupės kiaušinių vidutinę didmeninę kainą ES buvo tik vienuolikta, o prieš metus galėjo didžiuotis ketvirtąja vieta.

Didmeninės kainos tendencijos atsiliepė ir mažmeninei kiaušinių kainai. 2007 metų tiriamuoju laikotarpiu ji buvo didesnė 20,7 proc. nei 2006-aisiais ir beveik 39 proc. nei 2005-aisiais (5 pav.). Kiaušinių mažmeninių kainų svyravimai 2007 metais labai priminė 2006 metų situaciją.

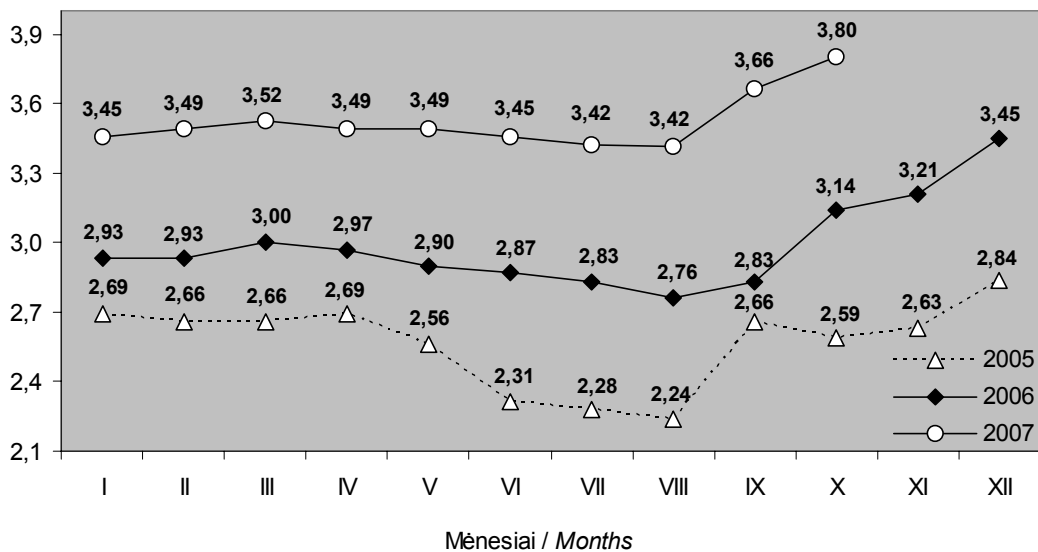
Žemės ūkio rūmų duomenimis, turguje kaimiškų kiaušinių kaina taip pat didėjo. 2007 metais šie produktai kainavo maždaug 12,4 proc. brangiau nei 2006-aisiais ir 22,7 proc. – nei 2005-aisiais tuo pačiu metu (6 pav.). Turguose ir prekybos centruose parduodamų kiaušinių kainų skirtumas mažėja. 2007 metais turguje kiaušiniai kainavo tik 0,8 proc. brangiau nei prekybos centruose, o 2006 ir 2005 metais tuo pačiu laikotarpiu šis skirtumas atitinkamai buvo 9,5 ir 15,7 proc.

Baltijos šalyse mažiausia vidutinė mažmeninė kiaušinių kaina 2007 metais buvo Estijoje (7 pav.). Mūsų šalyje bei Latvijoje ji buvo vienoda ir 20,3 proc. viršijo Estijos. Pastarojoje 2007 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, kiaušiniai brango mažiausiai – 6,6 proc., o Lietuvoje ir Latvijoje jie pabrango atitinkamai 20,7 ir 13,4 proc. Tačiau Baltijos šalyse mažmeninių kiaušinių kainų pokyčiai buvo panašūs – iki rugpjūčio mėnesio jos beveik nekito, o vėliau šoktelėjo. Šie pokyčiai kartojo didmeninės kiaušinių kainos kitimą.

**Šviežių L–M grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos ES valstybėse
2006 ir 2007 metų sausio–lapkričio mėnesiais, Lt/100 kg**
*Average wholesale prices of fresh eggs (L–M group) in EU countries
in January–November 2006 and 2007, Lt/100 kg*

Šalis / Country	2006	2007	Pokytis, proc. Change, %
Malta / Malta	301,32	291,96	96,9
Belgija / Belgium	258,94	314,88	121,6
Estija / Estonia	300,00	316,88	105,6
Nyderlandai / Netherlands	294,70	318,88	108,2
Bulgarija / Bulgaria		327,44	
Čekija / Czech Republic	285,90	330,44	115,6
Slovakija / Slovakia	286,53	334,87	116,9
Austrija / Austria	314,75	341,50	108,5
Prancūzija / France	285,85	342,10	119,7
Ispanija / Spain	273,18	344,03	125,9
Lietuva / Lithuania	280,74	344,15	122,6
Vokietija / Germany	292,51	344,33	117,7
Portugalija / Portugal	292,55	351,93	120,3
Latvija / Latvia	334,22	360,17	107,8
Lenkija / Poland	318,73	363,51	114,1
Rumunija / Romania		365,90	
Vengrija / Hungary	329,02	373,63	113,6
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	361,19	382,56	105,9
Suomija / Finland	268,40	389,92	145,3
Graikija / Greece	356,81	400,07	112,1
Slovėnija / Slovenia	403,23	409,74	101,6
Kipras / Cyprus	402,62	454,50	112,9
Airija / Ireland	399,54	467,57	117,0
Danija / Denmark	471,67	487,23	103,3
Italija / Italy	456,12	517,92	113,5
Švedija / Sweden	518,13	562,20	108,5
ES / EU	325,84	374,70	115,0

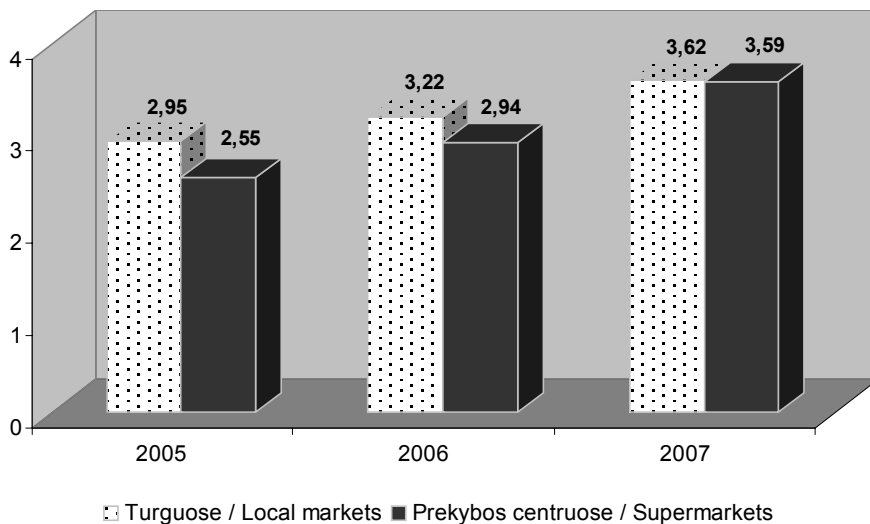
Šaltinis: ŽŪMPRIS.



5 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje 2005–2007 metais, Lt/10 vnt.
 Figure 5. Retail prices of eggs in Lithuania in 2005–2007, Lt/10 pieces

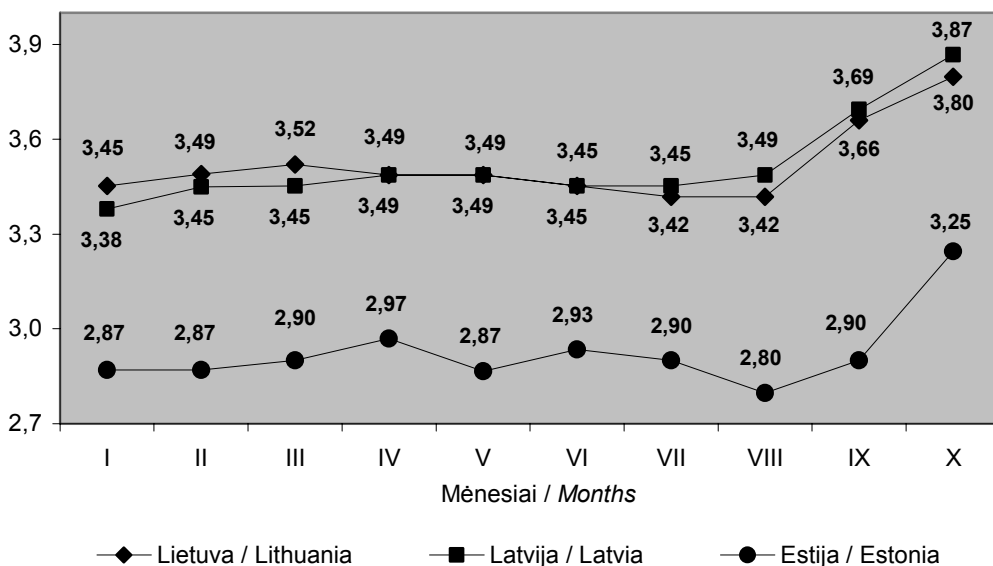
Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais užsienio prekybos naminių paukščių kiaušiniams balansas buvo teigiamas. Eksportas viršijo importą 50,6 karto. Per šį laikotarpį eksportuota apie 35,8 proc. Lietuvoje surinktų kiaušinių, t. y. 15,4 tūkst. t už 45,9 mln. Lt, arba 20 proc. daugiau kiaušinių ir už 39,4 proc. didesnę sumą nei prieš metus. Vidutinė vieno išvežtų kiaušinių kilogramo kaina buvo didesnė 0,41 Lt, arba 16,1 proc. nei 2006-aisiais tuo pačiu metu.



6 pav. Kiaušinių kainos Lietuvos turguose ir prekybos centruose 2005–2007 metais, Lt/10 vnt.
 Figure 6. Prices of eggs in local markets and supermarkets in Lithuania in 2005–2007, Lt/10 pieces

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

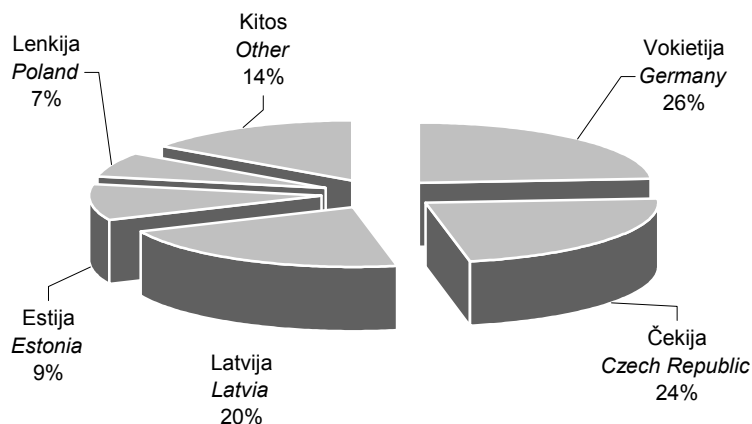


7 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos Baltijos šalyse 2007 metais, Lt/10 vnt.

Figure 7. Retail prices of eggs in the Baltic States in 2007, Lt/10 pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Daugiausia tiriamuoju laikotarpiu naminių paukščių kiaušinių eksportuota į Čekiją (3672,9 t), Vokietiją (3549,1 t) ir Latviją (3314,6 t) (8 pav.). Iš viso kiaušiniai iš Lietuvos išvežti į 15 ES šalių bei Rusiją ir Liberiją.

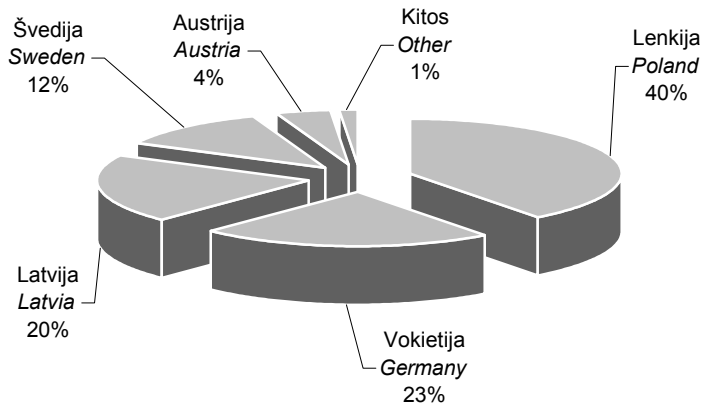


8 pav. Kiaušinių eksporto struktūra 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais

Figure 8. Structure of egg exports in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Per 2007 sausio–rugsėjo mėnesius į mūsų šalį importuota 304,3 t kiaušinių (apie 0,7 proc. Lietuvoje surinktų) už 2925,3 tūkst. Lt. Įvežta maždaug 67,5 proc. mažiau kiaušinių nei prieš metus. Tačiau vidutinė įvairaus apdorojimo vieno importuoto kiaušinių kilogramo kaina 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais buvo 4,3 Lt, arba 80 proc. didesnė nei 2006-aisiais tuo pačiu metu.



9 pav. Kiaušinių importo struktūra 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Figure 9. Structure of egg imports in January–September 2007

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Daugiausia 2007 metų sausio–rugsėjo mėnesiais naminių paukščių kiaušinių importuota iš Lenkijos (120,7 t), Vokietijos (68,6 t) ir Latvijos (61,8 t) (9 pav.). Iš viso į Lietuvą kiaušiniai įvežti iš 8 ES šalių.

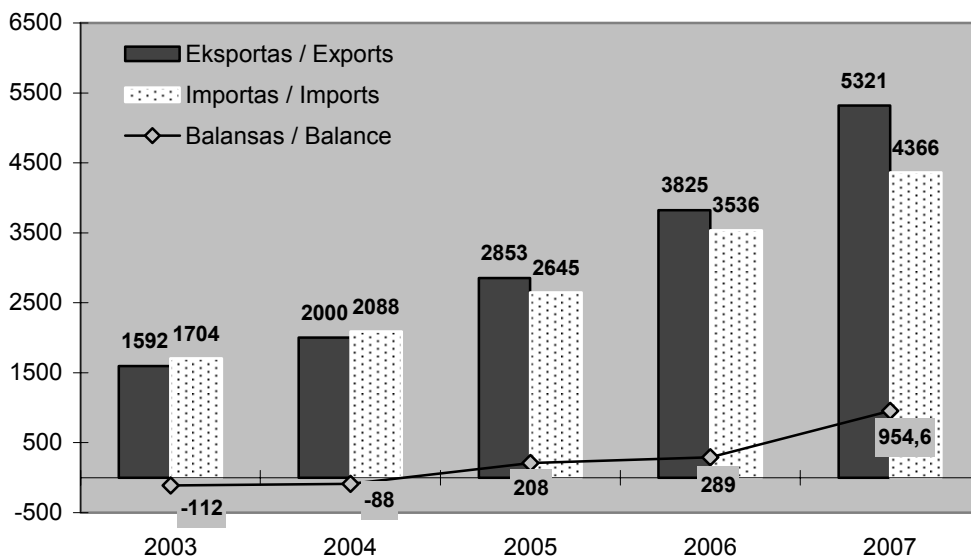
Prognozės. Remiantis tuo, kad kiaušinių paklausa smarkiai krenta, prognozuojama, kad ir kainos augimo tempai turėtų lėtėti. 2008 metų kovo mėnesį, kai kiaušiniai kainuoja daugiausia, numatoma 26,2 Lt/100 vnt. didmeninė kaina. Tačiau mažmeninė kaina į didmeninės pokyčius reaguoja vėliau, todėl ji kovo mėnesį gali siekti 4,1 Lt/10 vnt.

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS
PER 2007 METŲ I–III KETVIRČIUS
LITHUANIAN FOREIGN TRADE OF AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS
IN THE I–III QUARTERS OF 2007

Audronė LASKAUSKIENĖ

Straipsnyje nagrinėjamos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo (pagal Specialiąją prekybos sistemą) tendencijos, remiantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis

Per 2007 metų I–III ketvirčius eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už 5321 mln. Lt, palyginti su 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu, 1,39 karto daugiau. Importas siekė 4366 mln. Lt, padidėjo 1,24 karto. Vertinant pagal Specialiąją prekybos sistemą, užsienio prekybos apyvarta, palyginti su 2006 metų I–III ketvirčiais, išaugo 30 proc. Prekybos balansas per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius buvo teigiamas. 2007 metais jis siekė 955 mln. Lt, ir palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 666 mln. Lt didesnis.



1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas per 2003–2007 metų I–III ketvirčius, mln. Lt

Figure 1. Exports, imports and foreign trade balance of agricultural and food products in the I–III quarters of 2003–2007, mill. Lt

Žemės ūkio ir maisto produktų prekyba pastaraisiais metais sudaro vis didesnę Lietuvos užsienio prekybos dalį. 2006 metais eksportas siekė 13,1 proc., o 2007-aisiais – 16,5 proc. Importo dalis 2006 metų I–III ketvirčiais sudarė 9,0 proc., o 2007-aisiais – 9,7 proc.

Padidėjo 21 iš 24 produktų grupių (analizuojant grupę KN 2 ženklų lygmeniu) eksportas. Per 2007 metų I–III ketvirčius tradiciškai daugiausia buvo eksportuota pieno ir pieno produktų – už 1046 mln. Lt, t. y. 1,48 karto (339 mln. Lt) daugiau nei per 2006 metų tą patį laikotarpį. Minėtų produktų eksportas per 2007 metų I–III ketvirčius sudarė 20,6 proc. viso žemės ūkio maisto produktų eksporto (2 pav.). 25 proc. pieno produktų eksportuota į Rusiją, 20 proc. – į Vokietiją, 12 proc. – į Italiją.

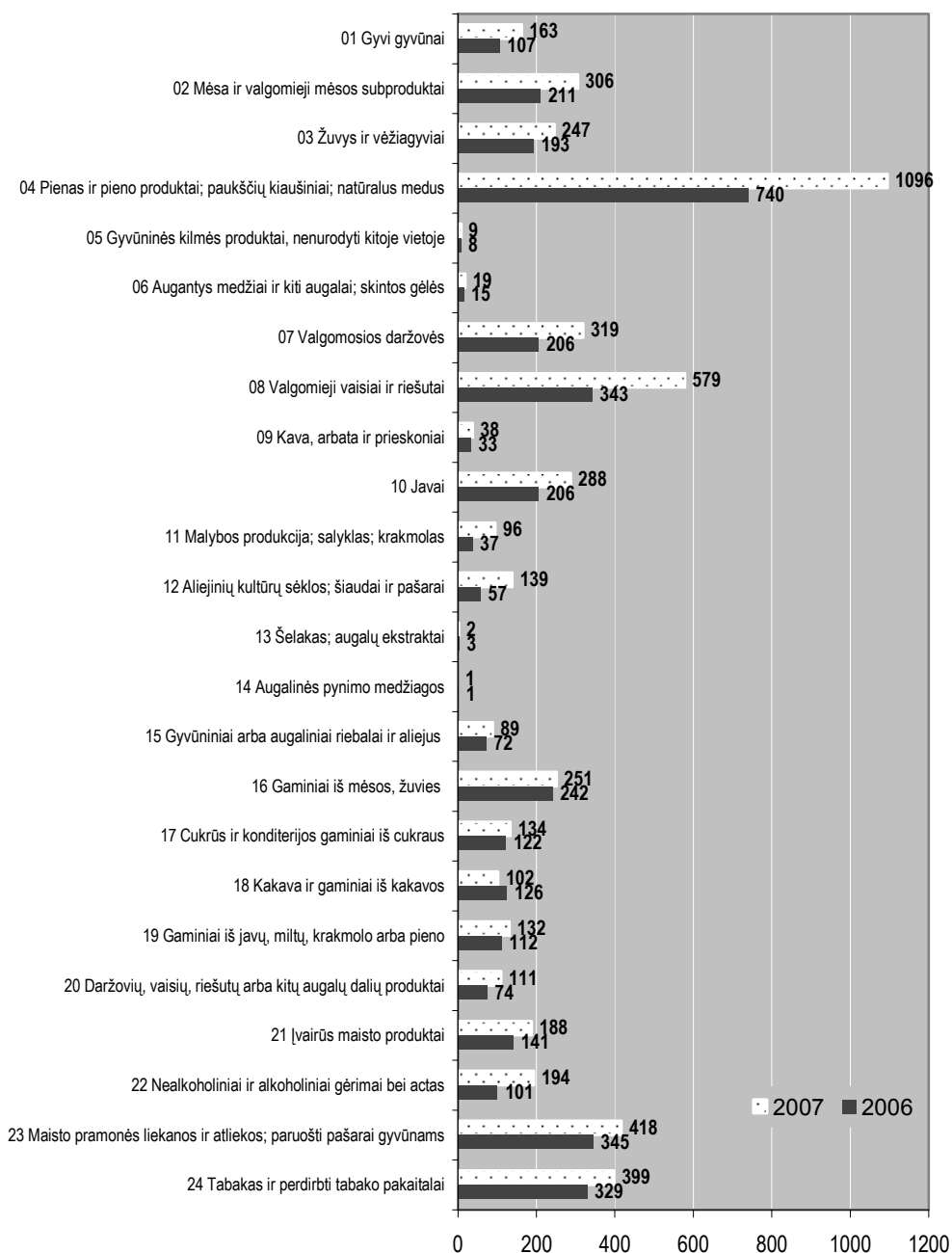
Antroje vietoje pagal eksporto apimtį per 2007 metų I–III ketvirčius yra valgomųjų vaisių ir riešutų eksportas (579 mln. Lt, 10,9 proc.). 45 proc. jo sudaro obuoliai, 12,4 proc. – mėlynės, 5,0 proc. – riešutai (pistacijos). 65 proc. valgomųjų vaisių ir riešutų eksporto teko Rusijai. Į Rusiją eksportuota 92 proc. (237 mln. Lt) visų eksportuotų obuolių. Palyginti su 2006-aisiais, obuolių į Rusiją eksportuota 1,8 karto daugiau (2006 m. I–III ketv., palyginti su 2005 m. tuo pačiu laikotarpiu – 33,7 karto).

Trečioje vietoje pagal eksporto apimtį yra maisto pramonės liekanos ir pašarai gyvūnams (418 mln. Lt, 7,8 proc.). 72 proc. šios grupės produktų sudarė kačių ir šunų ėdalas, kurio išvežta 69 tūkst. t už 302 mln. Lt.

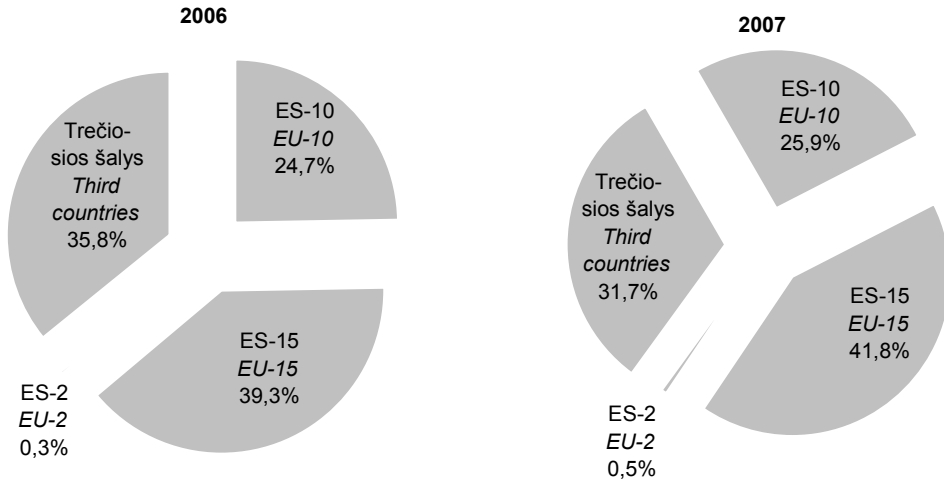
Didelę eksporto dalį sudarė cigarečių ir kitų tabako gaminių (399 mln. Lt, 7,5 proc. visų eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų), daržovių (319 mln. Lt, 6,0 proc.) eksportas. Mėsos eksportuota už 306 mln. Lt (5,8 proc.), javų – už 288 mln. Lt (5,4 proc.), gaminių iš mėsos ir žuvies – už 251 mln. Lt (4,7 proc.), žuvų ir vėžiagyvių – už 247 mln. Lt (4,6 proc.). Per 2007 metų I–III ketvirčius minėtų produktų dalis sudarė apie 73 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

Iš keturių pagrindinių maisto produktų grupių (grupuota KN 2 ženklų lygmeniu) per 2007 metų I–III ketvirčius daugiausia buvo eksportuota paruoštų maisto produktų, gėrimų ir tabako gaminių (KN 16–24) – už 1929 mln. Lt (36,3 proc.). Antroje vietoje – gyvų gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktų grupės prekės (KN 01–05) – už 1812 mln. Lt (34 proc.), trečioje – augaliniai produktai (KN 06–14) – už 1490 mln. Lt (28 proc.), paskutinėje – aliejus ir riebalai (KN 15) – už 89 mln. Lt (1,7 proc.).

Per nagrinėjamą laikotarpį pasikeitė šalių grupavimas, nes 2007 m. sausio 1 d. į ES įstojus Bulgarijai ir Rumunijai, išaugo ES narių skaičius. Naujausios narės išskirtos į ES-2 grupę. Lietuvos prekyba su šiomis šalimis žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybai įtakos beveik neturėjo. Žemės ūkio ir maisto produktų 2007 metų I–III ketvirčių eksporto į keturias šalių grupes analizė parodė, kad, palyginti su 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu, eksportas į ES šalis senbuves (ES-15) padidėjo 2,5 procentinio punkto, siekė 2226 mln. Lt, į naujasias ES šalis (ES-10) – 1,2 procentinio punkto, 1381 mln. Lt, o į trečiąsias šalis sumažėjo 4,1 procentinio punkto, siekė 1688 mln. Lt (3 pav.). Eksportas į naujai įstojusias šalis (ES-2) sudarė 27 mln. Lt.

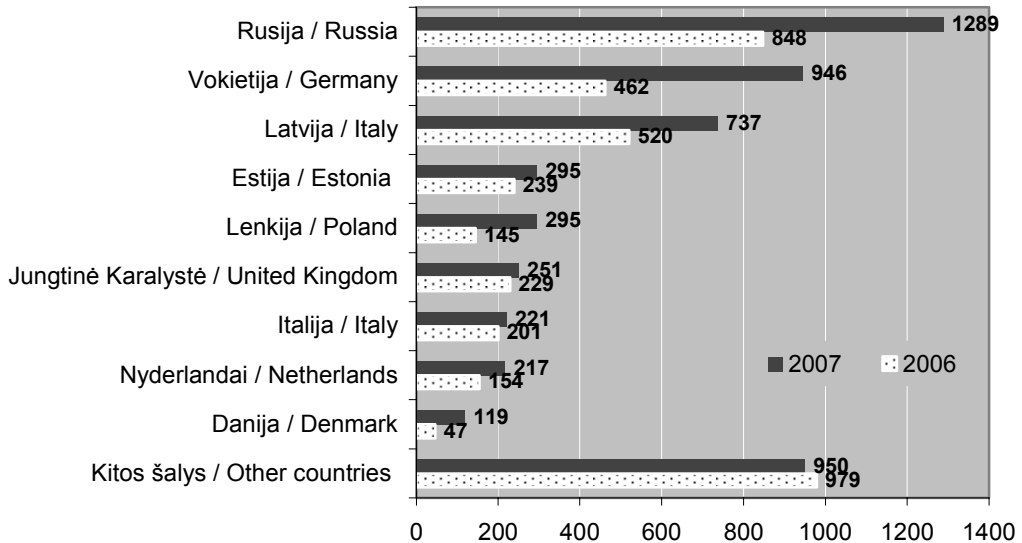


2 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius, mln. Lt
Figure 2. Exports of agricultural and food products in the I–III quarters of 2006 and 2007, mill. Lt



3 pav. Žemės ūkio maisto produktų eksporto struktūra pagal šalių grupes per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius
Figure 3. Structure of exports of agricultural and food products by country group in the I–III quarters of 2006 and 2007

Per 2007 metų I–III ketvirčius daugiausia žemės ūkio ir maisto produktų buvo eksportuota į Rusiją, Vokietiją, Latviją, Estiją, Lenkiją, Jungtinę Karalystę, Italiją.

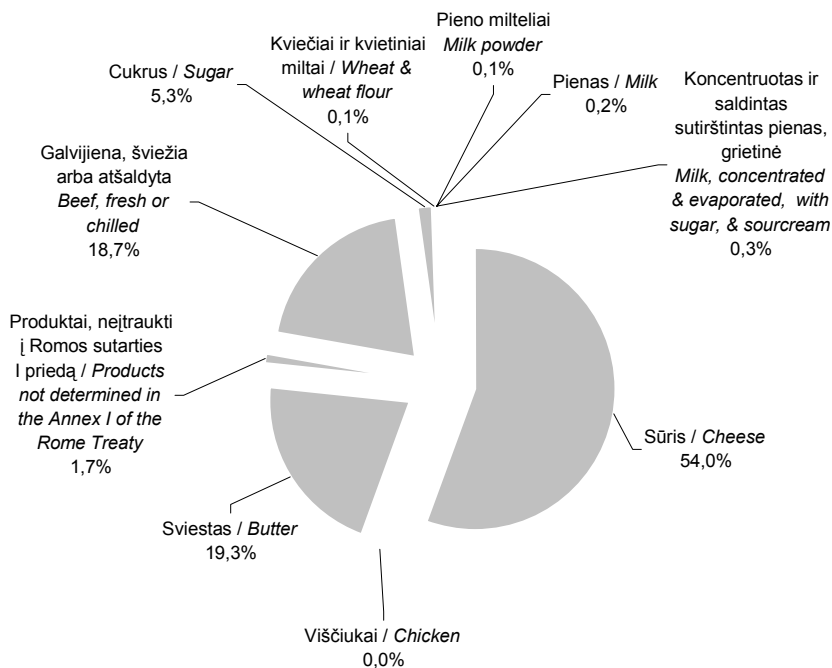


4 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal šalis per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius, mln. Lt
Figure 4. Exports of agricultural and food products by country in the I–III quarters of 2006 and 2007, mill. Lt

Sparčiai augo eksportas į Rusiją. Palyginti su 2006 metų tuo pačiu laikotarpiu, eksportuota 1,5 karto daugiau už 1289 mln. Lt – 24 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Daugiausia eksportuota obuolių – už 237 mln. Lt (19 proc. visų eksportuotų į Rusiją žemės ūkio ir maisto produktų), sūrių ir varškės – už 243 mln. Lt (sūrių – už 211 mln. Lt, varškės – už 31 mln. Lt). Trečioje vietoje pagal eksporto į minėtą šalį apimtis yra šviežių ir šaldytų daržovių grupės produktai (KN 0709). 45 proc. šios grupės eksporto sudaro pievagrybiai, jų buvo eksportuota už 41 mln. Lt, 35 proc. – paprikos, jų eksportuota už 33 mln. Lt. 5 kartus išaugo vyno iš šviežių vynuogių eksportas, jo išvežta už 73 mln. Lt – 5,6 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į Rusiją.

Eksportas į Vokietiją, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, padidėjo 2 kartus, sudarė 18 proc. visų eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų. 28 proc. eksporto į Vokietiją sudarė cigarečių eksportas (259 mln. Lt), antroje vietoje – nekoncentruotas pienas ir grietinė (122 mln. Lt, 13 proc.), trečioje – kačių ir šunų ėdalas (69 mln. Lt, 7,3 proc.).

Į Latviją žemės ūkio ir maisto produktų išvežta už 737 mln. Lt, tai sudarė 13,8 proc. Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. 3 kartus padidėjo cigarečių eksportas (107 mln. Lt), antroje vietoje – cukrus (38 mln. Lt), trečioje – maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje (37 mln. Lt).



5 pav. Kompensacijų, išmokėtų už eksportą į trečiąsias šalis, struktūra per 2007 metų I–III ketvirčius
 Figure 5. Structure of compensations paid for the exports into third countries in the I–III quarters of 2007

Eksportas į Rusiją, Vokietiją ir Latviją sudarė 56 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

Per 2007 metų I–III ketvirčius buvo išmokėta 83,7 mln. Lt eksporto į trečiašias šalis kompensacijų. Sūrių daugiausia eksportuota į Rusiją, sviesto – į Saudo Arabiją, jautienos – į Rusiją.

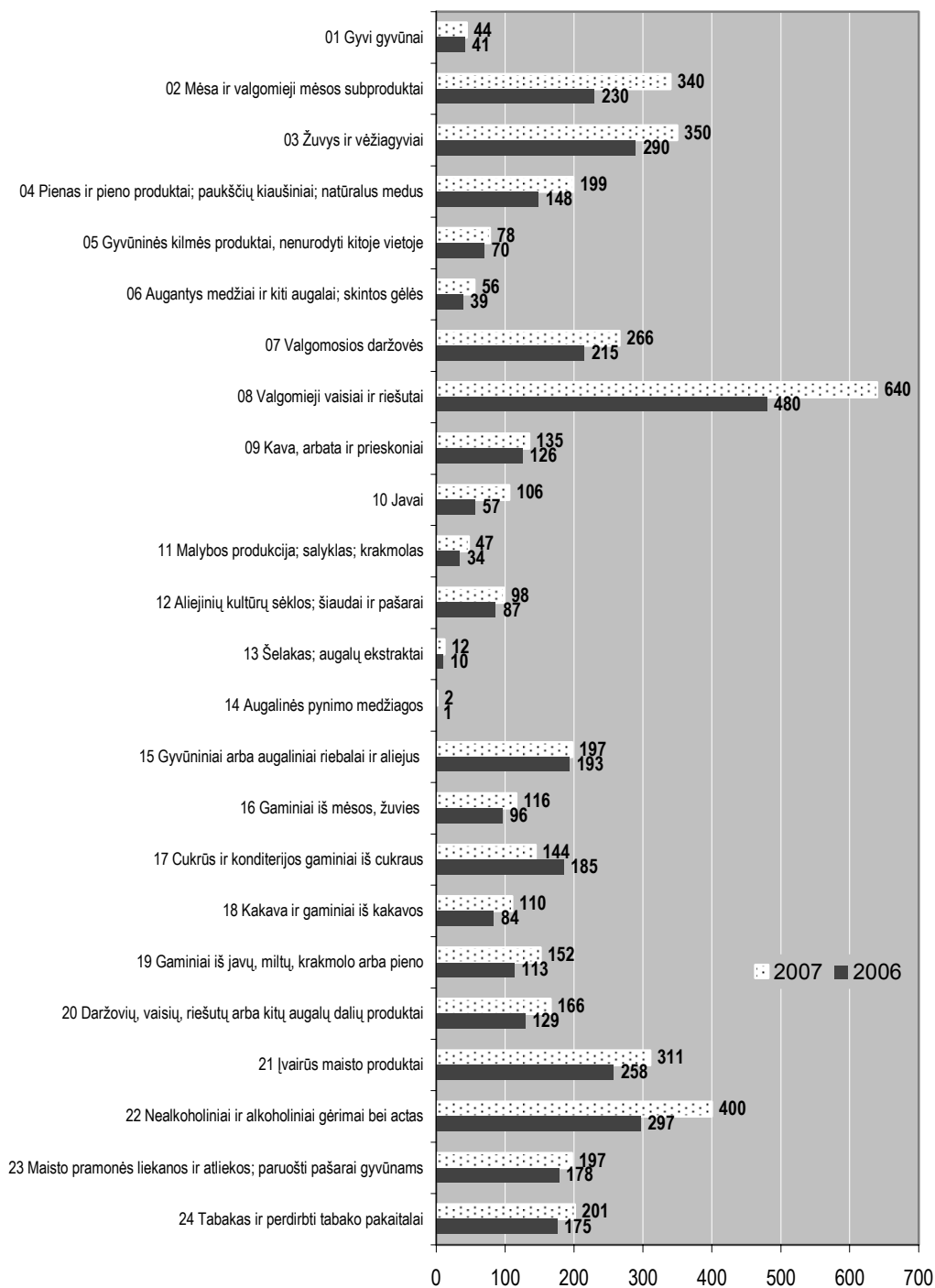
Iš visų 24 produktų grupių (pagal KN 2 ženklus) sumažėjo tik cukraus (beveik 1,3 karto, 41 mln. Lt) importas. Per 2007 metų I–III ketvirčius, kaip ir per 2006-ųjų metų atitinkamą laikotarpį, daugiausia buvo importuota valgomųjų vaisių ir riešutų (640 mln. Lt, 15 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo), nealkoholinių gėrimų (400 mln. Lt, 9,2 proc.), žuvų (350 mln. Lt, 8,0 proc.), mėsos ir subproduktų (340 mln. Lt, 7,8 proc.), įvairių maisto produktų (21 KN grupės, 311 mln. Lt, 7,1 proc.). 35 proc. valgomųjų vaisių ir riešutų importo sudarė importas iš Lenkijos (224 mln. Lt), 12 proc. – iš Nyderlandų (76 mln. Lt), 8,2 proc. – iš Italijos (52 mln. Lt), 7,4 proc. – iš Ispanijos (48 mln. Lt). Nealkoholinių gėrimų daugiausia įvežta iš Latvijos (73 mln. Lt, 18 proc.), Estijos (62 mln. Lt, 16 proc.), Lenkijos (50 mln. Lt, 13proc.). Žuvų daugiausia importuota iš Kazachstano (41 mln. Lt, 11,6 proc. viso žuvų importo į Lietuvą), Rusijos (33 mln. Lt, atitinkamai 9,3 proc.), Vokietijos (28 mln. Lt, 8,1 proc.), Švedijos (už 28 mln. Lt, 8,0 proc.). Minėtu laikotarpiu 14 kartų padidėjo miežių importas. Iš Vokietijos, Suomijos, Švedijos, Latvijos buvo importuota 52 tūkst. t miežių už 35 mln. Lt.

Iš keturių *pagrindinių maisto produktų grupių* per 2007 metų I–III ketvirčius daugiausia buvo importuota paruoštų maisto produktų, gėrimų ir tabako (KN 16–24) – 1,2 karto daugiau, siekė 1797 mln. Lt, arba 41 proc. viso žemės ir maisto produktų importo. Antroje vietoje – augalinių produktų (KN 06–14) importas (išaugo 1,3 karto, sudarė 1440 mln. Lt, atitinkamai 33 proc.), trečioje – gyvū gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktų grupės prekių (KN 01–05) importas (1,3 karto, 932 mln. Lt, 21 proc.), ketvirtoje – riebalų ir aliejaus grupės produktų (KN 15) importas (197 mln. Lt, 5 proc.).

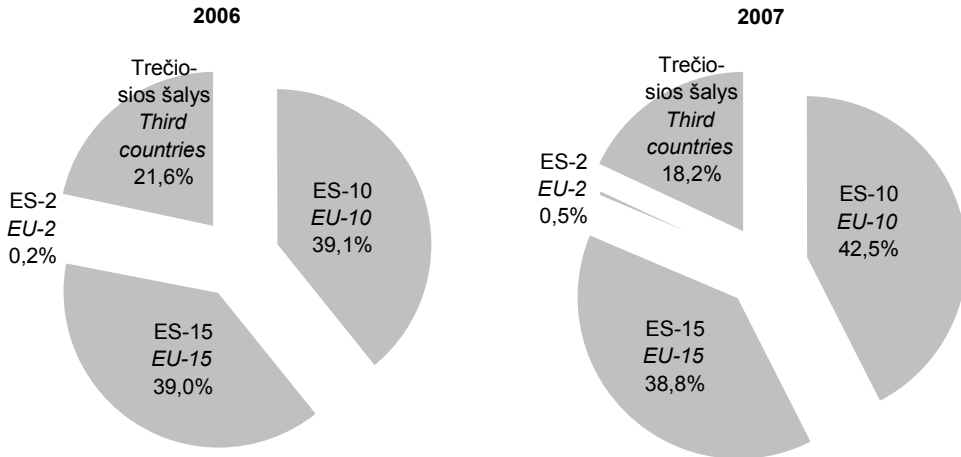
Importo iš *ES šalių* senbuvių (ES-15) dalis beveik nepasikeitė ir sudarė 39 proc. viso importo, tačiau, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, vertė padidėjo 1,2 karto siekė 1696 mln. Lt). 3,4 procentinio punkto išaugo ES-10 šalių dalis, iš jų įvežta produktų už 1856 mln. Lt, arba 1,3 karto daugiau. 3,4 procentinio punkto sumažėjo importas iš trečiųjų šalių – importuota už 793 mln. Lt, iš naujai įstojusių šalių (ES-2) – 22 mln. Lt.

Per 2007 metų I–III ketvirčius daugiausia produktų įvežta iš Lenkijos, Latvijos, Vokietijos, Nyderlandų, Estijos, Danijos. Importas iš šių šalių sudarė 62 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo.

Importas iš Lenkijos minėtu laikotarpiu siekė 978 mln. Lt ir sudarė 22 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo, palyginti su 2006 metų I–III ketvirčiais, išaugo 1,3 karto. Iš Lenkijos daugiausia buvo importuota obuolių – 146 tūkst. t už 185 mln. Lt (palyginti su atitinkamu 2006 m. laikotarpiu, 1,7 karto daugiau), 23 tūkst. t kiaulienos (1,7 karto daugiau) už 118 mln. Lt, 8,8 tūkst. t paukštienos už 42 mln. Lt (2,3 karto daugiau), mėsos gaminių ir dešrų už 35 mln. Lt, cukraus už 35 mln. Lt, mineralinių ir gazuotų vandenių su cukrumi ar saldikliais už 33 mln. Lt.



6 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius, mln. Lt
Figure 6. Imports of agricultural and food products in the I–III quarters of 2006 and 2007, mill. Lt



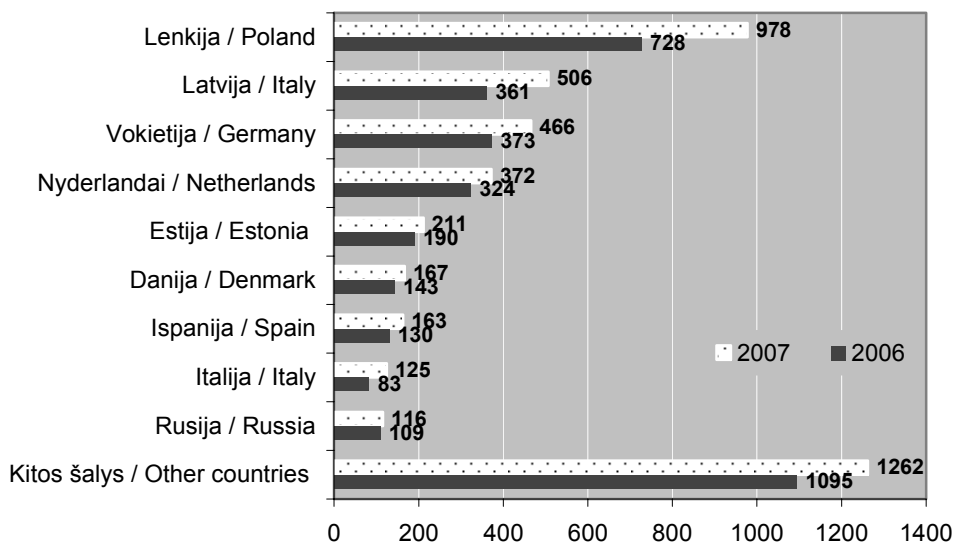
7 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūra pagal šalių grupes per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius

Figure 7. Structure of imports of agricultural and food products by country group in the I–III quarters of 2006 and 2007

Importas iš Latvijos siekė 506 mln. Lt ir sudarė 11,6 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo. Daugiausia iš Latvijos buvo įvežta nekoncentruoto pieno ir grietinėlės – 104 tūkst. t už 100 mln. Lt, tai sudarė 20 proc. viso importo iš Latvijos. Antroje vietoje – tabako gaminių ir cigarečių importas (įvežta 5,5 karto daugiau) už 47 mln. Lt, tai sudarė 9,4 proc. viso importo iš Latvijos. Trečioje vietoje – duona, pyrago gaminiai, kurių įvežta 7 tūkst. t už 24 mln. Lt (7 proc.). Mineralinių ir gazuotų vandenų su cukrumi ar saldikliais įvežta už 20 mln. Lt (4,0 proc.), kviečių ir mėsino – už 17 mln. Lt (3,5 proc.).

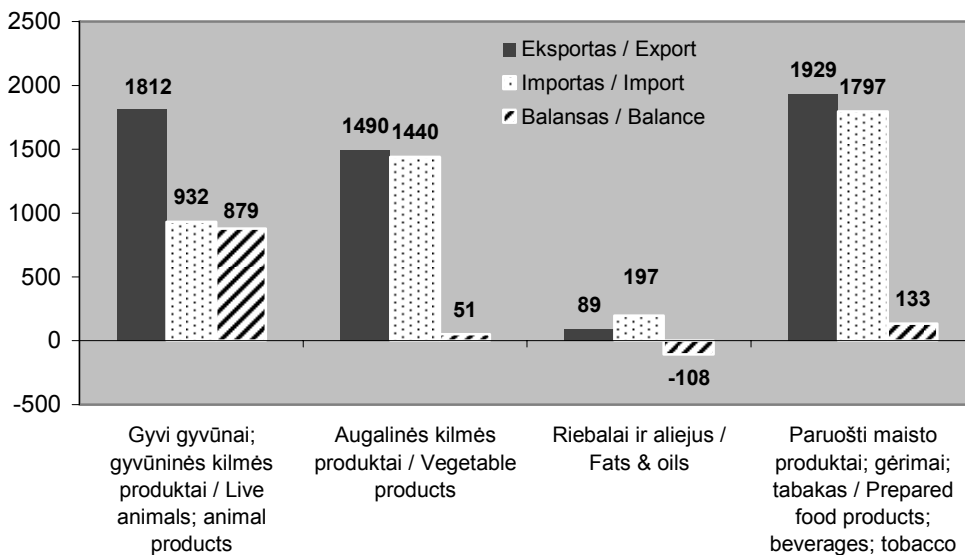
Trečioje vietoje pagal importo apimtį buvo Vokietija. Importas iš jos siekė 466 mln. Lt, tai sudarė 10,7 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo į Lietuvą. Palyginti su 2006 metų I–III ketvirčiais, importas iš Vokietijos išaugo 1,2 karto. Daugiausia buvo įvežta kavos (už 30 mln. Lt), maisto produktų, nenurodytų kitoje vietoje (KN 2106, už 28 mln. Lt), gyvūninių produktų, netinkamų žmonių maistui (už 28 mln. Lt), bananų (už 24 mln. Lt).

Prekybos pagal pagrindines produktų grupes analizė parodė, kad teigiamas buvo prekybos gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktais (KN 01–05), paruoštais maisto produktais, gėrimais ir tabako gaminiiais (KN 16–24) balansas (9 pav.). Palyginti su 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, prekybos riebalais ir aliejumi (KN 15) neigiamas balansas sumažėjo, o augalinės kilmės produktais (KN 06–14) tapo teigiamas.



8 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas pagal šalis per 2006 ir 2007 metų I–III ketvirčius, mln. Lt

Figure 8. Structure of imports of agricultural and food products by country group in the I–III quarters of 2006 and 2007, mill. Lt



9 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų grupių užsienio prekybos balansas per 2007 metų I–III ketvirčius, mln. Lt

Figure 9. Balances of foreign trade of agricultural and food products in the I–III quarters of 2007, mill. Lt

2007 metų I–III ketvirčių užsienio prekybos apyvartos analizė pagal šalių grupes parodė, kad, palyginti su tuo pačiu 2006-ųjų laikotarpiu, 1,4 karto išaugo prekybos su naujosiomis ES šalimis (ES-10) ir ES šalimis senbuvėmis (ES-15) apyvarta, prekybos apyvarta su trečiosiomis šalimis padidėjo 1,2 karto. Daugiausia išaugo prekybos su naujai įstojusiomis į ES šalimis (ES-2) apyvarta – 2,8 karto, tačiau ji sudarė tik 48,9 mln. Lt.

Didžiausia apyvarta buvo prekiaujant su Vokietija (1411 mln. Lt), Rusija (1405 mln. Lt), Lenkija (1273 mln. Lt), Latvija (1243 mln. Lt). Didžiausi prekybos perviršiai buvo prekiaujant su Rusija (1174 mln. Lt), Vokietija (480 mln. Lt), Latvija (230 mln. Lt), Jungtine Karalyste (207 mln. Lt), Italija (97 mln. Lt), Estija (84 mln. Lt), didžiausias deficitas – prekyboje su Lenkija (-688 mln. Lt).

Summary

The value of agricultural and food products exported during the I–III quarters of 2007 amounted to 5320.6 mill. Lt and, compared to the same period of 2006, went up by 1.39 times. The imports reached 4366.0 mill. Lt and increased by 1.24 times. According to the Special Trade System, the Lithuanian foreign trade turnover increased by 31.6 per cent in comparison with the I–III quarters of 2006, and a positive balance amounted to 954.6 mill. Lt.

The largest amounts exported made up dairy products, fruits, animal feedingstuffs, tobacco products, meat, cereals, products made from meat and fish while fruits and nuts, non-alcoholic beverages, fish, meat, miscellaneous food products (CN code 21) was among the largest amounts imported. The exports into the EU countries made up 68 per cent of the total exports of agricultural and food products, and the imports from these countries accounted for 83 per cent of the total imports. Russia, Germany, Latvia, United Kingdom were the major countries of Lithuania's exports while the largest amounts imported were from Turkey, Netherlands, Spain, Ukraine. The largest turnover was in trade with Germany, Russia, Poland, Latvia.

ŪKININKŲ ŪKIŲ 2006 METŲ VEIKLOS REZULTATŲ APŽVALGA *REVIEW OF FARMING RESULTS AT FAMILY FARMS IN 2006*

Arvydas KUODYS

Straipsnio tikslas – apibendrinti Lietuvos ūkių apskaitos duomenų tinklo (ŪADT) ūkininkų ūkių 2006 metų veiklos rezultatų tyrimo duomenis, kurie pateikti leidinyje „Žemės ūkio respondentinių ūkių duomenys 2006“. Tyrime naudoti statistinio grupavimo ir palyginamosios analizės metodai.

2006 metų veiklos rezultatų tyrime dalyvavo 1300 ūkininkų ūkių. Kaip įprasta, daugiausia ŪADT respondentų – iš Šiaulių apskrities, mažiausia – iš Alytaus. Pusėje apskričių respondentų skaičius didėjo, o pusėje mažėjo.

Respondentinių ūkių pasiskirstymas ir pagal bendrąjį žemės plotą, ir pagal žemės ūkio naudmenų (ŽŪN) našumą, palyginti su 2005 metais, keitėsi nedaug. 1,5 procentinio punkto padidėjo ūkių, mažesnių nei 50 ha, ir 2 procentiniais punktais ūkių, didesnių nei 150 ha, skaičius, 3 procentiniais punktais sumažėjo ūkių nuo 50 iki 100 ha ir nepasikeitė ūkių nuo 100 iki 150 ha skaičius. Nederlingų žemių (mažiau kaip 35 balų) ūkių sumažėjo beveik 2 procentiniais punktais, o derlingų žemių (daugiau kaip 45 balų) padaugėjo beveik 2,5 procentinio punkto. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiai sudarė apie trečdalį respondentinių ūkių. Jų vidutinis ŽŪN plotas 5 proc., o žemės našumas 13 proc. mažesnis nei vidutiniškai šalyje. Didžiausio žemės našumo žemėse ūkininkavo ir turėjo didžiausius pagal plotą ūkius augalininkystės besiverčiantys ūkininkai.

Respondentinių ūkių struktūra pagal ūkininkavimo tipus taip pat keitėsi nedaug: iš aštuonių ūkininkavimo tipų trijų (augalininkystės, daržininkystės, sodininkystės ir mišrių augalininkystės – kiaulininkystės) dalis struktūroje beveik nesikeitė, trijų (javų, rapsų, mišrių augalininkystės – žolėdžių gyvulių ir pienininkystės) – sumažėjo 1–2,5 procentinio punkto ir dviejų (mišrių, vyraujant augalininkystei, ir mišrių, vyraujant žolėdžiams gyvuliams) – padidėjo 2,4–2,6 procentinio punkto.

Respondentinių ūkių struktūros pagal ūkių ekonominį dydį pokyčiai didesni. Gerokai padidėjo lyginamasis svoris tų ekonominio dydžio grupių ūkių, kurių, palyginti su atrankos planu, trūko: 2–4 EDV – 12 proc. punktų, o didesnių už 40 EDV – net 43 procentiniais punktais. Visų kitų ekonominio dydžio grupių ūkių dalis struktūroje sumažėjo.

Pasėlių struktūra 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, pasikeitė: žolinių augalų lyginamasis svoris struktūroje padidėjo 4 procentiniais punktais ir sudarė 28,5 proc., miežiams teko 19,3 proc. (padidėjo 2,5 procentinio punkto), o kviečiams – 16,6 proc. (sumažėjo 4,5 proc. punkto). Šių trijų augalų rūšių pasėlių dalis pasėlių struktūroje sudarė apie 65 proc. ir buvo 2 procentiniais punktais didesnė nei prieš metus.

Miežiai javų pasėlių struktūroje vyravo ūkiuose iki 100 ha, o stambesniuose daugiau buvo auginama kviečių. Pastarieji vyravo ir augalininkystės specializacijos ūkiuose. Kviečiai, miežiai ir rapsai javų ir augalininkystės ūkininkavimo tipo ūkiuose užėmė 51–61 proc. pasėlių, o mišriuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, ir pienininkystės ūkiuose – tik 11–15 proc. Kaip ir ankstesniais metais, didžiausią žemės dalį kviečiams skyrė Marijampolės apskrities ūkininkai (36 proc.), miežiams – Šiaulių (30 proc.), rapsams – Marijampolės (17,5 proc.), grikiams – Vilniaus (9,3 proc.), cukriniams runkeliams – Marijampolės (4,4 proc.) apskričių ūkininkai.

Respondentinių ūkininkų ūkių struktūra 2006 metais
Structure of selected family farms, 2006

Eil. Nr.	Ūkininkavimo tipas <i>Type of farming</i>		Ekonominis dydis, EDV <i>Economic size, ESU</i>									Iš viso / Total	%
	pavadinimas <i>description</i>	kodas <i>code</i>	0<2	2<4	4<6	6<8	8<12	12<16	16<40	40<100	>=100		
1	Javų, rapsų <i>Specialist cereals, oilseed and protein crops</i>	13	3	19	22	19	37	26	123	114	39	402	30,9
2	Augalininkystės <i>General field cropping</i>	14	3	24	18	8	16	14	71	43	18	215	16,5
3	Daržininkystės, sodininkystės <i>Horticulture and permanent crops</i>	20, 34	–	7	8	6	7	7	14	7	2	58	4,5
4	Pienininkystės <i>Specialist dairying</i>	41	2	31	22	22	19	21	29	7	–	153	11,8
5	Mišrus, vyraujant augalininkystei / <i>Mixed cropping</i>	60	2	57	14	5	7	2	18	14	1	120	9,2
6	Mišrus, vyraujant žolėdžiams gyvuliams <i>Mixed livestock, mainly grazing livestock</i>	42, 43, 44, 71	5	44	19	7	6	7	3	2	–	93	7,2
7	Mišrus augalininkystės – žolėdžių gyvulių <i>Field crops-grazing livestock, combined</i>	81	4	67	36	19	25	6	42	11	2	212	16,3
8	Mišrus augalininkystės – kiaulininkystės ir kt. <i>Field crops and granivores, combined</i>	50, 72, 82	1	8	9	2	4	–	15	5	3	47	3,6
	Iš viso / Total		20	257	148	88	121	83	315	203	65	1300	100
	%		1,5	19,8	11,4	6,8	9,3	6,4	24,2	15,6	5	100	

2006 metai nebuvo palankūs žemės ūkiui. Dėl sudėtingų žiemojimo sąlygų žuvo nemaža dalis žiemkenčių pasėlių, dalis jų nukentėjo nuo pavasarinio pelėsio, dalis išmirko, karšti ir sausi orai vasarą taip pat neigiamai veikė augalų vystimąsi, todėl beveik visų augalų derlingumas, palyginti su 2005 metais, buvo gerokai mažesnis: ankštinių augalų – dvigubai, kviečių – 43 proc., miežių – 35 proc. Nepasikeitė tik cukrinių runkelių derlingumas. Tačiau kainos žymiai išaugo: daugiausia bulvių (48 proc.), kviečių ir rugių – trečdaliu, grikių – 18 proc., miežių – 13 proc., o cukrinių runkelių sumažėjo 27 proc.

Gyvulių, išskyrus avis, skaičiaus pokyčiai ūkininkų ūkiuose labai panašūs į buvusius 2005 metais. Per metus galvijų skaičius padidėjo 16 proc., melžiamų karvių ir avių – po 10 proc., kiaulių sumažėjo 7 proc. Melžiamų karvių skaičius pienininkystės ūkiuose išaugo tiek pat (19 proc.) kaip 2005 metais. Visų apskričių, išskyrus Alytaus, prekiniuose ūkininkų ūkiuose melžiamų karvių skaičius didėjo, daugiausia Klaipėdos (18 proc.).

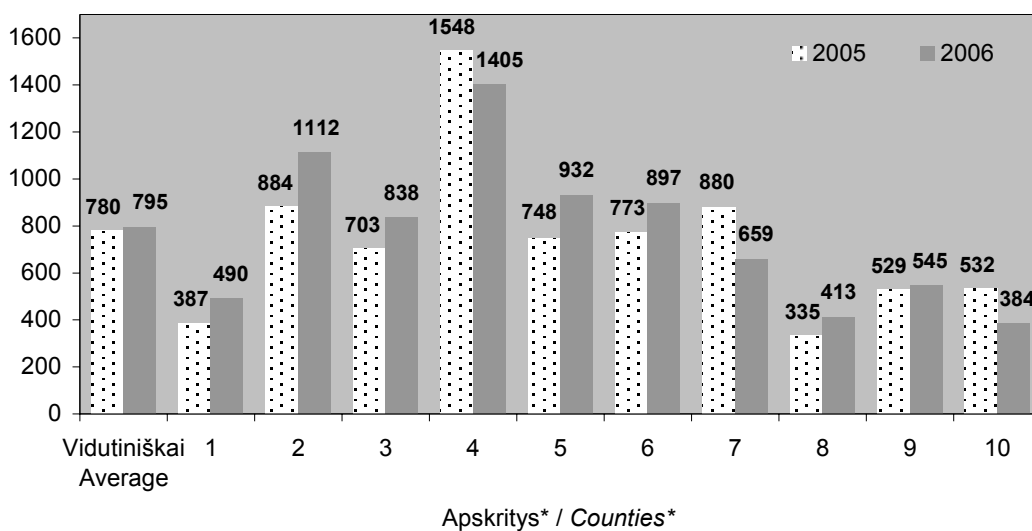
Žemės ūkio turtas vidutiniškai padidėjo 17 proc., arba 3 procentiniais punktais mažiau nei 2005-aisiais. Net 28 proc. turtas padidėjo Klaipėdos ir tik 11 proc. Panevėžio ir Telšių apskričių ūkininkų ūkiuose. 2005 metais javų, rapsų ir pienininkystės ūkiuose turtas didėjo ketvirtadaliu, o 2006-aisiais tik penktadaliu. Tiek pat jis didėjo ir augalininkystės bei mišriuose augalininkystės – žolėdžių gyvulių ūkiuose. Kaip ir ankstesniais metais, ūkininkai daugiausia dėmesio skyrė ūkio techninės bazės stiprinimui, nes jų traktorių, kombainų ir žemės ūkio mašinų vertė per metus padidėjo maždaug trečdaliu, o gyvulių – 15 proc., žemės – 7,6 proc., pastatų – 4,4 proc. Turto vertė, tenkanti 1 ha ŽŪN, išaugo 17 proc. ir siekė 4970 Lt. Šis rodiklis didžiausias daržininkystės, sodininkystės, mažiausias – javų, rapsų specializacijos ūkiuose. Tauragės apskrityje jis už šalies vidurkį buvo didesnis 44 proc., Vilniaus – 17 proc. mažesnis, o ekologiniuose ūkiuose 8 proc. mažesnis. Ūkininkų turto struktūra daug nesikeičia, tačiau vis didėja technikos vertės lyginamasis svoris turte. Traktorių, kombainų, žemės ūkio mašinų, transporto priemonių ir įrengimų dalis 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, padidėjo nuo 32 iki 37 proc.

Finansinio turto padidėjimas per pastaruosius metus vis mažėjo: 2004 metais jis siekė 59 proc., 2005-aisiais – 37 proc., 2006 metais – 28 proc. Daugiausia (57 proc.) finansinis turtas 2006 metais didėjo mišriuose, vyraujant augalininkystei, ūkiuose, o mažiausiai (5 proc.) – augalininkystės – kiaulininkystės ūkiuose.

Per 2006 metus vidutiniškai vieno ūkininko **skolos** padidėjo 58 proc. Daugiausia jos išaugo Klaipėdos apskrities (2,5 karto) ir mišriuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams (2,2 karto), ūkiuose. Tik 18 proc. skolos didėjo Telšių apskrities ūkiuose. Skolų suma, tenkanti 1 ha ŽŪN, didžiausia buvo Marijampolės apskrities (1405 Lt) ir augalininkystės specializacijos (1181 Lt), o mažiausia – Vilniaus apskrities (384 Lt) ir mišriuose, vyraujant augalininkystei (418 Lt), ūkiuose. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkių skolos buvo 50 proc. mažesnės nei palankių ūkininkauti vietovių. Ekologinių ūkių skolos nedaug viršijo šalies vidutinį lygį. Jaunesnieji ūkininkai (iki 40 m.) skolinosi daugiau, ir jų skolos, tenkančios 1 ha ŽŪN, beveik dvigubai didesnės negu vyresnių nei 50 metų ūkininkų.

Ūkininko nuosavo žemės ūkio turto struktūra 2004–2006 metais
Structure of agricultural assets of family farm in 2004–2006

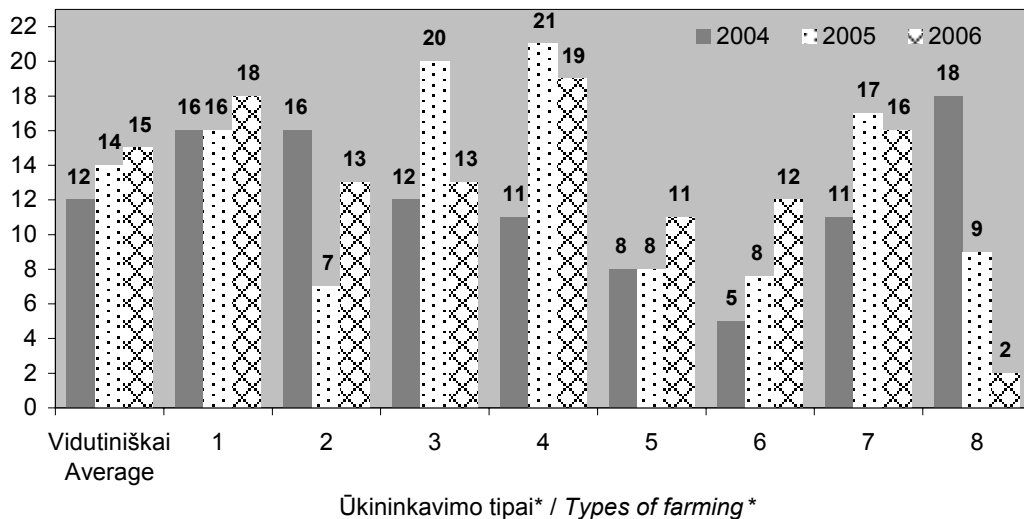
Turto rūšis	2004		2005		2006	
	tūkst. Lt thous. Litas	%	tūkst. Lt thous. Litas	%	tūkst. Lt thous. Litas	%
Žemė / Land	29,54	19	37,69	16	34,71	17
Gamybiniai pastatai Farm buildings	24,45	16	29,06	13	29,90	15
Traktoriai / Tractors	15,41	10	28,61	12	29,56	15
Kombainai / Harvesters	7,04	5	14,80	6	9,50	5
Žemės ūkio mašinos Agricultural machinery	7,60	5	12,00	5	12,61	6
Įrenginiai / Equipment	11,53	7	21,81	9	22,03	11
Gyvuliai / Livestock	13,62	9	22,25	10	19,08	10
Kvotos / Quota	15,46	10	25,71	11	17,47	9
Kitas turtas / Other	30,20	20	38,77	17	24,79	12
Iš viso / Total	154,85	100	230,70	100	199,65	100



1 pav. Skolos 1 ha ŽŪN 2005 ir 2006 metais, Lt
Figure 1. Debts per 1 Litas UAA in 2005–2006, Litas

* 1 – Alytaus, 2 – Kauno, 3 – Klaipėdos, 4 – Marijampolės, 5 – Panevėžio, 6 – Šiaulių, 7 – Tauragės, 8 – Telšiai, 9 – Utenos, 10 – Vilniaus.

Nuosavas kapitalas 2006 metais padidėjo beveik tiek pat (15 proc.), kiek ir praėjusiais metais. Smulkių ūkių (<2 EDV) nuosavas kapitalas sumažėjo apie 3 proc., o visose kitose ūkių grupėse jis didėjo. Didžiausias nuosavo kapitalo vertės metinis prieaugis buvo pienininkystės (19 proc.) ir javų, rapsų specializacijos (18 proc.), Klaipėdos apskrities (27 proc.), o mažiausias – mišriuose augalininkystės – kiaulininkystės (2 proc.) ir Alytaus apskrities (6 proc.) ūkiuose. Palankių ir nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose šis rodiklis mažai skyrėsi ir buvo artimas vidutiniam, o ekologinių ūkių – net 7 procentiniais punktais viršijo vidurkį.



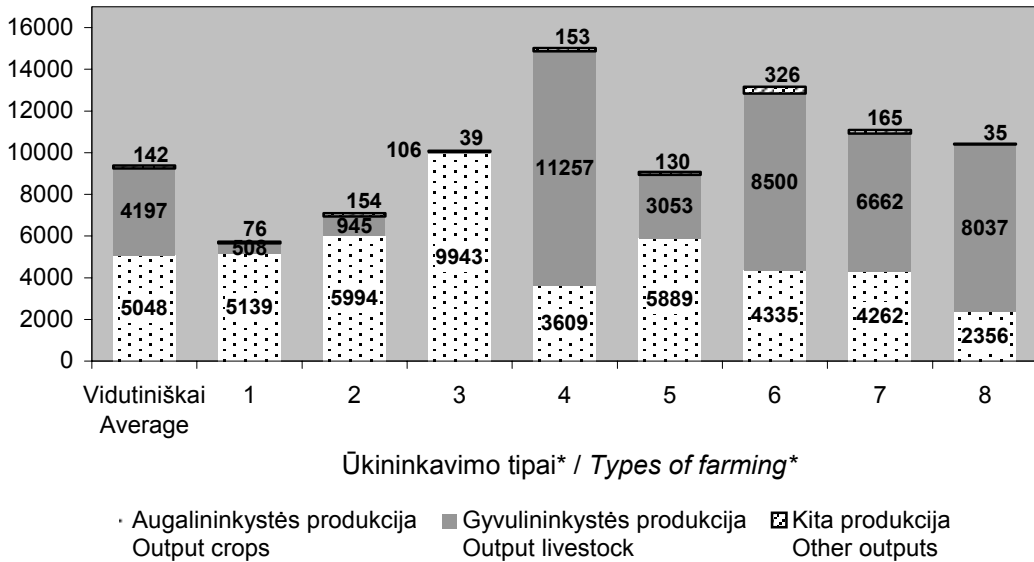
2 pav. Nuosavo kapitalo metinis prieaugis 2004–2006 metais, proc.

Figure 2. Annual change in net worth in 2004–2006, %

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Bendrosios produkcijos vertė, tenkanti 1 EDV, vidutiniškai tesiekė 82 proc. 2005 metų lygio. Dėl nepalankių klimatinėms sąlygoms daugiausia (26 proc.) sumažėjo augalininkystės produkcija, o gyvulininkystės produkcijos mažėjimas tesiekė 6 proc. Pagal minėtą rodiklį 2006 metais geresnių rezultatų nei 2005-aisiais pasiekė tik daržininkystės, sodininkystės specializacijos ir mažesni negu 10 ha ūkiai, visų kitų ūkių rezultatai prastesni. Labai nedaug pablogėjo ir mišrių augalininkystės – kiaulininkystės bei Tauragės apskrities ūkių rezultatai. Daugiausia bendrosios produkcijos gamyba sumažėjo javų, rapsų specializacijos (31 proc.) ir Marijampolės apskrities (35 proc.), gerokai mažiau – mišrios gamybos (12–25 proc.), Klaipėdos (7 proc.), Utenos (14 proc.) ir Panevėžio (17 proc.) apskričių ūkiuose.

Gyvulininkystės produkcijos dalis bendrojoje produkcijoje didėjo. 2006 metais ji, palyginti su 2005-aisiais, padidėjo 6 procentiniais punktais ir beveik pasiekė 45 proc., o augalininkystės – sumažėjo nuo 60 iki 54 proc. Kitos veiklos pajamų dalis (1,5 proc.) beveik nepasikeitė, tačiau Tauragės ir Vilniaus apskričių ūkiuose ji buvo gerokai didesnė, atitinkamai 2,7 proc. ir 5,1 proc.



3 pav. Produkcijos gamyba 1 EDV, Lt

Figure 3. Output per 1 ESU, Litas

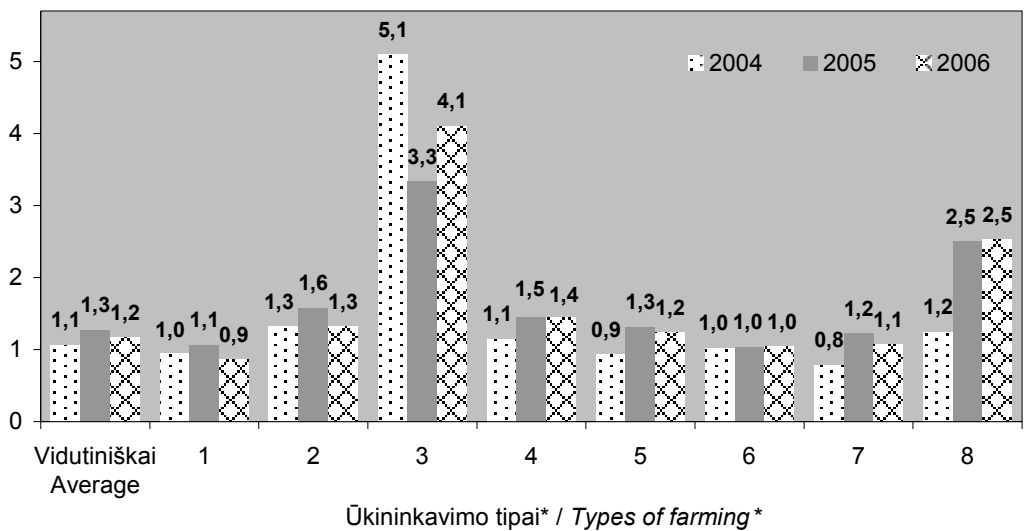
* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Bendrojoje produkcijoje gyvulininkystės produkcija vyravo 10–100 ha ūkiuose, palankiose ūkininkauti vietovėse išikūrusiuose ūkiuose, pienininkystės, gyvulius auginančiuose, mišrios gamybos ūkiuose, Klaipėdos ir Utenos apskričių ūkiuose. Didėjo pieno dalis bendrojoje produkcijoje. 2005 metais vidutiniškai šalyje jam teko 26 proc., o po metų – 28 proc. Pienininkystės ūkiuose 2006 metais jis sudarė apie 61 proc., Utenos ir Klaipėdos apskričių ūkiuose – atitinkamai 45 ir 40 proc. bendrosios produkcijos. Mažiausias pieno produkcijos lyginamasis svoris – Marijampolės (14 proc.) ir Šiaulių (18 proc.) apskričių ūkiuose. Galvijiena sudarė apie dešimtadalį bendrosios produkcijos. Gerokai didesnė jos dalis mišriuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams (21 proc.), Klaipėdos apskrities (17 proc.), pienininkystės (14 proc.), Utenos, Tauragės ir Telšių apskričių (13–14 proc.) ūkiuose.

Iš augalininkystės produkcijos rūšių didžiausia dalis bendrojoje produkcijoje teko kviečiams (10 proc.) ir miežiams (8 proc.). Javų, rapsų specializacijos ūkiuose šios dalys atitinkamai sudarė 32 proc. ir 21 proc., arba, kartu paėmus, truputį daugiau nei pusę bendrosios produkcijos. Smulkesniuose ūkiuose (iki 12 EDV) didesnis lyginamasis svoris bendrojoje produkcijoje teko miežiams, o stambėjant ūkiui – kviečiams. 2006 metais didesniuose nei 100 EDV ūkiuose kviečių dalis bendrojoje produkcijoje siekė 29 proc., o miežių – tik 12 proc. Palankiose ūkininkauti vietovėse išikūrusiuose ūkiuose šios dalys sudarė atitinkamai 13 proc. ir 10 proc., o nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose – po 5 proc.

2006 metais bendrosios produkcijos 1 ha ŽŪN, kaip ir 2005-aisiais, daugiausia pagaminta Tauragės apskrityje ir daržininkystės, sodininkystės ūkiuose, 1 EDV – taip pat Tauragės apskrityje ir pienininkystės ūkiuose. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiai bendrosios produkcijos 1 EDV gamino, palyginti su palankių ūkininkauti vietovių ūkiais, daugiau: 2004 metais – 9 proc., 2005 metais – 7 proc., 2006-aisiais – 12 proc.

Vidutiniškai 1 ha ŽŪN ūkininkų ūkiuose gauta 1174 Lt **pardavimo pajamų**, beveik 8 proc. mažiau nei 2005 metais, bet 10 proc. daugiau negu 2004-aisiais. Geriausių rezultatų, kaip ir per dvejus praėjusius metus, pasiekė daržininkystės, sodininkystės ir mišrūs augalininkystės – kiaulininkystės ūkiai. Ūkio pajamos 1 ha ŽŪN, palyginti su 2005 metais, beveik nepasikeitė pienininkystės, mišriuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, mišriuose augalininkystės – kiaulininkystės ir Panevėžio, Šiaulių apskričių ūkiuose, o išaugo daržininkystės, sodininkystės (net 23 proc.) ūkiuose.



4 pav. Žemės ūkio veiklos pajamos 1 ha ŽŪN 2004–2006 metais, tūkst. Lt
 Figure 4. Income from agricultural activity per 1 ha UAA in 2004-2006, thous. Litas

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Pajamų struktūroje augalininkystės pajamos vyravo Kauno, Marijampolės, Šiaulių ir Vilniaus apskričių ūkiuose. Palankių ūkininkauti vietovių ūkiuose jos siekė 53 proc., javų, rapsų ūkiuose – 89 proc., o daržininkystės, sodininkystės ūkiuose – 98 proc. Pienininkystės ūkiai 82 proc. pajamų gavo pardavę pieną ir 14 proc. – galvijieną, o mišrių, vyraujant žolėdžiams gyvuliams – atitinkamai 52 proc. ir 28 proc.

Gamybos išlaidos 1 ha ŽŪN 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, padidėjo 5 proc. Kintamosios išlaidos sumažėjo 3 proc., o pastoviosios išaugo 15 proc. Kintamosios išlaidos viršijo pastoviąsias smulkiausiuose (<10 ha) ir stambiausiuose (>150 ha), dideliuose pagal ekonominį dydį (>16 EDV), palankių ūkininkauti vietovių, pienininkystės ir mišriuose, vyraujant gyvulininkystei, ūkiuose. Tokia pati tendencija – ir Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių ir Telšių apskričių ūkiuose.

Daugiausia išlaidų 1 ha ŽŪN, kaip ir 2004–2005 metais, padaryta mišriuose augalininkystės – kiaulininkystės ir daržininkystės, sodininkystės, mažiausiai – javų, rapsų ūkiuose. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkių išlaidos 13 proc. mažesnės, o palankių vietovių – 10 proc. didesnės už vidutines. Išlaidos viršijo šalies vidurkį ūkiuose, turinčiuose mažiau nei 30 ha žemės, Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Tauragės apskričių ir ekologiniuose (56 proc.) ūkiuose.

2006 metais ūkininkų ūkių išlaidų struktūra, palyginti su 2005-aisiais, keitėsi nedaug (didėjo ar mažėjo 1–3 proc.). Kaip ir ankstesniais metais, didžiausia išlaidų dalis teko pašarams (26 proc.) ir nusidėvėjimui (18 proc.). Pašarų dalis išlaidų struktūroje sudarė: mišriuose ūkiuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, – 39 proc., pienininkystės ūkiuose – 42 proc., mišriuose augalininkystės – kiaulininkystės ūkiuose – 47 proc.

3 lentelė / Table 3

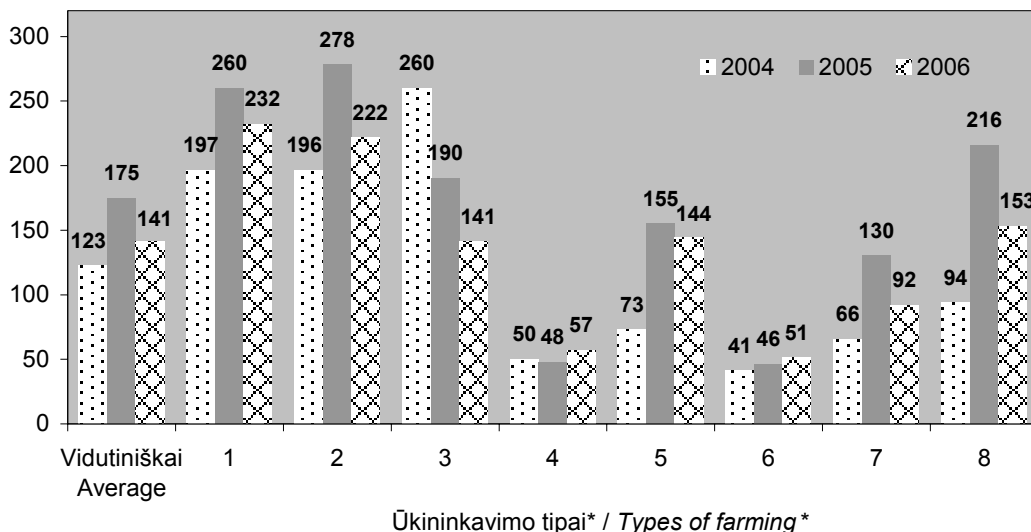
Išlaidų 1 ha ŽŪN struktūra 2004–2006 metais
Structure of costs per 1 ha UAA in 2004-2006

Išlaidų rūšys	2004		2005		2006	
	Lt	%	Lt	%	Lt	%
Pašarai / <i>Feedingstuffs</i>	277	26	317	25	336	25
Nusidėvėjimas / <i>Depreciation</i>	155	15	204	16	252	18
Degalai, elektra / <i>Fuel, electricity</i>	139	13	165	13	170	12
Mineralinės trąšos / <i>Mineral fertilizers</i>	123	12	175	14	141	10
Sėklos / <i>Seeds</i>	84	8	125	10	94	7
Augalų apsaugos produktai <i>Crop protection products</i>	58	5	73	6	56	4
Pastatų ir technikos priežiūra <i>Maintenance of buildings and machinery</i>	41	4	62	5	73	5
Darbo užmokestis / <i>Wages paid</i>	37	3	36	3	34	2
Žemės mokestis ir nuoma <i>Land tax and rent</i>	32	3	40	3	32	2
Kitos / <i>Other</i>	112	11	86	7	182	13
Iš viso / <i>Total</i>	1058	100	1283	100	1370	100

2006 metais 1 ha ŽŪN **degalų** vidutiniškai sunaudota tiek pat kiek ir 2005-aisiais (147 Lt). Didžiausios degalų sąnaudos – smulkiausiuose (<10 ha) ūkiuose (45 proc. daugiau nei vidutiniškai šalyje), daržininkystės, sodininkystės ir mišriuose augalininkystės – kiaulininkystės ūkiuose (apie 14 proc. viršija vidurkį). Santykinės degalų sąnaudos atskirose apskrityse skiriasi nedaug: Šiaulių ir Vilniaus 3 proc., Kauno ir Marijampolės 5 proc. viršijo vidutines, o kitose apskrityse 3–5 proc. buvo mažesnės už vidutines.

Vidutinės mineralinių trąšų išlaidos 1 ha ŽŪN – 141 Lt. Nuosekliai šios išlaidos augo didėjant ūkio ekonominiam dydžiui. Ūkiuose, kurių ekonominis dydis mažesnis nei 2 EDV, 1 ha ŽŪN sunaudota trąšų tik už 49 Lt, o didesniuose negu 100 EDV ūkiuose – už 374 Lt. Palyginti su viduti-

nėmis sąnaudomis, daug trąšų sunaudota ūkiuose, kurių plotas didesnis nei 150 ha (už 257 Lt), žemės našumas viršija 45 balus (už 253 Lt), taip pat javų, rapsų specializacijos (už 232 Lt). Mažiausiai pinigų trąšoms išleista pienininkystės (57 Lt), mišrios gamybos, vyraujant žolėdžiams gyvuliams (51 Lt), ir Utenos apskrities (49 Lt) ūkiuose.

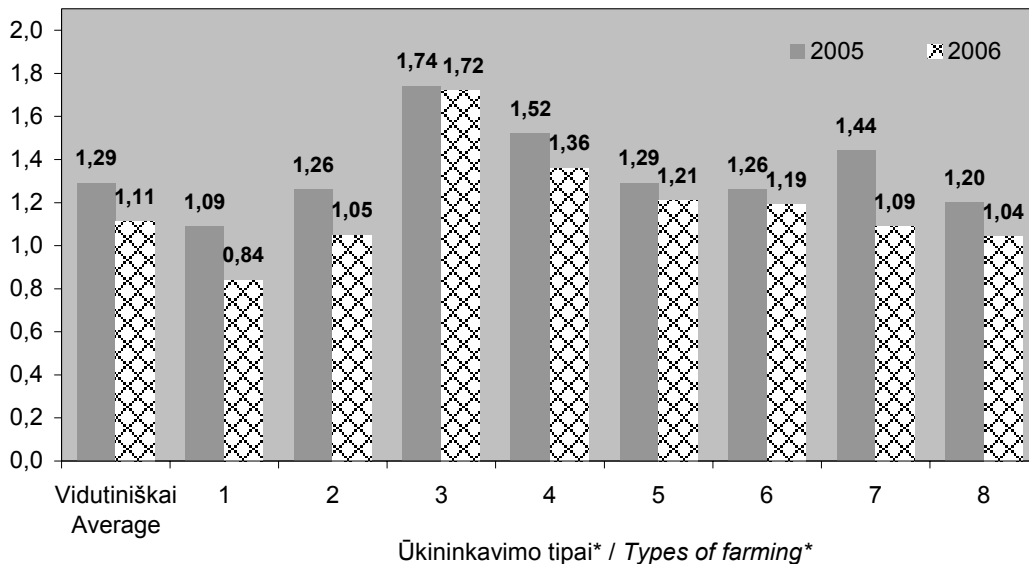


5 pav. Išlaidos trąšoms 1 ha ŽŪN įvairių ūkininkavimo tipų ūkininkų ūkiuose 2004–2006 metais, Lt
Figure 5. Costs of fertilizers per 1 ha UAA in various types of family farms in 2004–2006, Litas

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

2006 metais vidutiniškai vienam išlaidų litui teko 1,11 Lt bendrosios produkcijos, arba 14 proc. mažiau negu 2005 metais. Ir vienas, ir kitais metais efektyviausiai gamybos išteklius naudojo daržininkystės, sodininkystės ir pienininkystės, o mažiausiai efektyviai – javų, rapsų specializacijos ūkiai. Pastaruosiuose ir mišriuose augalininkystės – žolėdžių gyvulių ūkiuose šis rodiklis sumažėjo labiausiai (23–24 proc.). 2005 metais geriausių rezultatų pasiekė Marijampolės ir Telšių, o 2006-aisiais – Tauragės ir Klaipėdos ūkiai.

2006 metais dėl nepalankių gamtinių sąlygų ūkių **bendrasis pelnas** gerokai sumažėjo ir 1 ha ŽŪN tesiekė 149 Lt, o 1 EDV – 919 Lt. Ir vienu, ir kitu atveju tendencijos buvo beveik vienodos. Geresnių nei vidutiniai rodiklių pasiekė mažesni negu 50 ha ūkiai, daržininkystės, sodininkystės, pienininkystės, mišrios gamybos, vyraujant augalininkystei, ir vyraujant žolėdžiams gyvuliams, Klaipėdos, Tauragės, Telšių ir Utenos apskričių ūkiai. Prasčiausi rodikliai – javų, rapsų, mažesniuose nei 2 EDV, didesniuose nei 40 EDV, Alytaus ir Vilniaus apskričių ūkiuose. Ūkių, įsikūrusių nepalankiose ūkininkauti vietovėse, bendrasis pelnas, tenkantis 1 EDV, buvo didesnis nei palankių ūkininkauti vietovių ūkių. 2006 metais geresnių rezultatų nei 2005-aisiais pasiekė tik mažiausi pagal plotą (iki 10 ha) ir daržininkystės, sodininkystės ūkiai.



6 pav. Bendroji produkcija 1 Lt išlaidų 2005 ir 2006 metais, Lt
Figure 6. Total output per 1 Lit of costs in 2005–2006, Lit

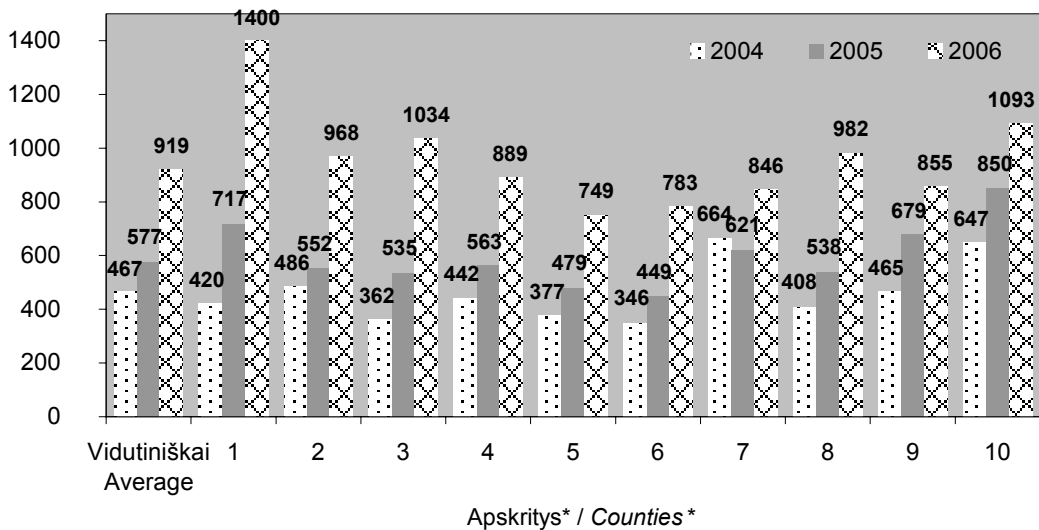
* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Ūkininko ūkiui vidutiniškai teko 23,75 tūkst. Lt **gamybos subsidijų**, 46 proc. jų sudarė tiesioginės išmokos už pasėlius, po 15 proc. – kompensacijos ūkininkaujantiems nepalankiose ūkininkauti vietovėse ir plėtojantiems ekologiškų produktų gamybą, 12 proc. – parama gyvulininkystei, beveik 9 proc. – parama nelaimės atveju.

Gamybos subsidijos, tenkančios 1 ha ŽŪN, 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, vidutiniškai buvo 35 proc. didesnės, siekė 591 Lt. Įvairaus ŽŪN ploto ūkiuose jos svyravo nuo 495 Lt iki 629 Lt, o įvairaus ekonominio dydžio ūkiuose – truputį mažiau (nuo 577 iki 657 Lt), prastesnių nei 32 našumo balai žemių ūkiams teko 788 Lt, o didesnio nei 45 balai našumo – 489 Lt gamybos subsidijų. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkių subsidijos buvo 1,6 karto didesnės nei palankių ūkininkauti vietovių ūkių. Didžiausias subsidijas gavo ekologiniai ūkiai, kur jos net 2 kartus viršijo vidutines.

Alytaus apskrities ūkininkai vidutiniškai gavo po 951 Lt gamybos subsidijų 1 ha ŽŪN, o Šiaulių apskrities – tik 477 Lt. Subsidijų diferenciacija apskričių lygmeniu, palyginti su ankstesniais metais, toliau mažėjo ir siekė 2 kartus.

Subsidijos investicijoms, tenkančios 1 ha ŽŪN, per metus padidėjo 2,4 karto, beveik tiek pat kiek ir 2005 metais, o jų dalis bendrojoje subsidijų sumoje padidėjo nuo 24 proc. iki 36 proc. Didžiausią investicinę paramą 2006 metais gavo daržininkystės, sodininkystės (751 Lt), Klaipėdos apskrities (503 Lt), o mažiausią – augalininkystės (172 Lt) ir Vilniaus apskrities (190 Lt) ūkiai. Investicinės paramos diferenciacija tarp apskričių toliau mažėjo ir sudarė 2,6 karto, tačiau tarp palankių ir nepalankių ūkininkauti vietovių vėl padidėjo ir siekė 1,4 karto.



7 pav. Valstybės parama 1 ha ŽŪN 2004–2006 metais, Lt

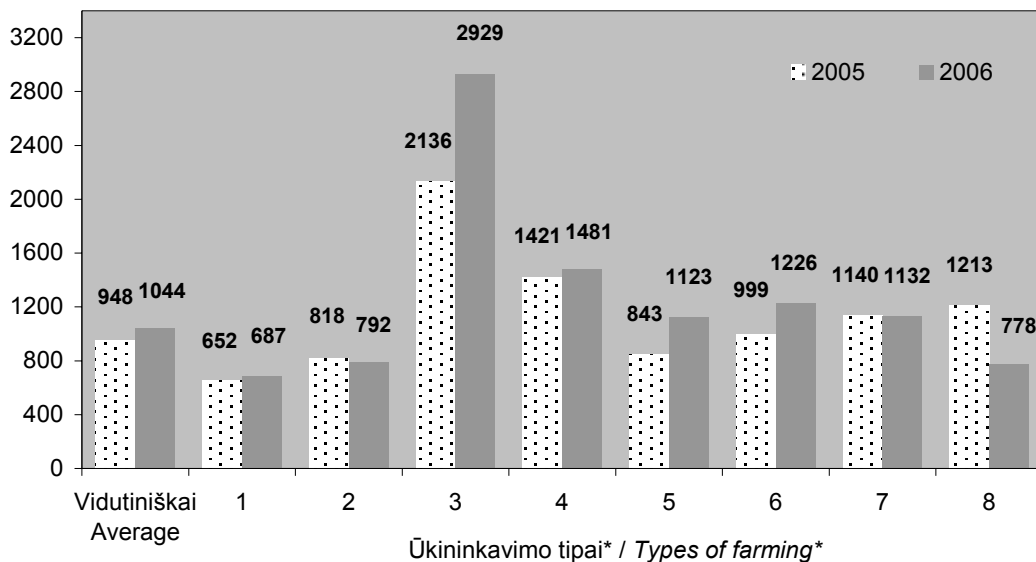
Figure 7. Subsidies per 1 ha UAA in 2004–2006, Litai

* 1 – Alytaus, 2 – Kauno, 3 – Klaipėdos, 4 – Marijampolės, 5 – Panevėžio, 6 – Šiaulių, 7 – Tauragės, 8 – Telšių, 9 – Utenos, 10 – Vilniaus.

Dėl paramos didėjimo **bendrasis pelnas su subsidijomis**, tenkantis 1 ha ŽŪN, 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, buvo dešimtadaliu didesnis. Pagal šį rodiklį geriausių rezultatų, kaip ir ankstesniais metais, pasiekė daržininkystės, sodininkystės, smulkiausi pagal plotą, gyvulininkystė užsiimančios, Klaipėdos, Tauragės, Alytaus, Telšių apskričių bei ekologiniai ūkiai. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkių rezultatai 11 proc. geresni nei vidutiniai, o palankių vietovių – 9 proc. prastesni.

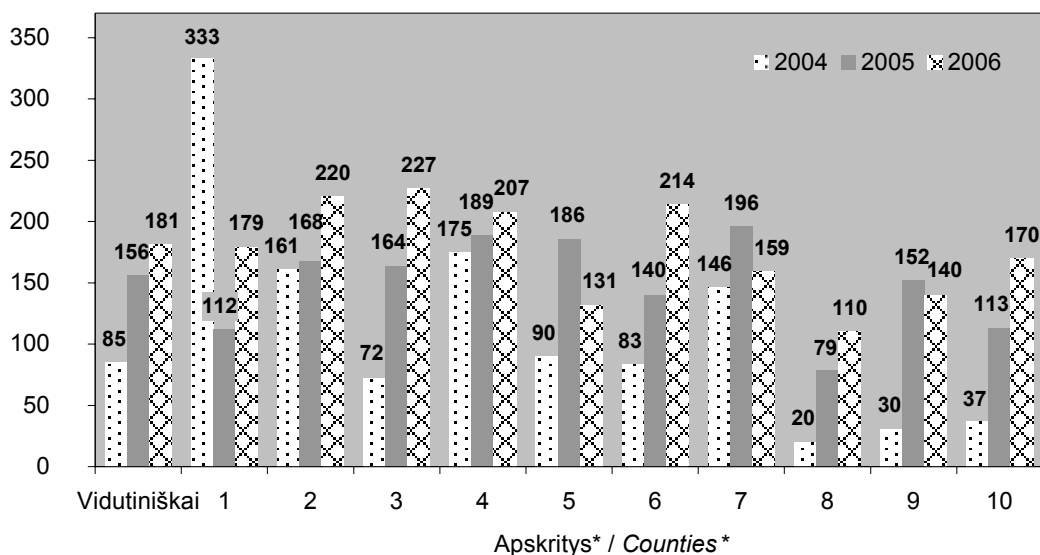
Valstybės paramos dalis bendrajame pelne (su subsidijomis), palyginti su 2005 metais, padidėjo 26 procentiniais punktais ir pasiekė 86 proc. Palankiose ir nepalankiose ūkininkauti vietovėse įsikūrusių ūkių paramos dalis tesiskyrė 2 procentiniais punktais. Parama viršijo bendrąjį pelną (su subsidijomis) tuose ūkiuose, kur bendrosios produkcijos vertė buvo mažesnė nei išlaidos tai produkcijai pagaminti (javų, rapsų, ekologiniai, mažiausio (mažiau nei 2 EDV) ir didžiausio (daugiau 40 kaip EDV) ekonominių dydžių, Alytaus ir Vilniaus apskričių ūkiai). Mažiausias paramos lyginamasis svoris bendrame pelne su subsidijomis buvo mažesniuose nei 20 ha ūkiuose, daržininkystės, sodininkystės (40 proc.) ir Tauragės apskrities (62 proc.) ūkiuose.

2006 metais **investicijos**, tenkančios 1 ha ŽŪN, ūkininkų ūkiuose, palyginti su 2005-aisiais, buvo 35 proc. didesnės ir siekė beveik 900 Lt. Nepalankiose ūkininkauti vietovėse įsikūrusių ūkių investicijos padidėjo 51 proc., o palankių ūkininkauti vietovių – 29 proc., ir jos jau tesiskyrė ketvirtadaliu (2005 m. šis skirtumas buvo 1,5 karto). Daugiausia 1 ha ŽŪN investavo daržininkystės, sodininkystės (1,9 karto daugiau nei vidutiniškai) ir Klaipėdos apskrities (1,4 karto daugiau nei vidutiniškai), o mažiausiai – javų, rapsų (55 proc. šalies vidurkio) ir Panevėžio apskrities (63 proc. šalies vidurkio) ūkiai. Palyginti su 2005 metais, sumažėjo ūkių grupių, kur grynosios investicijos buvo neigiamos. Taip buvo tik 10–20 ha ūkių grupėje. Jau keleri metai iš eilės didžiausios gamybos investicijos – Marijampolės ir Kauno apskričių ūkiuose.



8 pav. Bendrasis pelnas (su subsidijomis) 1 ha ŽŪN 2005 ir 2006 metais, Lt
Figure 8. Gross profit (without subsidies) per 1 ha UAA in 2005-2006, Litas

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.



9 pav. Investicijos 1000 Lt nuosavo žemės ūkio turto 2004–2006 metais, Lt
Figure 9. Farm investments per 1000 Litas of agricultural assets in 2004–2006, Litas

* 1 – Alytaus, 2 – Kauno, 3 – Klaipėdos, 4 – Marijampolės, 5 – Panevėžio, 6 – Šiaulių, 7 – Tauragės, 8 – Telšių, 9 – Utenos, 10 – Vilniaus.

Investicijos, tenkančios 1 tūkst. Lt nuosavo žemės ūkio turto, kasmet didėja. 2006 metais šis rodiklis, palyginti su 2004-aisiais, buvo daugiau nei 2 kartus didesnis. Kaip ir 2005 metais, didžiausias jis buvo javų, rapsų, o mažiausias mišriuose, vyraujant augalininkystei, ūkiuose. Klaipėdos, Kauno ir Šiaulių apskričių ūkiuose šis rodiklis šalies vidurkį viršijo 18–25 proc., o Telšių apskrityje tesiekė 60 proc., Utenos – 77 proc.

Investicijų struktūroje, kaip ir per dvejus ankstesnius metus, vyravo lėšos, skirtos traktoriams (28 proc.) ir įrengimams (27 proc.) įsigyti, padidėjo žemės ūkio mašinoms ir transporto priemonėms pirkti bei gamybiniam pastatams statyti skirtų lėšų lyginamasis svoris ir atitinkamai sudarė 16 proc. ir 13 proc.

2006 metais vidutiniškai viename ūkyje buvo užimta 1,9 **sutartinio darbuotojo**, dirbtos 3863 valandos. Šalies ūkininkai nedaug naudojo samdomo darbo, vidutiniškai 89 proc. dirbto laiko teko ūkio nariams. Tačiau daržininkystės, sodininkystės ūkiuose samdomiems darbuotojams teko apie trečdalis, javų, rapsų ūkiuose – apie penktadalis, o ūkiuose, kurių ekonominis dydis – daugiau nei 100 EDV – beveik keturi penktadaliai darbo laiko. Darbo laikas ūkiuose, įsikūrusiuose nepalankiose ir palankiose ūkininkauti vietovėse, beveik vienodas. Daugiau nei 2,5 sąlyginio darbuotojo buvo užimta stambiuose pagal ekonominį dydį (>16 EDV) ir plotą (>150 ha) ūkiuose. Vidutinis sąlyginių darbuotojų skaičius buvo viršytas Alytaus, Kauno ir Šiaulių apskričių ūkiuose.

Apibendrinant tenka pastebėti, kad dėl nepalankių klimatinų sąlygų ūkininkų ūkių ūkininkavimo rezultatai buvo prastesni nei ankstesniais metais. Augalininkystės produkcijos gamyba sumažėjo 26 proc., o gyvulininkystės – 6 proc. Labiausiai bendrosios produkcijos gamyba sumažėjo javų, rapsų, gerokai mažiau – mišrios gamybos ūkiuose. Gyvulininkystės produkcijos (ypač pieno) dalis bendrojoje produkcijoje didėjo. Pardavimo pajamų 1 ha ŽŪN gauta 8 proc. mažiau negu 2005 metais. Geriausių rezultatų šioje srityje pasiekė daržininkystės, sodininkystės ir mišrūs augalininkystės – kiaulininkystės ūkiai. Gamybos išlaidos 1 ha ŽŪN padidėjo 5 proc. Vienam išlaidų litui bendrosios produkcijos pagaminta 14 proc. mažiau.

Santykiniai bendrojo pelno rodikliai šalyje buvo gerokai mažesni nei prieš metus, tačiau geresnių nei vidutiniai rodiklių pasiekė mažesni nei 50 ha, daržininkystės, sodininkystės, pienininkystės, mišrios gamybos, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, ūkiai. Dėl paramos didėjimo (gamybos subsidijos 1 ha ŽŪN padidėjo 35 proc., o subsidijos investicijoms – net 2,4 karto), bendrasis pelnas su subsidijomis 1 ha ŽŪN buvo dešimtadaliu, o investicijos – 35 proc. didesnės nei 2005 metais. Investicijų struktūroje, kaip ir per dvejus ankstesnius metus, vyravo lėšos traktoriams ir įrengimams pirkti, bet didėjo lėšų žemės ūkio mašinoms ir transporto priemonėms pirkti bei gamybiniam pastatams statyti dalis. Grynosios investicijos neigiamos buvo tik 10–20 ha ūkių grupėje.

Summary

The article deals with the farming results of 1300 family farms. Due to bad weather conditions farming results were significantly worse than in previous years. Output crops declined by 26 per cent, output livestock – by 6 percent. Total output decreased mostly at cereal, oilseed and protein farms. On the contrary, mixed farms were affected less. The share of livestock output (especially milk) in total output increased.

Receipts per 1 ha UAA were lower by 8 per cent, compared to 2005. The best results were achieved at farms of horticulture, permanent crops and mixed crop – grazing livestock farms. Costs per 1 ha UAA increased by 5 per cent. It was produced by 14 per cent less output per 1 Lit of inputs. Conventional indicators of gross profit are significantly lower compared to 2005, however, better results, compared to the previous year, were achieved at farms with UAA less than 50 ha, as well as at horticultural, permanent crop, dairy, mixed livestock farms. Due to higher subsidies (subsidies per 1 ha UAA for production increased by 35 per cent, for investments – even 2.4 times), family farm income per 1 ha UAA were higher by 10 per cent, investments – by 35 per cent, compared to 2005. Similar to 2005, main investments were done for purchasing tractors, equipment. In 2006 farmers also spent more money for agricultural and transportation machinery, farming buildings. Negative net investments were only at farms of 10–20 ha UAA.

BIOENERGIJOS GAMYBOS SKATINIMAS ES IR LIETUVOJE *PROMOTION OF BIOENERGY PRODUCTION IN THE EU AND LITHUANIA*

Albertas GAPŠYS, Vida DABKIENĖ

Dabar populiariausias mineralinis kuras prieš biokurą turi privalumą – yra daug pigesnis. Todėl biokuro gamybos skatinimas galimas tik nustačius tinkamus finansinius svetus ir sudarius galimybes tarpusavyje konkuruoti. Straipsnyje apibendrinami visi biokuro skatinimo būdai, taikomi ES ir Lietuvoje.

Biomasės vartojimo skatinimo ekonominiai ir socialiniai aspektai. Klimato kaita, kylančios naftos kainos ir nerimas dėl energijos šaltinių ateities lemia, kad vis labiau domimasi galimybėmis energijos gamybai naudoti biomasę. 2005 metų gruodį Europos Komisija patvirtino biomasės naudojimo veiksmų planą, kurio tikslas – skatinti energijos gamybai naudoti daugiau miškininkystės, žemės ūkio produktų ir atliekų.

Šiuo metu iš biomasės gaunama energija tenkina 4 proc. ES energijos poreikio. Išnaudodama visą potencialą ES iki 2010 metų galėtų padidinti biomasės naudojimą daugiau nei du kartus, laikydamosi geros žemės ūkio praktikos, išsaugodama tvarią biomasės gamybą ir tik nežymiai paveikdama vidaus maisto produktų gamybą. Tyrimų rezultatai rodo, kad ES 2010 metais naudojamos biomasės kiekis leis 5 proc. padidinti atsinaujinančios energijos sunaudojimą, o priklausomybė nuo importuojamos energijos sumažėtų nuo 48 proc. iki 42 proc. Kasmet šiltnamio efektą sukeliančių CO₂ ekvivalento dujų išmetimas sumažėtų apie 209 mln. t, o potencialui užtikrinti daugiausia kaimo vietovėse būtų tiesiogiai įdarbinta iki 250–300 tūkst. žmonių. Tiesiogiai apskaičiuojamos išlaidos biokuro gamybos skatinimui sudarytų 9 mlrd. eurų per metus: 6 mlrd. eurų – transporto biokuroi ir 3 mlrd. eurų – elektros gamybai iš biomasės. Tai atitinka maždaug 1,5 eurocento vienam litrai benzino arba dyzelino ir 0,1 eurocento už kWh elektros pabrangimą. Šildymui naudojama biomasė dažnai yra ekonomiškai konkurencinga.

Europos Komisija dabar daug dėmesio skiria transportui, nes transporto priemonės į atmosferą išmeta apie 21 proc. visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Beveik visa transporto naudojama energija gaminama iš naftos, o ES yra labai priklausoma nuo jos importo. Biodegalai gali padėti spręsti šią problemą. Gaminami iš biomasės – atsinaujinančio šaltinio – biodegalai pakeičia benzina bei dyzelinį kurą ir gali greitai tapti neatsiejama degalų tiekimo sistemos dalimi. Biodegalų naudojimas padėtų paruošti dirvą kitoms pažangioms transporto priemonių degalų alternatyvoms.

Nors daugeliu atvejų biodegalus gaminti brangiau nei iškastinį kurą, įvairiose pasaulio šalyse jų sunaudojama vis daugiau. Paskatinus politikos priemonėmis, apimančiomis mokesčių lengvatas, finansinę pagalbą perdirbimo pramonei ir privalomas biodegalų dalies įvedimą naftos produktų bendrovėms, šiuo metu pasaulyje pagaminama daugiau kaip 46 mlrd. l biokuro. ES yra viena didžiausių biodyzelino gamintojų pasaulyje. Tai lemia didelis dyzelinų automobilių skaičius ir dyzelino stoka. ES buvo 20 šalių narių, kurios 2005 metais gamino biodyzeliną, 2004-aisiais jų buvo tik 11. Gamyba sparčiai auga. Per 2005 metus ji išaugo 65 proc. Prognozuojama, kad ES 2007 metais pagamins 6,1 mln. t biodyzelino. Bioetanolio gamyba ES nėra tiek išvystyta ir sudaro 10 proc. pasaulinės bioetanolio gamybos. Pasaulyje pirmąją Brazilija, JAV. Iki 2006 metų per Švediją į ES patekdavo pigesnis Brazilijos bioetanolis, kurio vidutinė tonos kaina buvo 200–300 eurų. Tuo tarpu ES vidutinė kaina – 750–800 eurų.

2003 metais Biokuro direktyvoje (2003/30/EB) dėl skatinimo transporto priemonėse naudoti biodegalus ir kitą atsinaujinantį kurą valstybėms narėms nustatyti orientaciniai rodikliai. Siekdama padėti pasiekti tikslą, kad biokuro rinkos dalis 2010 metais sudarytų 5,75 proc. visų į rinką tiekiamų transporto degalų, Europos Komisija 2006 metais priėmė ES Biokuro strategiją, kurios vienas iš tikslų – toliau remti biodegalų gamybą ES ir besivystančiose šalyse bei užtikrinti, kad jų gamyba ir naudojimas visame pasaulyje darytų teigiamą poveikį aplinkai ir prisidėtų prie Lisabonos strategijos tikslų. Dokumento pagrindas – septynios politikos kryptys. Viena jų – biodegalų paklausos skatinimas. Numatoma raginti valstybes naries sudaryti palankias sąlygas biokuro plėtrai (įskaitant antrosios kartos produktus), atsižvelgiant į biokuro naudojimo išsipareigojimus. Nors ES turimos technologijos dar nėra konkurencingos sąnaudų požiūriu, skatinimo plėtoti biodegalų pramonę nauda turėtų nusverti sąnaudas. Esant tokioms aplinkybėms, plėtojant antrosios kartos biodegalų gamybą, kur svarbus vaidmuo tenka moksliniams tyrimams ir plėtrai, būtų galima toliau prisidėti prie tokių degalų ekonomiško didinimo. Kaip teigiama Biokuro strategijoje, netgi naudojant pažangiausias technologijas dėl didelės ES pagamintų biodegalų kainos bus sunku konkuruoti su iškastiniu kuru. Naudojant šiuo metu turimas technologijas, ES pagamintas biodyzelinas nebus nuostolingas naftos atžvilgiu, jeigu kainuos apie 60 eurų už barelį, o bioetanolis galės konkuruoti su nafta, jeigu kainuos apie 90 eurų už barelį.

Viena iš biokuro gamybos skatinimo priemonių – galimybė pasinaudoti **atleidimu nuo degalų mokesčio** (akcizo). Tokią galimybę numato Energijos mokesčių direktyva (2003/96/EB), kurioje ES valstybėms narėms suteikiama galimybė tam tikromis sąlygomis sumažinti arba netaikyti biodegalų mokesčio. Tos mokesčių lengvatos laikomos valstybės pagalba, kurios negalima teikti be išankstinio Komisijos leidimo.

ES didžiausią pažangą yra pasiekusios dvi valstybės: Vokietija ir Švedija. Vokietijos sėkmę daugiausia nulėmė biodyzelinas, Švedija sutelkė dėmesį į bioetanolį¹. Abi šalys skatina naudoti ir didelio biokuro santykio mišinius arba gryną biokurą, ir mažo biokuro santykio mišinius, suderinamus su esamais platinimo susitarimais ir varikliais (tai išplečia taikymo ribas). Abi šalys netaiko biokuro mokesčių ir neriboja kiekio, kuriam taikoma lengvata. Abi derina vidaus gamybą su importu (Švedija – iš Brazilijos, Vokietija – iš kitų valstybių narių). Abi jos investuoja į biokuro tyrimus bei technologinę plėtrą ir laiko pirmosios kartos biokurą tiltu į antrosios kartos biokurą.

Atleidimas nuo degalų mokesčių yra ilgalaikė paramos biokurui gaminti forma. Ją taiko beveik visos ES šalys, gaminančios biodegalus, tarp jų ir Lietuva. 2005 ir 2006 metais keletas valstybių narių paskelbė įdiegusios naują paramos formą – su biokuru susijusius įpareigojimus – biokuro įsipareigojimus². Tai yra teisinės priemonės, reikalaujančios, kad tiekėjai į bendrą jų tiekiamo į rinką kuro kiekį įtrauktų tam tikrą dalį biokuro. Kai kurios valstybės narės taiko įpareigojimus kaip papildomą priemonę greta atleidimo nuo mokesčių, kitos – kaip alternatyvą.

Yra pagrindo tikėtis, kad ilgainiui įpareigojimai dėl biokuro sumažins biokuro vartojimo skatinimo išlaidas – iš dalies dėl to, kad taip bus užtikrinamas platus jo panaudojimas.

Dar viena paramos forma – **negražintinos dotacijos**. Kadangi biodegalų, ypač bioetanolio, gamybos sąnaudos skiriasi, kiekviena šalis turi teisę per valstybės pagalbos priemones, kurių teisinį pagrindą sudaro nacionaliniai įstatymai arba programos, nustatyti dotacijos dydžius augintojams arba perdirbėjams. Nustatant dotacijas atsižvelgiama, kad nebūtų pažeidžiamos tarptautinės prekybos taisyklės ir kad nebūtų pernelyg didelių konkurencijos iškreipimų. Šios paramos vertinimas pagrįstas Bendrijos pagalbos aplinkos apsaugai gairėmis. Tose gairėse atsižvelgiama į teigiamą poveikį, kurį gali turėti iš biomasės pagaminta energija, palyginti su energija, pagaminta iš iškastinio kuro. Šią paramos formą taiko tik nedidelė dalis ES šalių, viena iš jų yra Lietuva.

Kitos strategijos kryptys (biodegalų paklausos skatinimo, gamybos ir plėtos, žaliavų tiekimo plėtojimo, prekybos galimybių didinimo ir kt.) taip pat numato priemones skatinimui bei regioninių socialinių klausimų sprendimui. Biodegalų gamybos skatinimo kryptis numato įvertinti biodegalų tiekimo įsipareigojimų ir mokesčių paskatų suderinamumą. Ateityje įsipareigojimams vykdyti reikės vis mažiau mokesčių paramos ir laikantis principo „teršėjas moka“ valstybės pagalbos lygis sumažės. Numatoma sukurti mokesčių paskatų sistemą, susietą su įvairių degalų ekologinėmis savybėmis. Tai padrąsintų ir paskatintų biodegalų rinkos reguliavimo ir paklausą didinančių priemonių taikymą. Viešųjų ir privačiųjų transporto priemonių parkai bei žemės ūkio ir sunkiasvorių krovininių transporto priemonių naudotojai – tai didelė biodegalų naudojimo rinka. Įrodyta, kad atleidimai nuo mokesčių arba jų sumažinimas šiuo atveju yra ypač sėkmingi skatinant naudoti mišinius, kuriuose didelis biodegalų kiekis. Žemės ūkyje šiuo metu veikia nedidelio pajėgumo ir sėklų spaudimo sistemos, kuriomis galima ekonomiškai gaminti biodyzeliną iš atliekų ir aliejinių augalų. Miestuose ir privačiuose autobusu parkuose paprastai degalų tiekimas nusistovėjęs, todėl galima lengvai pereiti prie biodegalų.

¹ Švedija taip pat yra biodujų vartojimo transporte lyderė Europoje.

² Prancūzijos ir Austrijos įsipareigojimai įsigaliojo 2005 m., Slovėnijos – 2006 m. Čekija, Vokietija ir Nyderlandai paskelbė, kad pradės laikytis įsipareigojimų 2007 m., J. Karalystė – 2008 m.

Biokuro gamybos ir platinimo plėtojimo kryptis ES remiamiems regionams siūlo pasinaudoti **struktūrinių ir sanglaudos fondų** galimybėmis. Paramą galima būtų teikti ūkininkams perkvalifikuoti, biomasės gamintojams įrangai įsigyti bei investuoti į biodegalų įrangos gamybą. Vidurio ir Rytų Europoje kaimo regionai turi biomasės naudojimo potencialą, galintį paskatinti ekonomikos augimą ir užimtumą. Pigi darbo jėga ir turimi išteklių suteikia tiems regionams santykinę pranašumą biodegalų žaliavų gamybos srityje.

Iškilusias cukraus sektoriaus ekonomines bei socialines problemas iš dalies bandoma spręsti, auginant cukrinius runkelius ne maisto reikmėms. Kaip nurodo žaliavų tiekimo plėtojimo kryptis, kvotos ir toliau nebus taikomos bioetanolio gamybai auginamiems cukriniams runkeliams. Be to, bus siekiama, kad už bioetanoliiui skirtą cukraus gamybą būtų galima mokėti išmokas už ne maisto reikmėms skirtų produktų auginimą atidėtoje žemėje ir už energetinius augalus.

2003 metais bendrosios žemės ūkio politikos reforma sumažino ryšį tarp paramos ir gamybos. Tai padidino energetinių augalų auginimo galimybes. Visų pirma augalus, kurie atitiko tiesioginių išmokų už ne maisto reikmėms skirtų augalų auginimą atidėtoje žemėje skyrimo reikalavimus, dabar galima auginti bet kur neprarandant paramos. Paprastai atidėtos žemės negalima naudoti kitos rūšies produkcijai gaminti, bet joje leidžiama auginti ne maisto reikmėms skirtus augalus (įskaitant energetinius), jeigu įsipareigojimas naudoti biomasę remiasi sutartimi.

Nuo 2003 metų ES-15 šalims, o nuo 2007-ųjų – naujosioms šalims narėms buvo pradėta teikti specialią **paramą energetiniams augalams auginti**. Išmokos dydis – 45 eurai/ha, o maksimalus garantuojamas plotas – 1,5 mln. ha (didžiausia biudžeto riba). Jeigu paraiškose ši riba viršijama, išmokos proporcingai sumažinamos.

Kaip ir degalų mokesčių lengvatos, kitos oficialios biodegalų gamybos ir naudojimo rėmimo formos privalo visiškai atitikti valstybės pagalbos nuostatas. Valstybės narės ir regionai bus skatinami užtikrinti, kad rengiamose nacionalinėse strateginėse programose būtų atsižvelgta į galimą biodegalų naudą.

Nors biokuro naudojimas transportui labiausiai skatina užimtumą, o jo tiekimas yra patikimiausias, biomasės naudojimas elektros gamybai gali duoti didžiausios naudos mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą, o jos naudojimas šilumos gamybai yra pigiausias.

Biomasės naudojimą šildymui reglamentuoja 2004 metų direktyva (2004/8/EB) dėl termofikacijos skatinimo. Nors tam skirtos technologijos yra paprastos ir pigios, biomasės pritaikymas šildymui didėja lėčiausiai. Siekiant įgyvendinti šios direktyvos tikslą – sukurti termofikacijos skatinimo pagrindus, svarbu, kad investicijoms į termofikacijos įrenginius teikiama **parama iš struktūrinių fondų** būtų pagrįsta naudingosios šilumos paklausa ir sutaupytu pirminės energijos kiekiu. Be to, Biomasės naudojimo veiksmų plano komunikate siūloma įtraukti centralizuotą šildymo tiekimą į prekių ir paslaugų, kurioms valstybės narės gali taikyti sumažintą PVM tarifą, sąrašą. Tokiu atveju centralizuotam šildymui būtų galima taikyti bet kurią valstybės patvirtintą **sumažintą PVM normą**, kuri jau taikoma gamtinėms dujoms ar elektros energijai.

Direktyvoje (2001/77/EB) dėl elektros, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, naudojimo vidaus rinkoje skatinimo numatoma remti biomasės naudojimą elektros gamyboje ir padėti pamatus būsimai Bendrijos energetinei sistemai.

Valstybės paramos priemonių taikymas Lietuvoje. Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didinimas Lietuvoje tampa prioritetine energetikos politikos sritimi. Šių energijos išteklių naudojimo skatinimas yra vienas pagrindinių energetikos politikos tikslų. Viena svarbiausių skatinimo priemonių – valstybės pagalba energijos ir jos išteklių gamintojams.

Valstybės pagalbos priemonių taikymą Lietuvoje reglamentuoja priimti įstatymai ir nacionalinių programų nuostatos.

Biokuro direktyvos 2003/30/EB dėl skatinimo transporto priemonėse naudoti biodegalus ir kitą atsinaujinančių kūrą nuostatos yra perkeltos į Lietuvos Respublikos biokuro, biodegalų ir bioalyvų įstatymą, priimtą 2000 metais. 2005 metų gruodį priimtas Akcizų įstatymo 25 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymas, kuriame numatyta akcizo lengvata (nulinis tarifas) dehidratuotam etilo alkoholiui.

Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme nuo 2006 metų pradžios nustatyta, kad nuo mokesčio už aplinkos teršimą iš mobilių taršos šaltinių atleidžiami fiziniai ir juridiniai asmenys, teršiantys iš transporto priemonių, naudojančių nustatytus standartus atitinkančius biodegalus ir pateikę biodegalų sunaudojimą patvirtinančius dokumentus.

2004 metais Vyriausybė patvirtino Biokuro gamybos ir naudojimo skatinimo 2004–2010 metais programą, kurios paskirtis – apibrėžti biokuro gamybos iš Lietuvos Respublikos kilmės žaliavų naudojimo plėtrą.

Kasmet patvirtinamos (žemės ūkio ministro įsakymu) Biodegalų gamybos plėtros finansavimo taisyklės, kuriose subsidijomis numatoma skatinti biodegalų gamybos plėtrą.

2006 metais Vyriausybė patvirtino Nacionalinę energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2006–2010 metais programą, kurioje numatytos organizacinės, teisinės, ekonominės priemonės energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumui didinti. Tais pačiais metais atnaujinta Nacionalinė energetikos strategija, apibrėžianti pagrindines valstybės nuostatas ir jų įgyvendinimo kryptis iki 2025 metų.

2006 metais patvirtinti Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos išteklių, gamybos ir pirkimo skatinimo bendrieji kriterijai, sąlygos ir reikalavimai. Šio dokumento tikslas – skatinti elektros gamybą saulės elektrinėse ir ne didesnės negu 10 MW galios hidroelektrinėse.

Šalies biokuro katilinių ir kogeneracinių jėgainių statybai bei modernizavimui per 2004–2006 metų laikotarpį iš ES struktūrinių fondų buvo skirta 57 mln. Lt paramos, o 2007–2013 metais tam tikslui planuojama 127 mln. Lt parama. Biodegalų gamybos plėtrai per 2004–2006 metus iš Bendrojo programavimo dokumento (BPD) struktūrinių fondų buvo skirta 13,5 mln. Lt.

Biodegalų gamybos skatinimas Lietuvoje. Biodegalų santykinė dalis 2006 metais sudarė nedidelę dalį Lietuvos transporto sunaudojamų degalų (1 lentelė).

2004 metais UAB „Rapsoila“ ir AB „Biofuture“ pirmosios Lietuvoje pradėjo gaminti biodyzeliną ir etanolį benzino gamybai. Pastaruoju metu kuriasi nemažai kitų įmonių, norinčių užsiimti šiuo verslu.

Transporto sunaudojami degalai
Fuel used for transport

Degalų rūšis / Type of fuel	Kiekis, tūkst. t Amount, thou. t
Bioetanolis, sunaudotas mišiniams su benzinu gaminti <i>Bioethanol used for production of mixtures with petrol</i>	9,3
Biodyzelinas, sunaudotas mišiniams su dyzelinu gaminti <i>Biodiesel used for production of mixtures with diesel</i>	15,9
Automobilių benzinas (be biopriedų) <i>Motor petrol (without bioadditives)</i>	350,0
Dyzelinas (be biopriedų) / Diesel (without bioadditives)	742,4
Iš viso / Total	1117,6

Lietuvoje javų auginimas nuo senų laikų – viena svarbiausių žemės ūkio šakų. Lietuva turi geras sąlygas javų ūkio plėtrai, t. y. tinkamą žemę, palankų klimatą, grūdų auginimo tradicijas, patirties ir gamybinį potencialą. Daugiausia grūdų auginama vidaus poreikiams – pašarams ir maistui. Tačiau per 2003–2006 metus beveik trečdalis grūdų eksportuota. Grūdai sudaro didžiausią dalį – 21,8 proc. bendrosios žemės ūkio produkcijos vertės. Javai užima apie 61 proc. viso pasėlių ploto, jie auginami beveik kiekviename ūkyje. Kvietrugių, kurie tinkamiausi etanolio gamybai, užauginama apie 200 tūkst. t (2005 m.). Tiek pat užauginama ir rapsų. Lietuva 2004 ir 2005 metais užaugino 6 kartus daugiau rapsų, nei pramonė buvo pajėgi perdirbti. Tačiau minėtu laikotarpiu perteklius rinkoje nesusidarė – didžioji dalis (apie 80 proc.) rapsų derliaus buvo eksportuota.

Lietuvoje pastaraisiais metais daugiausia (74–83 proc.) auginama vasarinių rapsų. Šalies ūkiuose jų pasėliai 2006 metais siekė 125 tūkst. ha, o 2007-aisiais – 140 tūkst. ha. Palyginti su 2005 metais, jie padidėjo 75 proc. 2007 metais net du kartus išaugo žieminių rapsų pasėliai, jie sudaro 30 proc. bendro rapsų ploto.

Vidutinį rapsų derlingumą lemia žieminių ir vasarinių rapsų pasėlių santykis. Šalyse, kurių klimato sąlygos ypač palankios žieminiams rapsams, jų auginama iki 99 proc. – tai užtikrina aukštą derlingumą (iki 4 t/ha). Lietuva yra žieminių rapsų auginimo zonos pakraštyje, ir pastaraisiais metais jų buvo auginama 17–26 proc., todėl aukštesnio derlingumo reiktų siekti plečiant žieminių rapsų pasėlių plotus iki 40–50 proc. Žieminių rapsų dalies didėjimas labiau priklauso nuo ūkininkų organizacinių sugebėjimų nei nuo agrotechninių sąlygų. Visų pirma reiktų išspręsti greitos sėjos organizavimo klausimus: greitaeigė sėjamoji, supaprastinta žemės įdirbimo technologija, darbų organizavimo tobulinimas, ankstyvos veislės priešsėlio parinkimas ir kt. Kai kurių ūkių rezultatai rodo, kad dar yra rezervų didinti rapsų plotus. Dažnai stambus ūkis (300–1000 ha) apie 20 proc. pasėlių ploto skiria žieminiams rapsams auginti.

Atsižvelgiant į rapsų kainų didėjimo tendencijas užsienio rinkose ir rapsų poreikio augimą biodyzelino gamybai Lietuvoje bei rapsų ir jų produktų konkurencingumą vidaus ir tarptautinėse rinkose, esant tinkamų dirvų rapsus auginti bei galimybei didinti jų derlingumą (kai jis siekia – 3,0–

4,0 t/ha) prognozuojama, kad iki 2010 metų rapsų plotus galima išplėsti net iki 350 tūkst. ha ir padidinti vidutinį rapsų derlingumą iki 2,5 t/ha. 2005–2010 metų laikotarpiu rapsų plotų ir derlingumo pokyčiams didžiausios įtakos turės rapsų kainos tarptautinėse rinkose ir paramos dydis žemdirbiams bei rapsų perdirbėjams.

Nuo 2007 metų Lietuvoje biokurą pradės gaminti dar 3 stambios gamyklos, todėl žaliavos poreikis išaugs daugiau kaip 4 kartus ir sieks 540 tūkst. t per metus.

2 lentelė / Table 2

Biokuro pramonei reikalingas žaliavos kiekis 2006–2010 metais, tūkst. t
Amounts of raw materials necessary for biofuel production in 2006–2010, thou. t

Žaliava / Raw material	2006	2007	2008	2009	2010
Rapsų grūdai <i>Rapeseed</i>	126,0	540,0	540,0	540,0	540,0
Kvietrugiai, kiti javai <i>Triticale, other cereals</i>	69,5	125,2	194,8	194,8	194,8

Numatoma, kad iki 2010 metų javų ir rapsų poreikis biodegalų gamybai išaugs iki 540–600 tūkst. t.

3 lentelė / Table 3

Rapsų metilo esterio (RME) ir bioetanolio gamyba Lietuvoje 2005–2010 metais, tūkst. t
Production of rapeseed methyl ester (RME) and bioethanol in Lithuania in 2005–2010, thou. t

Metai / Year	Biokuro rūšys / Type of biofuel			
	Bioetanolis / bioethanol		RME	
	Poreikis pagal direktyvą 2003/30/EB <i>Amount under the terms of the directive 2003/30/EB</i>	Faktiškai pagaminta <i>Actual amount produced</i>	Poreikis pagal direktyvą 2003/30/EB <i>Amount under the terms of the directive 2003/30/EB</i>	Faktiškai pagaminta <i>Actual amount produced</i>
2005	11,2	8,0	15,6	8,0
2006	15,4	13,2	21,4	10,3
2007	19,7		27,3	
2008	23,9		31,1	
2009	28,1		39,0	
2010	32,3		44,8	

Biodegalų gamintojus įsipareigojusi remti iš šalies biudžeto, Vyriausybė moka 160 Lt kompensaciją už toną Lietuvos Respublikoje išaugintų ir nupirktų grūdų RME gamybai bei 114 Lt už toną išaugintų ir nupirktų javų grūdų bioetanolio gamybai. Biodegalai neapmokestinami akcizo mokesčiu, o jų naudotojai yra atleisti nuo taršos mokesčio.

Iki 2007 metų veikusi paramos sistema pagal Kaimo plėtros programą „Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ buvo taikoma tik geros agrarinės būklės, o ne apleistoms, nemelioruotoms žemėms. Pagal šią priemonę paramos 2004–2006 metais kreipėsi tik keliolika pareiškėjų. Pagal BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonę „Miškų ūkis“ ne žemės ūkio paskirties žemės apželdinimo mišku parama teikiama tik želdinimo išlaidoms kompensuoti, t. y. 90 proc. visų tinkamų projekto išlaidų, bet ne daugiau kaip 2960 Lt/ha. Šis apribojimas leidžia kompensuoti apie 75 proc. želdinimo išlaidų. Šia parama galėjo pasinaudoti visi žemių savininkai. Pagal BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonę „Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio veiklos pobūdžio iš alternatyvių pajamų šaltinių“ žilvyčių auginimas priskiriamas netradicinių produktų gamybai. Parama – 50 proc. visų tinkamų išlaidų. Pagal šias dvi priemones per 2004–2005 metus greitos apyvartos želdinių įveisimui paramos nebuvo prašoma. Nuo 2007 metų greitos apyvartos medžių auginamas bus remiamas per priemonės „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ trečiąją veiklos sritį – trumpos rotacijos plantacinių želdinių įveisimas. Šių medžių auginimą galima būtų plėsti tik blogesnėse, apleistose žemėse, nes derlingesnėse, gerai sukultūrintose žemėse žemdirbiams geriau apsimokės auginti rapsus ar javus.

Dėl valstybės paramos biokuro gamyba Lietuvoje sparčiai plečiasi. Kuriasi daug nedidelio pajėgumo įmonių, bet tai ekonomiškai neperspektyvu. Dėl didėjančių žaliavų ir kitų energetinių išteklių kainų kasmet auga biokuro gamybos sąnaudos, didėja valstybės paramos poreikis. Didelės įtakos tam turi tai, kad grūdų auginimas taip pat subsidijuojamas. Didėjant biokuro gamybos mastams, parama turėtų palaipsniui mažėti. Tokia ES strategija. Kartu šioje srityje atsiranda tarptautinė konkurencija, kuri mūsų biokuro sektoriui, turinčiam smulkių įmonių potencialą, gali būti pražūtinga. Dabartiniu metu būtina panaudoti visus galimus skatinimo svertus šio sektoriaus gyvybingumui užtikrinti.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos biokuro, biodegalų ir bioalyvų įstatymas Nr IX-1999, 2004-02-05. *Iš Valstybės žinios*, 2004, Nr. 28-870.
2. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas Nr. IX-720, 2002-01-22. *Iš Valstybės žinios*, 2002, Nr. 13-474.
3. *Komisijos komunikatas. Biomės naudojimo veiksmų planas*. Briuselis: Europos Bendrijų Komisija, 2005.
4. *Komisijos komunikatas. Ataskaita apie biokuro ir kito atsinaujinančiojo kuro vartojimo Europos Sąjungos valstybėse narėse pažangą*. Briuselis: Europos Bendrijų Komisija, 2007.
5. *Komisijos komunikatas. ES biodegalų strategija*. Briuselis: Europos Bendrijų Komisija, 2006.
6. *Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/30/EB. Dėl skatinimo naudoti biokurą ir kitą atsinaujinantį kurą transporte*. Briuselis, 2003.
7. Dėl Nacionalinės energetikos strategijos patvirtinimo / Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. X-1046, 2007-01-18. *Iš Valstybės žinios*, 2007, Nr. 11-430.

8. Dėl Biokuro gamybos ir naudojimo skatinimo 2004–2010 metais programos patvirtinimo / Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1056, 2004-08-26. *Iš Valstybės žinios*, 2004, Nr. 133-4786.
9. Dėl Nacionalinė energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2006–2010 m. programos patvirtinimo / Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 443, 2006-05-11. *Iš Valstybės žinios*, 2006, Nr. 54-1956.
10. *European Commission. Biofuels in the European Union: an agricultural perspective.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006.

Summary

The EU, as the other world countries, must adapt to the challenges posed by climate changes and other environmental issues as well as overdependence on fossil fuel.

Currently biomass energy makes up 4% of the EU energy needs. If EU used full potential, by 2010 it could increase the use of biomass more than 2 times and simultaneously comply with good agricultural practice, maintain sustainable production of biomass and only slightly affect domestic food production. The Biofuels Directive sets a “reference value” of a 5.75% market share for biofuels in 2010. In order to implement this Directive and reach the objectives, the EU Biofuel Strategy was adopted. It has seven policy axes under which the European Commission provides the promotion of the production and use of biofuels.

Among the promotional measures for biofuel production is the exemption of tax on fuel (Energy Taxation Directive). A number of countries have recently turned to biofuel obligations, i.e. legal measures that provide for a requirement to fuel suppliers to ensure a necessary percentage of biofuels in all road vehicle fuel.

The increase of the renewable energy sources is a priority of the Lithuanian energetics policy, and the objective of this policy is to promote the production of renewable energy. The state support is the most important promotional measure. In Lithuania the compensation for rapeseed used for the RME production is 160 Lt/t, and that for grains used for bioethanol production amounts to 114 Lt/t.

ŪKININKŲ ŪKIŲ 2006 METŲ VEIKLOS RODIKLIAI
FARMING INDICATORS OF FAMILY FARMS IN 2006

1 lentelė / Table 1

Kai kurie ūkininkų ūkių veiklos rodikliai 1 ha ŽŪN pagal ūkininkavimo tipą, tūkst. Lt
Some farming indicators of family farms per 1 ha UAA according to types of farming, thous. Litas

Ūkių grupė Group of farms	Ekonominis dydis, EDV Economic size, ESU	ŽŪN, ha / UAA, ha	Sutarminiai darbuotojai, vnt. Annual work units, AWU	Sąlyginiai gyvuliai, vnt. Livestock units, LU	Bendroji produkcija Total output	Išlaidos / Costs	Pardavimo pajamos Income	Subsidijos Subsidies		Bendra- sis pelnas ir subsi- dijos Family farm income
								gamybai for production	investicijoms for investments	
Javų, rapsų Specialist cereals, oilseed and protein crops	15,7	98,48	1,84	3,39	0,91	1,09	0,86	0,60	0,27	0,69
Augalininkystės General field cropping	11,3	53,34	1,80	4,29	1,50	1,44	1,32	0,57	0,17	0,80
Daržininkystės, sodininkystės Horticulture and permanent crops	5,9	14,17	2,45	0,20	4,20	2,43	4,11	0,59	0,75	2,93
Pienininkystės Specialist dairying	4,9	35,84	1,99	20,20	2,05	1,51	1,44	0,55	0,40	1,48
Mišrus, vyraujant augalininkystei / Mixed cropping	4,5	23,67	1,77	6,05	1,73	1,42	1,24	0,61	0,27	1,12
Mišrus, vyraujant žolėdžiams gyvuliams Mixed livestock, mainly grazing livestock	3,5	28,06	1,84	13,83	1,64	1,38	1,04	0,63	0,38	1,23
Mišrus augalininkystės – žolėdžių gyvulių / Field crops-grazing livestock, com- bined	5,3	37,42	1,89	14,68	1,57	1,44	1,07	0,59	0,43	1,13
Mišrus augalininkystės – kiaulininkystės ir kt. / Field crops and grani- vores, combined	5,4	20,81	1,79	18,90	2,71	2,61	2,53	0,52	0,21	0,78
Svertinis vidurkis Weighted average	6,5	40,17	1,90	11,33	1,52	1,37	1,17	0,59	0,33	1,05

Kai kurie ūkininkų ūkių veiklos rodikliai 1 ha ŽŪN pagal apskritis, tūkst. Lt
Some farming indicators of family farms per 1 ha UAA according to counties, thous. Litas

Apskritis Counties	Ekonominis dydis, EDV Economic size, ESU	ŽŪN, ha / UAA, ha	Sutartiniai darbuotojai, vnt. Annual work units, AWU	Sąlyginiai gyvuliai, vnt. Livestock units, LU	Bendroji produkcija Total output	Išlaidos / Costs	Pardavimo pajamos Income	Subsidijos Subsidies		Bendra- sis pelnas ir subsi- dijos Family farm income
								gamybai for production	investicijoms for investments	
Alytaus	5,3	38,22	1,94	9,83	1,12	1,27	0,85	0,95	0,45	1,23
Kauno	10,4	56,39	2,00	13,71	1,58	1,47	1,32	0,54	0,43	1,07
Klaipėdos	5,3	36,13	1,76	15,17	1,69	1,38	1,19	0,53	0,50	1,31
Marijampolės	14,5	65,33	1,59	11,62	1,70	1,59	1,45	0,51	0,39	1,00
Panevėžio	8,2	49,91	1,88	11,88	1,39	1,32	1,07	0,55	0,20	0,80
Šiaulių	7,2	40,70	2,02	8,23	1,51	1,42	1,24	0,48	0,31	0,87
Tauragės	5	29,94	1,83	13,54	2,18	1,69	1,77	0,56	0,29	1,30
Telšių	4,5	30,45	1,88	11,80	1,64	1,37	1,07	0,57	0,42	1,21
Utenos	4,4	34,15	1,90	12,15	1,40	1,17	0,94	0,59	0,26	1,06
Vilniaus	5,2	37,85	1,72	7,51	1,06	1,11	0,80	0,90	0,19	0,99
Svertinis vidurkis Weighted average	6,5	40,17	1,90	11,33	1,52	1,37	1,17	0,59	0,33	1,05

Šaltinis: Žemės ūkio respondentinių įmonių duomenys 2006. – V.: LAEI, 2007.

***SANTRUMPOS
ABBREVIATIONS***

BPD	– Bendrasis programavimo dokumentas
EDV	– europinis dydžio vienetas
ES	– Europos Sąjunga
IGC	– Tarptautinė grūdų taryba
JAV	– Jungtinės Amerikos Valstijos
KN	– kombinuotoji nomenklatūra
LAEI	– Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas
LRV	– Lietuvos Respublikos Vyriausybė
NVS	– Nepriklausomų valstybių sandrauga
PVM	– pridėtinės vertės mokestis
RME	– rapsų metilo esteris
ŪADT	– Ūkių apskaitos duomenų tinklas
ŽŪIKVC	– Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
ŽŪM	– Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪMPRIS	– Žemės ūkio ir maisto produktų informacinė sistema
ŽŪN	– žemės ūkio naudmenos

RINKOTYRA. Žemės ūkio ir maisto produktai. – Nr. 4 (38). – Vilnius: LAEI, 2007. – 110 p.:
ilustr., lent. – Santr. angl.

Atsakingasis redaktorius A. Kuodys
Redaktorė ir korektorė V. Šilaikienė
Tekstą į anglų k. vertė V. Girgždienė
Maketavo D. Taločkaitė
Viršelio dizainerė D. Taločkaitė

2008 01 29. 6,8 sp. l. Užsakymas Nr. 5661
Leido Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,
V. Kudirkos g. 18, LT-03105 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13b, LT-09109 Vilnius

Kaina sutartinė